

Mer enn «bare» en kilde?

En undersøkelse av rollen til norske frivillige organisasjoner i produksjonen av journalistikk om Latin-Amerika i Norge

Katrine Myhre Holland

Masteroppgave ved Institutt for litteratur, områdestudier og
europeiske språk/ Det humanistiske fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

Høst 2017

© Katrine Myhre Holland

2017

Mer enn «bare» en kilde?

En undersøkelse av rollen til norske frivillige organisasjoner i produksjonen av journalistikk om Latin-Amerika i Norge

Katrine Myhre Holland

<http://www.duo.uio.no>

Trykk: CopyCat, Oslo

Sammendrag

Denne oppgaven har hatt som formål å undersøke hvilken rolle norske frivillige organisasjoner spiller i produksjonen av journalistikk om Latin-Amerika i Norge.

Utgangspunktet er mediesituasjonen i Norge de senere årene som viser at Latin-Amerika jevnt over dekkes lite, og at utenriksdekningen er under særlig press.

Det empiriske datagrunnlaget oppgaven bygger på består av kvalitative intervjuer med 17 personer, både norske journalister og personer tilknyttet fem frivillige organisasjoner, samt en kvantitativ tekstanalyse av 326 medietekster med fellesnevneren: problematiske norske investeringer i Latin-Amerika.

Opgaven viser at frivillige organisasjoner spiller en viktig rolle i journalistisk produksjon, både som kilde for journalister og som selvstendige informasjonsformidlere. Dette beror både på kunnskapen de besitter og oppmerksomheten de skaper rundt saker og geografiske områder knyttet til egne interessefelt.

Andre viktige funn i oppgaven er som følger:

Latin-Amerika er mindre interessant i et norsk medieperspektiv enn tidligere.

Det kan knyttes til flere forhold, for eksempel at regionen jevnt over har blitt fredeligere, samt fraværet av de store «krisene» som skapte mye engasjement i Norge tidligere, knyttet til borgerkriger og militærdiktaturer. Mediefokuset er dessuten rettet mot andre områder, som USA og Midtøsten, og konkurransen om å slippe gjennom medias nåløyne har blitt hardere.

Det eksisterer en skepsis blant norske journalister mot å bruke frivillige organisasjoner i eget arbeid. Skepsisen bunner i sentrale journalistiske prinsipper som er viktige for å legitimere egen rolle og profesjon, og for å skape tiltro til arbeidet journalistene gjør.

Alternative «knagger» kan fungere som døråpnere og gjøre det enklere for organisasjoner å «få på» sine saker i media. En norsk link fungerer som en kobling som skaper mer nærhet til en region som i utgangspunktet anses som langt unna Norge. Det kan gjøre saker om for eksempel Latin-Amerika mer aktuelle for et norsk publikum.

Rollen frivillige organisasjoner spiller i journalistisk produksjon har blitt viktigere. Det kan knyttes til dagens pressede mediesituasjon og den økonomiske «krisa», som har lagt ekstra press på utenriksdekningen generelt og Latin-Amerika-dekningen spesielt.

Forord

Det er med blandede følelser jeg skriver forordet til denne masteroppgaven.

På en side er det utrolig godt at en prosess som både har vært lang og krevende er over.

Samtidig er det også vemodig, fordi det markerer slutten på fem givende studieår ved UiO.

Det er flere som fortjener en takk nå som oppgaven er ferdig.

Først og fremst alle informantene mine, som har delt av både tiden og erfaringene sine.

Veilederen min Roy Krøvel, for super oppfølging, gode råd og tilbakemeldinger som har bidratt til å løfte oppgaven. Alle som har hjulpet meg med korrekturlesing: mamma, pappa, Camilla, Ole Christian og Marthe. Og ikke minst, en stor takk til gode venner og familie som har heiet på meg hele veien. Dere vet hvem dere er. All den gode støtten og oppmuntringen underveis har vært uvurderlig!

Jeg er selv ansvarlig for de feil og mangler som oppgaven måtte ha.

Oslo, 13.09.2017

Katrine Myhre Holland

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG

FORORD

FORKORTELSER

1. INTRODUKSJON.....	s.1
1.1 Oppgavens problemstilling.....	s.3
1.2 Kort om metode.....	s.4
1.3 Utvalget.....	s.4
1.4 Latin-Amerika – En begrepsavklaring.....	s.5
1.5 Oppgavens videre struktur.....	s.6
2. LATIN-AMERIKA – EN REGION I ENDRING.....	s.8
2.1 Fra krig og konflikt til demokrati.....	s.9
2.2 Nyliberalismens inntog.....	s.11
2.3 Venstrebevegelsen.....	s.13
3. TEORI OG RELEVANT LITTERATUR.....	s.16
3.1 Teori.....	s.16
3.1.1 Objektivitet som journalistisk prinsipp.....	s.16
3.1.2 Rammer.....	s.18
3.1.3 Narrativ.....	s.19
3.2 Relevant litteratur.....	s.19
3.2.1 Norsk utenriksjournalistikk.....	s.19
3.2.2 Norsk mediedekning av Latin-Amerika.....	s.22
3.2.3 Norske selvbilder.....	s.25
3.2.3.1 Norge som fredsnasjon.....	s.26
3.2.3.2 Norge som bistandsnasjon.....	s.27
3.2.4 Økonomiske bånd til Latin-Amerika.....	s.28
3.2.5 Frivillige organisasjoner i Norge.....	s.32
4. METODISK TILNÆRMING.....	s.35
4.1 Metodetriangulering.....	s.35
4.2 Informantene.....	s.36
4.2.1 Utvalg og rekruttering.....	s.36
4.3 Det semistrukturerte intervjuet.....	s.38
4.3.1 Gjennomføring.....	s.39
4.4 Kvantitativ tekstanalyse.....	s.40
4.5 Egne begrensninger og mulige feilkilder.....	s.42

4.6 Forskningens kvalitet.....	s.43
4.6.1 Reliabilitet.....	s.44
4.6.2 Validitet.....	s.44
5. NORGES «TO ANSITKER» I LATIN-AMERIKA GJENNOM PROBLEMATISKE INVESTERINGER.....	s.46
5.1 «Beauty and the beast».....	s.46
5.1.1 Hva viser analysen.....	s.48
5.2. «Regnskogmilliarden til Guyana».....	s.49
5.2.1 Hva viser analysen.....	s.50
5.3 «Soya spiser skogen».....	s.52
5.3.1 Hva viser analysen.....	s.53
5.4 «De nye conquistadorene?».....	s.54
5.4.1 Hva viser analysen.....	s.55
5.5 «Ta først, spørre etterpå».....	s.56
5.5.1 SAIH om Cerrejóngruva.....	s.57
5.5.2 SAIH og FIVH om Marlingruva.....	s.57
5.5.3 Hva viser analysen.....	s.58
5.6 «Den grønne ørkenen».....	s.59
5.6.1 Hva viser analysen.....	s.61
5.7 Noen generelle betraktninger om sakene.....	s.62
6. OPPGAVENS VIKTIGSTE FUNN.....	s.65
6.1 I dag er Latin-Amerika mindre interessant i et medieperspektiv.....	s.65
6.2 Det eksisterer en skepsis blant norske journalister mot å bruke organisasjoner.....	s.72
6.3 En norsk link kan gjøre det enklere å «få på» saker i media.....	s.77
6.4 Frivillige organisasjoner har blitt viktigere i journalistisk produksjon om Latin-Amerika i Norge.....	s.81
7. KONKLUSJON.....	s.88
7.1 Oppsummering av oppgavens viktigste funn.....	s.88
7.1.1 Lite norsk mediedekning av Latin-Ameria.....	s.88
7.1.2 «Organisasjons-skepsis» blant norske journalister.....	s.89
7.1.3 En norsk link som døråpner.....	s.90
7.1.4 Frivillige organisasjoner som kilde og informasjonsformidlere.....	s.91
7.2 Avsluttende betraktninger.....	s.92
7.2.1 Videre studier.....	s.93
Litteraturliste.....	s.96
Vedlegg.....	s.105

1 Introduksjon

Det var et opphold på ett år i Mexico etter fullført videregående skolegang som ble starten på en stor Latin-Amerika-interesse for meg. Det var mitt første møte med regionen og jeg ble tidlig fascinert av den fargerike kulturen, de imøtekommende og varme menneskene, den gripende historien og de vakre landskapene. Denne begeistringen og en gryende nysgjerrighet førte meg så til Universitetet i Oslo, først som bachelor og senere masterstudent i latinamerikanske områdestudier. Interessen for latinamerikanske spørsmål vokste seg større i løpet av studietiden og jeg meldte meg derfor inn i Latin-Amerikagruppene i Norge (LAG). Videre ble jeg med i redaksjonen til *LatinAmerika*¹, et tidsskrift som publiserer aktuelt stoff fra både regionen og latinamerikanske miljøer i Norge.

Til tross for at flere bånd som skaper forbindelser mellom Norge og Latin-Amerika, har en rekke beslutninger og prioriteringer i Norge de siste årene pekt i retning av svekket norsk interesse og mindre fokus på regionen. Det gjelder blant annet på områder som diplomati, forskning, journalistikk og bistand. I 2015 ble det gjort vedtak om å legge ned den norske ambassaden i Guatemala² og i 2016 måtte *Verdensmagasinet X*, det eneste redaksjonelt uavhengige magasinet i Norge med fokus på det «globale Sør»³, legge ned etter å ha mistet Norad-støtten. Videre har utviklingssamarbeidet med regionen blitt nedprioritert under Solberg-regjeringen, blant annet gjennom et redusert Latin-Amerika-budsjett (Bull, 12.08.2016). Fra og med høsten 2017 tar Universitetet i Oslo ikke lenger opp nye studenter til Latin-Amerika-studiene (Loge, 06.02.2017).

Min egen Latin-Amerika-interesse har gjort det viktig, både i studiesammenheng og privat, å holde meg oppdatert på ting som skjer i regionen. Jeg har derfor fulgt nyhetsbildet tett, men hovedsakelig brukt latinamerikanske nettaviser og norske organisasjoner med fokus på regionen som mine primære informasjonskilder. Hovedårsaken til det er et inntrykk jeg deler med flere andre, nemlig at norsk media ofte presenterer et overfladisk og unyansert bilde av det som er svært varierte og komplekse virkeligheter i de latinamerikanske landene (Sæther 2007 s.61; Kulasingam og Garnes, 20.09.2016; Krøvel, 2016, s.161).

¹ *LatinAmerika* gis ut som LAGs medlemsblad, men er redaksjonelt uavhengig av deres politiske plattform.

² Per 24.02.2017 har Norge ambassade i seks latinamerikanske land: Argentina, Brasil, Chile, Colombia, Cuba og Mexico (Regjeringen, 08.02.2017).

³ Dette er redaksjonen i *Verdensmagasinet X* egen definisjon, og omfatter primært Afrika, Asia og Latin-Amerika (Michalsen, 15.03.2016).

Jeg begynte for alvor å interessere meg for norsk mediedekning av Latin-Amerika første semester på masterstudiet, etter en forelesning om norske journalistiske fortellinger og forestillinger om regionen. For meg var det vanskelig å forstå hvorfor en så stor og mangfoldig region som Latin-Amerika, med bånd til Norge gjennom både handel, turisme, bistand, solidaritet, fred- og forsoningsinitiativ og økonomiske investeringer, tilsynelatende skulle være så lite representert i norsk media. Jeg ønsket derfor å finne ut mer om denne situasjonen og konsekvensene av den.

Før meg har også andre undersøkt hva norsk media skriver om Latin-Amerika. I sin hovedoppgave i journalistikk fra 2007, *Rapporter fra bakgården*, ser Anne Karin Sæther nærmere på norsk pressedekning av regionen i et hundreårsperspektiv, fra 1902 til 2002. Noen av de viktigste funnene hennes er at deknningen er liten sammenlignet med andre ikke-vestlige områder, at notisen har vært dominerende og bidratt til lite forståelse for ting som skjer i Latin-Amerika, samt at et stort fokus på konflikt og kriminalitet bidrar til å forme inntrykket av en turbulent og voldelig region i krise hos leserne (Sæther, 2007, s.116 - 117). Til tross for dette viser hun at det også har vært en tendens til økt norsk interesse for Latin-Amerika på flere områder. Blant eksemplene hun viser til, er flere økonomiske investeringer i regionen, økt diplomatisk tilstedeværelse, et tettere samarbeid med flere latinamerikanske land på regjeringnivå og at regionen har blitt et stadig mer populært reisemål, både for turister og studenter (Sæther, 2007, s.119).

I 2016 fulgte Mats W. Greger og Johan Andreas Hætta opp Sæthers studie i deres fordypningsoppgave på journalistikkstudiet. Den tar for seg utviklingen av den norske pressedekningen i perioden 2002 – 2015. Et viktig funn i oppgaven er at deknningen har sunket kraftig siden 2009 (Greger og Hætta, 2016, s.25). Greger og Hætta trekker blant annet frem økonomiske nedgangstider etter finanskrisen i 2008/2009, og hevder dette er en viktig årsak til nedgangen (Greger og Hætta, 2016, s.51). I korte trekk bekreftes hovedfunnene i Sæthers oppgave. Greger og Hætta konkluderer derfor med at Latin-Amerika, sammenlignet med de fleste deler av verden, er en marginalisert del av den norske utenriksdekningen (Greger og Hætta, 2016, s.39 - 40).

1.1 Oppgavens problemstilling

Ifølge Sæther (2007), Greger og Hætta (2016) vier norsk presse stadig mindre oppmerksomhet til Latin-Amerika. Samtidig er norske journalister selv mindre tilstede i regionen og bruker utenlandske nyhetsbyråer flittig som kilder (Sæther, 2007, s.49; Greger og Hætta, 2016, s.31). Hvilken betydning har egentlig en slik situasjon for forståelsen og interessen for Latin-Amerika i Norge? Dette har vært en sentral undring for meg i valget av oppgavens problemstilling.

I introduksjonen til læreboken *Dekke verden* (2009), hevder Elisabeth Eide og Anne Hege Simonsen at utenriksjournalistikken er under press. De senere årene har ikke bare andelen utenriksstoff relativt sett minsket, men den pressede økonomisk situasjonen i media har også gjort dette stoffet ekstra sårbart (Eide og Simonsen, 2009, s.9 - 10).

Bidrar denne situasjonen til at andre aktører blir viktigere kilder til informasjon om ting som skjer ute i verden, for eksempel i Latin-Amerika? Med utgangspunkt i dette spørsmålet har jeg valgt å se nærmere på en av disse aktørene i denne oppgaven, nemlig norske frivillige organisasjoner. Målet er å bidra til bedre kjennskap om arbeidet de gjør og rollen de har i den mediesituasjonen Sæther (2007), Eide og Simonsen (2009), samt Greger og Hætta (2016) beskriver. I oppgaven vil jeg besvare følgende problemstilling:

Hvilken rolle spiller norske frivillige organisasjoner i produksjonen av journalistikk om Latin-Amerika i Norge?

Det er så vidt meg bekjent ingen tidligere studier av norsk mediedekning om Latin-Amerika som har sett nærmere på alternative aktørers rolle som informasjonsformidlere.

Formålet med å gjennomføre en slik studie er derfor å belyse et fenomen som hittil er lite utforsket. Det er dessuten ti år siden Sæthers hovedoppgave, noe som i seg selv vitner om et reelt behov for nye studier på området.

Ettersom oppgavens problemstilling er journalistisk rettet, synes jeg det er viktig å presisere at den har blitt undersøkt og besvart fra et «utenfra-perspektiv». Dette perspektivet er knyttet til rollen min som masterstudent i Latin-Amerika-studier, samt egeninteresse og kunnskap om regionen.

1.2 Kort om metode

I denne oppgaven har jeg valgt å bruke en kombinasjon av kvalitative intervjuer og kvantitativ tekstanalyse for å belyse problemstillingen. Jeg har intervjuet 17 personer som er tilknyttet både frivillige organisasjoner og media, samt gjennomgått 326 mediasaker. Til sammen utgjør dette det empiriske grunnlaget for analysen.

1.3 Utvalget

En masteroppgave setter begrensninger både til tid og omfang. Jeg har derfor sett meg nødt til å gjøre noen valg, både med tanke på hvilke frivillige organisasjoner og mediasaker jeg har sett nærmere på i oppgaven.

Med tanke på mediasakene, var det viktig for meg å velge saker jeg antok det var en viss sannsynlighet for at norsk media hadde plukket opp. Jeg valgte derfor syv ulike saker med én fellesnevner, nemlig problematiske norske investeringer i Latin-Amerika⁴.

Investeringene sikrer først og fremst en norsk link, som tidligere har blitt trukket frem som viktig for et norsk mediefokus på regionen (Greger og Hætta, 2016, s.40).

I følge van Dijk (1988, s.123) er mediene dessuten kjent for å gi mye plass til skandaler og negativt k-stoff som konflikt, kriminalitet, krig og katastrofer. Samtidig viser pressens etiske normer, kjent som Vær Varsom-plakaten, at pressen skal ivareta viktige oppgaver som informasjon, debatt og samfunnskritikk. De har også rett til å avdekke kritikkverdige forhold (Pressens Faglige Utvalg, u.å). Det burde øke sannsynligheten ytterligere, for at pressen velger å dekke saker om norske investeringer i utlandet som kan kobles til negative konsekvenser for miljø, lokalsamfunn og utsatte grupper, for eksempel i Latin-Amerika. Som tidligere nevnt har jeg valgt å konsentrere meg om syv saker i oppgaven.

Denne avgrensingen gjorde det mulig for meg å gjennomgå alle mediasakene i utvalget, noe som sikret et godt grunnlag for den kvantitative analysen. Jeg passet også på å sikre et variert utvalg med tanke på landene (Peru, Brasil, Colombia, Guatemala, Guyana og Chile) og type saker de omhandler (gruvedrift, vannkraft, olje- og gassutvinning, regnskogsatsing, eukalyptusnæring og soyaindustri). Sakene var dessuten sentrale da jeg skulle velge aktuelle organisasjoner, og gjorde meg oppmerksom på en av journalistene jeg endte opp med å

⁴ Jeg har valgt å kalle investeringene problematiske fordi de blant annet kan knyttes til miljøskader og brudd på menneske- og urfolksrettigheter i regionen.

intervjue⁵. Felles for organisasjonene jeg til slutt valgte, er at de gjennom disse sakene har bidratt til økt fokus på Latin-Amerika, blant annet i media. Alle har dessuten lansert rapporter som har bidratt til ytterligere oppmerksomhet.

Det er viktig å påpeke allerede nå at fokuset på Latin-Amerika for de fleste organisasjonene i utvalget er knyttet opp til et større interessefelt. Dette gjelder blant annet regnskog, utdanning og miljø. Her skiller LAG seg særskilt ut. De er den eneste organisasjonen i utvalget med Latin-Amerika som hovedfokus, og informasjonsspredning av forhold i regionen som et av sine viktigste mål (Latin-Amerikagruppene, u.å(a)).

1.4 Latin-Amerika – En begrepsavklaring

Latin-Amerika er på ingen måte et entydig begrep. Det finnes flere ulike definisjoner med varierende utfall for hvilke land, øyer og områder som regnes med til regionen. For å gjøre mitt eget standpunkt klart, følger derfor en begrepsavklaring allerede nå.

Mange av de som tidligere har definert Latin-Amerika har lagt vekt på et språkaspekt.

Resultat er gjerne at de spansk- og portugisisktalende landene på det amerikanske kontinentet blir tilhørende definisjonen⁶. Finn Fuglestad (1994, s.17 - 18) påpeker imidlertid at denne språkdefinisjonen av regionen er problematisk av flere grunner. Først og fremst utelater den det tredje romanske språket som snakkes i regionen, nemlig fransk. Det er det offisielle språket både på Haiti, i Fransk Guyana og på noen av de mindre vestindiske øyene.

Språkaspektet tar heller ikke høyde for at mange innbyggere i regionen ikke snakker romanske språk. Engelsk er for eksempel det offisielle språket i Guyana og Belize, mens nederlandsk er det offisielle språket i Surinam. Definisjonen fanger heller ikke det rike mangfoldet av urfolksgrupper i regionen⁷. I dag er flere urfolkspråk anerkjent som offisielle språk ved siden av spansk, for eksempel quechua og aymara i Peru og Bolivia, samt guaraní i Paraguay. Med bakgrunn i disse forholdene har jeg valgt å bruke Finn Fuglestads definisjon i denne oppgaven. Jeg definerer Latin-Ameria som et geografisk område, bestående av Nord-Amerika (minus USA og Canada), Mellom-Amerika, Sør-Amerika og Karibia⁸.

⁵ Det gjelder Atle Andersson, journalist i Bergens Tidende. Han publiserte en rekke saker i 2015 som avdekket at norske regnskogpenger blant annet skulle gå til byggingen av et omstridt vannkraftverk i guyansk Amazonas.

⁶ Se for eksempel: Store norske leksikon (05.06.2014); Bull, 2010, s.18; Skidmore, Smith og Green, 2010, s.5.

⁷ 671 urfolksgrupper i regionen er anerkjent av de ulike statene. Antall språk er enda høyere (Bull, 2010, s.21).

⁸ Ettersom det er flere måter å definere Latin-Amerika på, vil en potensiell feilkilde i denne oppgaven være at kilder jeg refererer til tar utgangspunkt i andre land enn det jeg gjør. Det vil i såfall dreie seg om mindre avvik ettersom de fleste definisjoner inkluderer de landene som utgjør størsteparten av regionen. «Uenighetene» dreier seg gjerne om mindre land, øyer eller områder.

1.5 Oppgavens videre struktur

Kapittel 2 er et bakgrunnskapittel hvor jeg tar for meg noen viktige endringsprosesser i Latin-Amerika de siste tiårene. Disse er sentrale for å forstå dagens politiske, sosiale og økonomiske situasjon, og har dessuten påvirket den norske mediedekningen av regionen på ulike måter.

I **kapittel 3** følger en presentasjon av teori og litteratur som er relevant for analysen av det empiriske datamaterialet. Det jeg vil gå nærmere inn på er følgende: objektivitet som journalistisk prinsipp, ramme-teori og narrativer, norsk utenriksjournalistikk, mediedekningen av Latin-Amerika, rådende selvbilder av Norge som freds- og bistandsnasjon, norske frivillige organisasjoner, samt økonomiske bånd mellom Norge og regionen.

I **kapittel 4** redegjør jeg for den metodiske tilnærmingen i oppgaven, nærmere bestemt metodetriangulering. Det jeg har vektlagt er å begrunne valg av metoden, samt å trekke frem ulike aspekter som er relevant for oppgaven knyttet til informantene, de kvalitative intervjuene og tekstanalysen. Avslutningsvis drøftes mulige feilkilder, egne begrensninger og oppgavens kvalitet i lys av reliabilitet og validitet.

I **kapittel 5** presenteres de syv sakene om norske problematiske investeringer i Latin-Amerika som står sentralt i oppgaven. Hver sak drøftes i lys av tekstanalysens kvantitative og kvalitative funn.

I **kapittel 6** presenteres de fire viktigste funnene fra de kvalitative intervjuene. Hver sak drøftes og kobles til relevant teori og litteratur, samt funn i tekstanalysen. Dette bidrar til å gi svar på oppgavens problemstilling.

I **kapittel 7** samles trådene og oppgavens problemstilling besvares. De viktigste funnene oppsummeres og videre forskning vurderes.

2 Latin-Amerika - en region i endring

Selv om det på mange måter er en klisjé å kalle Latin-Amerika en region full av kontraster, er det samtidig en beskrivelse som treffer utrolig godt (Bull, 2010, s.122). Variasjon er et nøkkelord på flere områder, blant annet når det kommer til befolkningssammensetning, språk, kultur og natur. Det geografiske området som utgjør Latin-Amerika, strekker seg både over flere klimasoner og består av et svært variert landskap som rommer alt fra sletter, høyland, fjellkjeder, regnskog, elvesystemer og vulkaner (Fuglestad, 1994, s.19).

Regionen er svært rik på naturressurser. Likevel bor omtrent $\frac{3}{4}$ av regionens befolkning i byer, noe som vitner om en høy grad av urbanisering (Bull, 2010, s.23). I regionen bor også et stort antall urfolksgrupper, som til sammen utgjør rundt 11 % av den totale befolkningen (Bull, 2010, s.21). I flere land kjemper flere av disse gruppene om rettigheter til både ressurser og landområder, samt retten til å leve på tradisjonelt vis.

Dagens latinamerikanske samfunn er i rask endring og former seg i takt med både regionale tendenser og globale prosesser. En fortid preget av blant annet førkolombianske «høykulturer» og kolonihistorie har samtidig satt dype spor.

Etter tusenårsskiftet, i kjølvannet av en periode preget av mange og i flere tilfeller svært brutale militærregimer på 60- og 70-tallet, har den demokratiske styreformene fått godt fotfeste i Latin-Amerika. Likevel har flere utfordringer i regionen de senere årene satt den under hardt press. En blanding av svake institusjoner, narkotikatrafikk og organisert kriminalitet har bidratt til en kraftig økning i vold og kriminalitet. Dette har igjen bidratt til økende mistro og misnøye med regjeringer, politiske partier og andre med ansvar for å sikre sosial sikkerhet (Bull, 2010, s.148 - 149). Sosiale og økonomiske ulikheter fortsetter dessuten å være et stort problem, til tross for flere perioder med økonomisk vekst (Bull, 2010, s.60).

I det følgende vil jeg gå nærmere inn på noen viktige endringsprosesser i regionen fra de siste tiårene som er sentrale for å forstå dagens politiske, sosiale og økonomiske situasjon.

Prosessene har påvirket de latinamerikanske landene i ulik grad og på ulik måte, men har samtidig satt igjen et stort avtrykk i regionen, på tvers av landegrensene. På grunn av begrensningene som ligger i omfanget til en masteroppgave, har jeg valgt å fokusere på følgende tre prosesser: «den tredje demokratiseringsbølgen», overgangen til nyliberalismen, samt venstrebølgen på 2000-tallet. Bakgrunnen for at jeg har valgt nettopp disse tre, er at de på ulike måter har påvirket den norske mediedekningen av Latin-Amerika, noe jeg vil vise i

dette kapittelet. Det er dessuten stor sannsynlighet for at de som jobber i eller med regionen, har vært nødt til å forholde seg til disse prosessene.

2.1 Fra krig og konflikt til demokrati

Gjennom historien har demokratiet ofte blitt sett på som noe skjørt, forbigående og overfladisk i latinamerikansk sammenheng (Smith, 2012, s.19). Derfor var det store antallet demokratiske transisjoner i regionen på 1980- og 1990-tallet⁹, ofte kalt «den tredje demokratiseringsbølgen»¹⁰, særskilt oppsiktsvekkende. Mellom utgangen av 1970-årene og tusenårsskiftet hadde antallet demokratiske land i regionen steget fra 3 til 16 (Smith, 2012, s.51). Dette var den største demokratiske veksten i Latin-Amerika noen sinne (Drake, 2009, s.201). Ser man nærmere på hvert enkelt lands demokratiske erfaring, er variasjonen stor med tanke på utløsende faktorer, sentrale aktører, form og kvalitet. Det er likevel bred enighet om at demokratiet i løpet av 2000-årene, i stor grad ble akseptert som den grunnleggende spilleregelen på den politiske arenaen i regionen (Smith, 2012, s.62).

Det var flere forhold som bidro til å legge til rette for det store antallet demokratiske transisjoner under «den tredje bølgen». Et av de viktigste var at alle de latinamerikanske landene ble styrt av militærdiktaturer i perioden 1945 - 1990, med unntak av Costa Rica (Bull, 2010, s.48). Militærdiktaturene varte i perioder fra 9 til 34 år og flere var svært brutale. Intensivering av undertrykkelse og vold, samt økningen i brudd på menneskerettigheter, førte etter hvert til stor misnøye, sivile protester og krav om ansvarliggjøring (Skidmore, Smith og Green, 2010, s.389). Kampen mot opprørsbevegelser førte til flere lange og blodige borgerkriger, særlig i Mellom-Amerika og Colombia. Ifølge Bull (2010, s.49) gjorde dette sitt til å bane vei for demokratiet. De økonomiske nedgangstidene og gjeldskrisa som rammet regionen hardt på 1980-tallet, bidro dessuten til å undergrave militærregimenes opprinnelige legitimitet. Flere av disse hadde nemlig kommet til makten, eller rettere sagt kuppet makten, med en lovnad om å rydde opp i skakkjørte økonomier (Skidmore, Smith og Green, 2010, s.389).

⁹ Jeg forstår en transisjon som overgangen fra en regimetype til en annen, og en demokratisk transisjon som overgangen fra et autoritært eller ikke-demokratisk regime til et demokratisk (Møller og Skaaning, 2013, s.129).

Den demokratiske definisjonen jeg legger til grunn samsvarer med Peter H. Smiths definisjon av *electoral democracy*, et regime som avholder frie og rettferdige valg (Smith, 2012, s.8).

¹⁰ Begrepet stammer fra Samuel P. Huntington og hans bok *The Third Wave* (1991). Huntington hevder at det har vært tre globale demokratiseringsbølger de siste 200 årene, altså perioder der demokratiske transisjoner klart har overgått demokratiske sammenbrudd. Det store antallet demokratiske transisjoner i Latin-Amerika på 1980- og 90-tallet overlapper med det Huntington har identifisert som «den tredje bølgen» (Møller og Skaaning, 2013, s.66 - 67).

I dag blir altså de fleste latinamerikanske landene karakterisert som demokratiske. Et viktig poeng i den forbindelse er at dette gjerne baseres på en minimalistisk definisjon som vektlegger et valgspespekt (Smith, 2012, s.10). Faktum er nemlig at mange land i regionen, i ulik grad, mislykkes i å beskytte og respektere de sivile og politiske rettighetene til innbyggerne sine. Svært få land i regionen oppfyller kriteriene for «fullstendige» eller «liberale» demokratier. Ifølge Smith (2012, s.283 – 284) gjør dette det «uliberale» demokratiet, med noen få unntak, til den mest utbredte formen for politisk organisering i regionen. Et illustrerende eksempel på det, er tall fra undersøkelsen til Latinobarómetro i 2015¹¹ (Latinobarómetro, u.å). Der svarer 64,9 % av de spurte at det er lite eller ingen garanti for beskyttelse mot kriminalitet i eget land. 58,3 % svarer det samme om sosial sikkerhet. Det er likevel positivt å merke seg at støtten til demokratiet er betydelig og dessuten jevnt over økende (Bull, 07.08.2015). Tall fra den samme undersøkelsen viser nemlig at demokratiet er den foretrukne styringsformen for 72,4 % av de spurte. Det er samtidig bekymringsverdig at mer enn halvparten svarer at de er lite eller ikke fornøyd hvordan demokratiet fungerer. Mellom 60 – 80 % svarer at de har lite eller ingen tiltro til politiske partier, rettsapparat og regjeringen i eget land. En forklaring på dette kan være en stor utbredelse av vold og kriminalitet i Latin-Amerika. Det blir sett på som et av de største samfunnsproblemene i regionen av mange, ved siden av fattigdom, arbeidsledighet og manglende økonomisk vekst (Bull, 2010, s.146). Årsakene er mange og sammensatte, men som Bull påpeker (2010, s.147), har den økende narkotikatrafikken spilt en sentral rolle. I flere latinamerikanske land er nemlig fremveksten av organisert kriminalitet, samt de tette båndene som flere steder har oppstått mellom lokale myndigheter og disse, en stor utfordring¹² (Bull, 2010, s.111 - 112).

Ifølge Eide og Simonsen (2009, s.19) har mediene en tendens til å prioritere k-stoff som konflikt, katastrofe og krise, i deknningen av områder med geografisk og kulturell avstand til Norge. Etersom demokratiets konsolidering i Latin-Amerika har bidratt til å gjøre regionen mer fredelig, er det grunn til tro at regionen også har blitt mer «kjedelig» sett fra et medieperspektiv, og dermed mindre interessant å dekke. Det er også et poeng at Latin-Amerika, etter militærdiktaturene og slutten på den kalde krigen, mer eller mindre forsvant

¹¹ Latinobarómetro er en årlig spørreundersøkelse som har tatt for seg spørsmål knyttet til demokrati, økonomi og samfunn siden 1995. Den er basert på svar fra ca. 20.000 personer og 18 land i regionen. Undersøkelsen er tilgjengelige under *análisis online* på: <http://www.latinobarometro.org/lat.jsp>.

¹² I Mexico er den pågående «narkokrigen» et tydelig eksempel på det. Der ble bortføringen av 43 studenter fra den rurale lærerskolen Ayotzinapa i 2014 et sterkt symbol på denne utfordringen, og viste hvor dypt landets sikkerhetsutfordringer stikker. Selv om jakten på sannheten rundt bortføringene fortsatt pågår, peker flere bevis i retning av at studentene ble drept av et lokalt narkokartell, med lokale myndigheters visshet og i verste fall involvering (Amnesty International, 2016, s.251).

fra utenriksagendaen til USA (Sæther, 2007, s.57). USA er både verdens ledende supermakt, en viktig alliert for Norge og blir ansett som kulturelt nærme. Ifølge Greger og Hætta (2016, s.50) viser norske medier derfor gjerne mer interesse for det som opptar USA.

Mediene har imidlertid vist interesse for noen av regionens største utfordringer de senere årene, nemlig vold, kriminalitet og narkotikatrafikk. Dette er klassisk k-stoff og taler altså for et større mediefokus, noe Greger og Hætta bekrefter i sin oppgave (2016, s.32).

Den såkalte «narkokrigen» har dessuten bidratt til å øke USAs involvering i regionen, særlig i Mexico (Smith, 2012, s.334). Det er langt fra uproblematisk at media gir mye plass til denne typen saker, spesielt når de jevnt over ellers vier lite oppmerksomhet til regionen. Ifølge Sæther (2007, s.54), Greger og Hætta (2016, s.35), bidrar dette til å opprettholde et bilde av Latin-Amerika som en region der kriser, vold og uro råder, og der myndighetene er ute av stand til å takle utfordringene de står overfor.

2.2 Nyliberalismens inntog

De latinamerikanske økonomiene er i dag sterkt preget av nyliberalismen. I korte trekk kom dreiningen mot en mer åpen og markedsbasert økonomi som en reaksjon på manglene til den dominerende økonomiske modellen i etterkrigstiden, nemlig ISI, eller imports substituerende industrialisering¹³ (Bull, 2010, s.53). I begynnelsen ble modellen sett på som en stor suksess, og bidro eksempelvis til rask økonomisk vekst. Medaljens bakside ble imidlertid tydelig utover 1970-tallet. En stor svakhet med ISI var nemlig et manglende fokus på langsiktige løsninger. Dette resulterte blant annet i en mindre effektiv og konkurransedyktig industri, en svekket landbrukssektor, færre arbeidsplasser, samt større sosial og økonomisk ulikhet (Green, 2003, s.24 - 25). ISI-modellens negative konsekvenser kulminerte i en stor regional gjeldskrise som begynte i 1982¹⁴. Deretter fulgte et tiår preget av lav økonomisk vekst, skyhøy inflasjon og stor kapitalflukt, ofte kalt *the lost decade* (Santiso, 2006, s.143).

Det primære målet med nyliberalismens implementering i Latin-Amerika var økonomisk vekst og høyere levestandard. Dette skulle man oppnå gjennom overgangen til et fritt og konkurransedyktig marked, mindre statsinvolvering, deregulering, frihandel, finanspolitisk innstramning, inflasjonsbekjempelse og eksportledet vekst (Green, 2003, s.11 - 12).

¹³ Hovedessensen i denne økonomiske modellen var å erstatte import fra utlandet med hjemlig produksjon. Staten spilte en sentral og aktiv rolle i dette prosjektet og skulle blant annet beskytte lokal industri mot utenlandsk konkurranse gjennom høye tollsatser og importrestriksjoner, og dermed gjøre det attraktivt for lokale investeringer (Green, 2003, s.23).

¹⁴ Dette året kunnngjorde Mexico at de ikke lenger var i stand til å betjene sin massive utenlandsgjeld.

Landene i regionen fulgte den «nyliberale oppskriften» i varierende grad og ulikt tempo, men ved tusenårsskiftet ble det tydelig at heller ikke denne økonomiske modellen hadde klart å innfri som forventet. Igjen satt en misfornøyd befolkning som var lei av store ord og resultater som aldri så ut til å komme. Til tross for en økonomisk vekst på 52 %, samt en enorm reduksjon i den gjennomsnittlige inflasjonen i perioden mellom 1980 og 2000, ble ikke hverdagen til folk flest i regionen noe særlig bedre (Green, 2003, s.223 - 224). I flere tilfeller hadde den faktisk blitt verre. Ved inngangen til det nye årtusenet var fattighetsnivået i regionen høyere enn i 1980 og ulikhetene fortsatte å være betydelige (Smith, 2012, s.227 og 233). Det viser at nyliberalismen gjorde minst for de som allerede hadde det vanskelig.

Nyliberalismen som økonomisk modell, har møtt mye kritikk siden dens såkalte «glansdager» på 90-tallet. Noe av denne kritikken har gått på at latinamerikanske myndigheter hadde et enormt fokus på å få inflasjonen under kontroll på 80- og 90-tallet, i tillegg til å holde offentlige utgifter nede. Dette førte til en kraftig nedprioritering av velferdspolitik, til tross for at både fattigdom og ulikheter økte i samme periode (Soederberg, 2010, s.90). Det var først etter tusenårsskiftet, i møte med skuffende resultater og stor misnøye i befolkningen, at de store sosiale utfordringene i regionen igjen ble satt på den politiske dagsorden. For myndighetene dreide dette seg mye om å gjenvinne legitimitet, hindre politisk uro og betrygge utenlandske investorer.

Sosial og økonomisk ulikhet er fortsatt en av de aller største utfordringene regionen står overfor. Det er likevel positivt å merke seg at en generell trend siden år 2000 har vært en reduksjon i antall fattige og ekstremt fattige, samt mindre arbeidsledighet (Bull, 2010, s.59 og 62). Foreløpig er det ingenting som tyder på at det finnes en sterk motstander som truer med å ta nyliberalismens plass i Latin-Amerika (Stallings og Peres, 2011, s.783). Hittil er det ingen venstre- eller høyregeringer som har reversert de nyliberale reformene, med noen få unntak som gjelder nasjonalisering¹⁵. De senere årene har nyliberalismen istedenfor blitt påvirket av ulike trender som har vokst frem i respons på dens svakheter og manglende resultater. En av disse trendene er en sterk venstrebevegelse, som jeg vil redegjøre for straks.

Overgangen til nyliberalismen i Latin-Amerika er interessant i et norsk medieperspektiv fordi den åpnet regionen opp for utenlandske investeringer på 1990-tallet. Norge har i dag store

¹⁵ Et eksempel på reversering av en sentral reform i den nyliberale modellen, er en betydelig nasjonaliseringsprosess i Venezuela, Bolivia, Ecuador og Argentina på midten av 2000-tallet, primært av olje- og gassindustrien (Stallings og Peres, 2011, s.768 - 769).

økonomiske investeringer i regionen, blant annet gjennom Oljefondet. I tillegg har mange norske bedrifter, særlig tilknyttet olje-og gassektoren, etablert seg i regionen etter tusenårsskiftet. Ifølge Eide og Simonsen (2009, s.16) er sjansen for mediedekning av andre land i verden større der det finnes en såkalt «norsk link». Greger og Hætta (2016, s.40) viser dessuten at denne linken er viktig for at norsk presse skal prioritere Latin-Amerika. Norges nærvær i regionen har altså blitt større etter overgangen til nyliberalismen, blant annet gjennom investeringer og næringslivet. I boka «*De der nede*», hevder Elisabeth Eide (2001, s.20) at kritiske saker om norsk næringslivs engasjement i Sør blir dekket relativt hyppig i norske medier. Det taler for at også Latin-Amerika-dekningen er preget av saker om dette. En annen faktor som spiller inn, er pressens særskilte ansvar for å avsløre kritikkverdige forhold og maktmisbruk¹⁶ (Pressens Faglige Utvalg, u.å).

2.3 Venstreboelgen

1998 var året da Hugo Chávez vant presidentvalget i Venezuela. I latinamerikansk sammenheng markerer dette startskuddet på en sterk venstredreining i det politiske landskapet, etter en lengre periode med høyredominans og fokus på markedsorientering. Innen 2010 hadde venstreorienterte regjeringer kommet til makten i ytterligere elleve land i regionen (Bull, 2010, s.103). Det skjedde samtidig som venstresiden også styrket seg i land der den ikke nådde helt til topps (Levitsy og Roberts, 2011, s.1). Denne situasjonen var unik. Til tross for at flere presidentkandidater i regionen hadde vunnet valg på venstreprogrammer tidligere, endte de fleste opp med å videreføre en konservativ høyrepolitikk (Levitsky og Roberts, 2011, s.2). Med venstreboelgen som startet i 1998 så man en klar endring fra tidligere. Politikken som nå ble ført dreide i retning av tradisjonelle venstresaker som sosial rettferdighet, omfordeling og folkelig deltakelse. En annen fellesnevner for de ulike venstreregimene var målet om å skape nye kanaler for folkelig deltakelse, samt å moderere eller slå tilbake den nyliberale økonomiske politikken (Bull, 2010, s.102).

Til tross for flere likhetstrekk, er det samtidig ingen tvil om at venstresiden i Latin-Amerika både har vært, og fortsatt er, svært mangfoldig. Styresett, lederstiler og politiske prosjekter har variert fra land til land. Det er for eksempel venstreregimene i Venezuela, Bolivia og Ecuador som har ført med seg de største samfunnsmessige og økonomiske endringene, blant

¹⁶ Ifølge Vær Varsom-plakaten.

annet gjennom privatiseringen av naturressurser (Bull, 2010, s.108). Det har vært stor uenighet om hvordan man best kan forstå denne variasjonen¹⁷.

I følge Jorge Castañeda (2006, s.29 - 30), var det flere ulike faktorer som bidro til å legge forholdene til rette for venstrebølgen. Han mener selv at slutten på den kalde krigen, regionens utfordringer med ulikhet og demokratiets konsolidering var av særlig betydning. Under den kalde krigen hadde venstresiden vært sterkt knyttet til kommunismen og «den røde faren». Sovjets fall innebar derfor en mulighet til igjen å ta en fullverdig del i politikken. Der var venstresidens største motstander en stadig mer diskreditert nyliberal høyrepolitikk, som slet med økonomiske kriser, korrupsjon og ineffektive regjeringer. Folk var med andre ord klar for en politisk endring. Noe annet som bidro til økt sannsynlighet for valgseier til venstrepartier, var det faktum at sosial og økonomisk skjevfordeling i regionen bare ble større. Det var også tradisjonelt en viktig kampsak for venstresiden.

I dag holder venstresiden fortsatt stand i regionen. Likevel er det særlig to valg som har fått i gang spekulasjoner om at man nå er i ferd med å få en dreining mot høyre.

I 2015 gikk den høyreorienterte Mauricio Macri av med seieren i presidentvalget i Argentina, samtidig som høyreopposisjonen i Venezuela, for første gang siden 1999, fikk et klart flertall i parlamentsvalget (Bull, 05.01.2016). Venstresiden har i flere år stått sterkt i begge land.

I Venezuela gjelder det under presidenter som Hugo Chávez og hans etterfølger Nicolás Maduro, og i Argentina under Néstor og Cristina Kirchner.

Ifølge Benedicte Bull (i Skotheim, 15.12.2015), er en viktig forklaring på denne utviklingen at heller ikke venstresiden har klart å levere som forventet. Det kan blant annet knyttes til en global situasjon der lave råvarepriser har lagt hardt press på de latinamerikanske økonomiene. Flere venstrepartier har dessuten slitt med korrupsjonsanklager, et problem som tidligere har vært sterkt forbundet med høyresiden¹⁸. Men disse tingene trenger likevel ikke bety at en høyrevind igjen blåser over regionen. Ifølge Leiv Marsteintredet (i Skotheim, 15.12.2015), er det mer trolig at utviklingen henger sammen med det han kaller «naturlige svingninger i et hvert demokrati», nemlig at folk ønsker utskiftninger.

¹⁷ Se for eksempel Castañeda (2006) og hans diskusjon om en «riktig» og «gal» venstreside. Cameron (2009), Levitsky og Roberts (2011), kritiserer på sin side bruken av dikotomier som riktig/gal, moderat/radikal og sosialdemokratisk/populistisk for å beskrive den svært varierte venstresiden. De mener begge at historie er et sentralt element for en mer nyansert forståelse. Levitsky og Roberts (2011, s.12 - 13) vektlegger også de ulike partienes organisatoriske karakter.

¹⁸ Brasil er et godt eksempel på det. Der er tidligere president Luiz Inácio da Silva og andre sentrale personer fra arbeiderpartiet PT (*Partido dos Trabalhadores*) under etterforskning for innblanding i en stor korrupsjonsskandale knyttet til det statlige oljeselskapet Petrobras. Dilma Rousseff, Brasils nåværende president, er på sin side suspendert fordi hun skal stilles for riksrett grunnet anklager for å ha trikset med statsregnskapet før valget i 2014. Visepresident Michel Temer, også korrupsjonsanklaget, er fungerende president frem til avgjørelsen faller.

For journalister byr et valg på forutsigbar spenning, grunnet dets sykliske karakter. Samtidig knyttes det gjerne en ekstra forventning om dramatikk i forbindelse med valg i land med store konflikter, eller der demokratiet står svakt (Simonsen, 2009, s.116). Ifølge Anne Hege Simonsen (2009, s.115), fungerer dessuten presidentvalg ofte som påskudd for å dekke land og regioner som vi ikke hører så ofte om i nyhetene.

I Latin-Amerika var venstrebølgen på mange måter en sensasjon i seg selv, noe som taler for økt mediefokus rundt nettopp disse valgene. Flere av regionens «venstrepresidenter» har dessuten skapt mye blest omkring seg selv, noe som igjen har bidratt til ekstra medieoppmerksomhet. Et illustrerende eksempel på dette er Hugo Chávez, president i Venezuela fra 1999 til sin død i 2013. Han skapte mye medieoppmerksomhet rundt nettopp Venezuela, med sin karismatiske personlighet, krasse uttalelser og skarpe USA-kritikk. Ifølge Greger og Hætta (2016, s.37), er det større sjanse for at en sak om latinamerikansk politikk dekkes i Norge, dersom USA eller et europeisk land er en del av nyheten. Det passer godt med tanke på Chávez' USA-kritikk, ettersom den har bidratt til å rette fokus på forholdet mellom disse to landene. Et eksempel på det er nyhetsartikkelen –*Nå er det nok fra dere yankeer*, publisert på NRKs nettsider 12. september 2008. Saken omhandler Chávez' avgjørelse om å utvise USAs daværende ambassadør fra Venezuela. Fokuset rettes blant annet på at avgjørelsen ble kunngjort i en TV-tale der «skjellsordene mot USA haglet» (NRK, 12.09.2008).

3 Teori og relevant litteratur

I dette kapittelet vil jeg presentere teori og relevant litteratur som er brukt i analysen av det empiriske datamaterialet. Kapittelet består av to deler.

I den første delen setter jeg fokus på teorien som har stått sentralt i den kvantitative analysen. Teorien er sterkt knyttet til journalistikken og omfatter prinsipper som objektivitet, rammer (*framing*) og narrativer. I del to presenterer jeg litteraturen som har spilt en viktig rolle når oppgavens problemstilling har blitt besvart. Det omfatter litteratur om norsk utenriksjournalistikk, norsk mediedekning av Latin-Amerika, rådende selvbilder av Norge som freds- og bistandsnasjon, norske økonomiske bånd til Latin-Amerika og frivillige organisasjoner i Norge.

3.1 Teori

3.1.1 Objektivitet som journalistisk prinsipp

Det vi ser, leser og hører i media opptar oss. Mediene påvirker dessuten hva vi tenker om, noe som gir de makt til å sette dagsorden (Waldahl, 1999, s.118). Medierollen er i stadig endring og påvirkes blant annet av endringsprosesser ellers i samfunnet.

Ifølge Waldahl (1999, s.117) fungerte de norske mediene tidligere som «lojale kanaler for partier og politikere», mens de i dag har en mer uavhengig posisjon. De tar for eksempel selvstendig initiativ i større grad og setter mer preg på den politiske diskursen i samfunnet (Waldahl, 1999, s.131). Ettersom mediene har vist seg å være en svært viktig informasjonskilde for folk flest, mener Fossum og Meyer (2008, s.102) at det hviler et stort ansvar på journalistene. Dette ansvaret forsterkes ytterligere av en utbredt forventning til journalister om at informasjonen de formidler skal være pålitelig. Hvor godt denne forventningen leveres opp til, varierer likevel i stor grad. Tillitsundersøkelsen 2016 viser eksempelvis at mediene som har størst tillit i befolkningen, er de som setter nyhetsagenda, demonstrerer politisk tyngde og prioriterer gravende journalistikk (Trigger, 2016).

Det finnes mange ulike måter å presentere og formidle informasjon om «virkeligheten» på. Den «sannheten» publikum presenteres for i media, påvirkes ifølge Hågvar (2007, s.16) av en rekke valg som blir tatt i redaksjonene og av journalistene selv. Objektivitet er et sentralt prinsipp i det journalistiske arbeidet og knyttes til et ideal om sann, balansert, nøytral og uavhengig informasjon (Harcup, 2009, s.82). Objektivitetsidealet er samtidig svært

omdiskutert. Det handler både om at journalistikken ikke produseres i et vakuum, og at journalister møter verden med forutsetninger, på lik linje med alle andre (Harcup, 2009, s.17). I dag er det derfor bred enighet om at 100 % objektivitet ikke eksisterer (St. John III og Johnson, 2012, s.2). Journalister forholder seg likevel til krav om etterrettelig arbeid uavhengig av eget ståsted og verdigrunnlag. I den forbindelse er intersubjektivitet et viktig prinsipp. Ifølge Fossum og Meyer (2008, s.97) går dette ut på at journalister både skal klargjøre og være åpen om metode og kildebruk, slik at arbeidet deres kan etterprøves. Andre journalister skal i prinsippet kunne komme frem til samme, eller tilnærmet samme resultat, ved å gjenta researchen. Leserne skal på sin side gis mulighet til «å bedømme informasjonen som gis», for dermed å kunne gjøre seg opp en mening om «grensene for journalistens faktiske kunnskap» (Fossum og Meyer, 2008, s.97).

Ifølge Fossum og Meyer (2008, s.24) produserer journalistene «aktuelle, faktabaserte massemediebudskap» i kraft av egen profesjon. I den forbindelse er det viktig at folk kan stole på at informasjonen som formidles av journalistene er sann, noe som gjør troverdigheten deres helt sentral. Det samme gjelder objektivtetsidealet, som bidrar til at det journalistiske produktet gjerne fremstilles på en balansert måte (Fossum og Meyer, 2008, s.28). Dette omfatter blant annet å la ulike syn komme frem, presentere bevis som støtter opp argumenter, samt bruken av troverdige kilder. I arbeidet med å vurdere hvilket stoff som er holdbart eller ikke, er det dessuten viktig å finne ut hvilke interesser som påvirker materialet og hvordan det påvirkes. Ifølge Fossum og Meyer (2008, s.102) er det viktig at journalister har en kritisk holdning til kildene sine, noe som gjør dem til en bedre kilde for sitt eget publikum. Et annet viktig moment er å gjøre kildens posisjon kjent, for at publikum enklere skal kunne oppdage tendens¹⁹ (Fossum og Meyer, 2008, s.75).

Når en journalist skal innhente kunnskap om saksforhold og hendelser, særlig i researchfasen, er bruken av kilder både viktig og ofte nødvendig (Fossum og Meyer, 2008, s.31). Arbeidet byr likevel på flere potensielle utfordringer for journalistene.

I en hektisk hverdag preget av tidspress og *deadlines* er «gjenbruk» av et begrenset antall kilder svært utbredt. Ifølge Harcup (2009, s.60) fører det til en snever kildebruk som er langt fra ideell. Mange av dagens journalister har dessuten som oppgave å dekke flere ulike områder. Fossum og Meyer (2008, s.28) kaller dette et «kompetanseproblem», og mener det bare delvis kan kompenseres for gjennom grundige forberedelser og research, samt kritisk

¹⁹ Ifølge Fossum og Meyer (2008, s.74 - 75) er kildens tendens: «enhver interesse, hensikt, livsanskuelse, engasjement, politisk eller sosial posisjon som påvirker det berettende kildematerialet i den ene eller andre retningen, og som uavhengig av retning fjerner framstillingen fra virkeligheten».

valg og bruk av kilder. Ved siden av kompetanseutfordringen, bidrar dessuten en flyktigere mediedekning til å gjøre journalistene mer avhengige av andre (Eide, 2009, s.21).

En spesiell utfordring knyttet til dette, er at noen kilder anses å ha sterkere agenda og tendens enn andre. Til tross for kompetansen de sitter på, kan det medføre en større skepsis mot å bruke dem. Det gjelder blant annet frivillige organisasjoner. Eide og Simonsen (2009, s.21) skriver for eksempel at dagens utenriksjournalister er mer avhengige av en «stadig voksende skog av frivillige organisasjoner» som «tørster etter medieoppmerksomhet fordi det er en av flere måter å skaffe midler på». En annen som har uttrykt skepsis mot å bruke frivillige organisasjoner i journalistisk arbeid er Erling Borgen²⁰. På spørsmål om hvordan det er å jobbe med norske frivillige organisasjoner svarer han at: «så lenge det går an å løse et prosjekt på en annen måte, er det bedre å la være» (Eide og Simonsen, 2009, s.312).

3.1.2 Rammer

Ramme-teorien, også kalt *framing*, er spesielt knyttet til Robert M. Entman. Den handler i grove trekk om at det alltid bare er noen aspekter av en oppfattet «virkelighet» som får plass og gjøres fremtredende i en kommuniserende tekst (Entman, 1993, s.52).

En konsekvens av det er at fokus dras vekk fra andre aspekter av «virkeligheten», samt at noen aspekter utelates. I dette ligger det en stor definisjonsmakt, for som Entman skriver (1993, s.53): «...the frame determines whether most people notice, and how they understand and remember a problem, as well as how they evaluate and choose to act upon it».

Ifølge Entman (1993, s.56) kaster rammene lys over «how a communicated text exerts its power», noe som gjør de til et nyttig verktøy i analyser av blant annet medietekster.

Rammene har funksjoner på flere nivåer i kommunikasjonsprosessen, både hos formidleren, i selve teksten, hos mottakeren og i kulturen (Entman, 1993, s.52). I den forbindelse sitter formidleren med spesielt mye makt. Han eller hun former nemlig den «virkeligheten» mottakeren til slutt presenteres for, gjennom valg av hvilke stemmer, ord, uttrykk, stereotypiske bilder etc. som inkluderes eller ekskluderes i teksten.

²⁰ Ifølge Eide og Simonsen (2009, s.307) er Erling Borgen en av norsk gravejournalistikks *grand old man*. Han er kanskje mest kjent som NRK-medarbeider og har blant annet vært utenrikskorrespondent i Latin-Amerika og Asia.

3.1.3 Narrativ

Narrativ-begrepet knyttes til Baldwin Van Gorp. Det har mye til felles med Entmans rammebegrep, selv om det også er noen viktige distinksjoner mellom de to.

Ifølge Van Gorp (2007, s.64) er nemlig hver ramme en «pakke» som består av tre deler. Det er disse delene som til sammen utgjør narrativet. Den første delen, som han har kalt «the frame manifest itself», viser til den synlige delen av teksten. Den består blant annet av ord, argumenter, metaforer og bilder en skribent bruker for å fremme et budskap (Van Gorp, 2007, s.64). Den andre delen kaller han «the reasoning devices». Det er en resoneringsdel bestående av eksplisitte og implisitte uttalelser i teksten, som gjerne definerer et problem, en årsak til problemet, fremmer en løsning og feller en moralsk dom (Van Gorp, 2007, s.64 - 65). Den siste delen er et implisitt kulturelt fenomen «that displays the package as a whole» (Van Gorp, 2007, s.64).

Ifølge Van Gorp (2007, s.62) er narrativer både integrert og knyttet til kultur²¹. De sier noe om implisitte, kulturelle fenomener i tekster og er derfor nyttige verktøy, spesielt i analysen av medietekster. Narrativet inviterer mottakeren til å lese en tekst på en bestemt måte (Van Gorp, 2007, s.63). Hver mottaker har et personlig utgangspunkt, eller *schemata*, som «...help individuals deal with the flood of new information as well as retrieve stored information from memory» (Graber i Van Gorp, 2007, s.63). Ifølge Van Gorp (2007, s.73) aktiveres mottakerens *schemata* i møte med teksten, og bidrar til å fylle inn det som står mellom linjene. Han hevder videre at medieinnholdet gjerne fremkaller et *schemata* hos mottakeren som er tro mot narrativet, noe som skyldes at skribenten og mottakeren gjerne deler samme kulturelle forankring (Van Gorp, 2007, s.66). En konsekvens av dette er at leseren ofte marginaliserer eller overser elementer i teksten som går mot narrativet (Van Gorp, 2007, s.66).

3.2 Relevant litteratur

3.2.1 Norsk utenriksjournalistikk

I en verden preget av prosesser som globalisering og internasjonalisering, påvirkes vi i større grad enn tidligere av det som skjer utenfor egne landegrenser²². Derfor er det viktig å ikke bare forstå hva som skjer, men også hvorfor. Ifølge Eide og Simonsen (2009, s.27) er det å

²¹ Jeg bruker samme definisjon av kultur som Greger m.fl. (2017, s.3), og ser kultur som «organiserte former for koder, forestillinger, myter, stereotyper, verdier, normer, rammer etc. som deles kollektivt i minnet til en gruppe eller samfunn».

²² Et illustrerende eksempel på det, er den store økningen i antall flyktninger og migranter som de siste årene har krysset Middelhavet for å komme til Europa. Økningen er sterkt knyttet til krigen i Syria, samt vanskelige leveforhold knyttet til langvarige konflikter i land som Eritrea, Somalia, Sudan, Irak og Afghanistan. Situasjonen blir ofte referert til som «flyktningkrisen» (Jumbert, 14.12.2015).

forstå andre «virkeligheter» en sentral utfordring i utenriksjournalistikken. Det legges derfor vekt på å vise sammenhenger mellom lokale og globale prosesser, historie og nåtid, samt å sette konkrete hendelser inn i en større kontekst (Eide, 2009, s.31).

Norge har knyttet bånd til ulike land gjennom blant annet handel, investeringer, politisk samarbeid, bistand og forskning. Det norske samfunnet er dessuten preget av et sterkt kulturelt mangfold, og en befolkning med et generelt høyt utdanningsnivå som reiser stadig mer utenlands. Disse forholdene taler for at verden burde være av interesse for nordmenn, spesielt sett fra et journalistisk perspektiv. Ifølge Simonsen (2001, s.38) har nordmenn likevel overraskende lite kunnskap om steder som Afrika, Asia og Latin-Amerika, noe som viser en tendens til at vi lukker oss mer inn i oss selv. Det er langt fra uproblematisk, spesielt når andelen utenriksstoff i norske medier samtidig minker (Simonsen, 2009, s.37).

Simonsen hevder (2009, s.47) at synkende utenriksdekning i seg selv, ikke nødvendigvis trenger å bety manglende prioritering. Det er likevel et faktum at harde tider i norsk media, preget av nedskjæringer og strengere økonomiske krav, har satt utenriksjournalistikken under særlig press (Eide og Simonsen, 2009, s.7). Godt utenriksstoff blir ansett som en viktig faktor i kunnskapsproduksjonen om internasjonale forhold. Det er samtidig både kostnads- og tidkrevende å produsere og ikke nødvendigvis det stoffet som «selger» best i dag (Eide og Simonsen, 2009, s.10). Stadig færre norske mediehus har egne utenriksavdelinger, og utenriksdekningen tenderer generelt mot å bli mer stringer- og frilansbasert (Eide, 2009, s.25). Utlandet har dessuten vist seg å være mest interessant som en kulisse for Norge og nordmenn (Simonsen, 2001, s.38).

En annen tendens i norsk utenriksdekning er en stor vektlegging av k-stoff som konflikt, katastrofe, krig, kjendis og kuriosa (Eide, 2009, s.19). Det kan bidra til å opprettholde et skille mellom «oss» og «dem». Ifølge Simonsen (2009, s.52) oppfattes nemlig mennesker og samfunn gjerne som mer statiske jo større den geografiske eller kulturelle avstanden er. Dette kan igjen føre til at generaliseringer og stereotyper raskere festes til inntrykket en leser eller seer sitter igjen med. Et raskt skiftende mediefokus i kombinasjon med «enkle» fremstillinger av enkeltstående hendelser, bidrar dessuten til å gjøre utenriksdekningen mer flyktig (Cottle og Nolan i Eide, 2009, s.21). En konsekvens av det er mindre plass til kontekst, historisk bakgrunn, oppfølging i etterkant og fokus på langsiktige utviklingsprosesser. Publikum får vite mer om hva som skjer, men i liten grad hvorfor. De kan dermed gå glipp av viktige nyanser som er sentrale for den helhetlige forståelsen av svært komplekse virkeligheter.

Ifølge Simonsen (2009, s.50) er det naturlig at de landene og delene av verden som står øverst på mediernes prioriteringsliste vil variere over tid. Her spiller nærhet en viktig rolle (Sæther, 2007, s.28). Geografisk nærhet bidrar eksempelvis til at Europa gjerne prioriteres høyt. I tillegg er politisk nærhet viktig, noe USA er et illustrerende eksempel på.

Ifølge Fonn og Khan-Østrem (2009, s. 228) er Norge sterkt knyttet til USA og det amerikanske nyhetsbildet. Flere faktorer har bidratt til det, blant annet den norske emigrasjonsbølgen på siste halvdel av 1800-tallet, NATO-samarbeidet og USAs ledende globale posisjon. USAs interesser og engasjement i Midtøsten har dessuten bidratt til å øke det norske mediefokuset rundt situasjonen der. På samme måte har fokuset på islam og muslimer økt kraftig i norske medier etter terrorangrepet 11. september 2001 (Kahn-Østrem, 2009, s.138).

I dag er både mangfoldet og tilgangen på informasjon større enn noen gang. Internett har på mange måter bragt verden «nærmere» Norge, noe som har gjort flere sider av det journalistiske arbeidet enklere (Eide og Simonsen, 2009, s.10). Nettet har blant annet skapt nye muligheter til å skaffe oversikt, spore opp kilder og finne relevant stoff. Det gjør det mulig for en journalist å «dekke verden» fra sin egen desk, noe som langt fra uproblematisk. Nærhet er som tidligere nevnt et viktig prinsipp i journalistikken.

Ifølge Orgeret og Simonsen (2009, s.264) vil fysisk tilstedeværelse i andre samfunn føre til bedre innsikt for en journalist. Mindre innsikt er dermed en potensiell konsekvens av mindre journalistisk nærvær og tilstedeværelse ute i verden. Derfor er det også uheldig å merke seg at dagens journalister reiser mindre enn tidligere, og at færre mediehus har folk stasjonert ute i lengre perioder (Eide og Simonsen, 2009, s.9 – 10).

Tidligere ble norsk tilstedeværelse i utlandet primært sikret gjennom NRK-korrespondenten. Ifølge Orgeret og Simonsen (2009, s.263) vokste stillingen frem med behovet for øyenvitneskildringer fra kriger²³. Den viktigste oppgaven til korrespondenten var å bringe verden «hjem» til et norsk publikum (Orgeret og Simonsen, 2009, s.262).

NRK har gjennom en årrekke hatt et stort nettverk ute i verden å lene seg på, og står derfor i en særstilling når det gjelder utenrikskorrespondenter²⁴. I 2015 økte NRK antallet faste korrespondentstillinger fra åtte til ti²⁵, til tross for en presset økonomisk mediesituasjon.

²³ Ifølge Knightley (i Orgeret og Simonsen, 2009, s.263) var Krim-krigen startpunktet for dette.

²⁴ Antall faste NRK-korrespondenter har variert over tid med et gjennomsnitt på 8,5 i perioden 1964 – 2004. Antallet var lavest i 1964 med én, og høyest i 1994 med 13 (Nakken, 2007, s.125).

²⁵ Korrespondentstillingen i Afrika er fordelt mellom to personer (NRK, 18.05.2016).

Det tyder på en sterk prioritering av utenriksstoff²⁶. I mange tilfeller har andre medier derfor valgt å støtte seg på NRK og store nyhetsbyråer, spesielt i områder med lite norsk journalistisk tilstedeværelse. I enkeltsaker supplerer de med stoff fra frilansere og egne reportasjeteam (Vaagan, 2009, s.219).

Ifølge Orgeret og Simonsen (2009, s.275) er korrespondentens tilstedeværelse ute i verden først og fremst symbolsk. På lik linje med andre, kan heller ikke en korrespondent være mer enn ett sted om gangen. Det problematiserer at det gjerne er en eller to personer alene som har ansvar for å dekke gigantiske områder eller regioner, med stor intern variasjon og kompleksitet, bestående av en hel rekke land (Orgeret og Simonsen, 2009, s.275).

Det er også et poeng at NRK, til tross for å hevde at de dekker hele verden gjennom korrespondentnettet sitt²⁷, verken har en fast korrespondent i Latin-Amerika eller Oseania²⁸. Korrespondentrollen har også en viktig funksjon i utenriksdekningen, som et korrektiv til de store internasjonale nyhetsbyråene som norske journalister og mediehus i stor grad støtter seg på. De største byråene kan ofte knyttes til store vestlige utenrikspolitiske aktører. Ifølge Orgeret og Simonsen (2009, s.271) er det en stor utfordring med tanke på journalisters ønske om å fremstille verden på en balansert måte. Byråene har nemlig stor definisjonsmakt og innflytelse når det kommer til å sette den internasjonale nyhetsagendaen.

Det kan igjen gjøre det vanskeligere for andre aktører å få gjennomslag for alternative tolkninger og saker som ikke allerede prioriteres av de store byråene (Orgeret og Simonsen, 2009, s.271).

3.2.2 Norsk mediedekning av Latin-Amerika

Media er den viktigste kilden til informasjon om Latin-Amerika for de fleste nordmenn, og legger derfor føringer for hvilke bilder og forestillinger et norsk publikum har av regionen (Greger m.fl., 2017, s.20). Dette gjør det viktig i seg selv å se nærmere på journalistikken som formidles. Det er dessuten spesielt viktig i dag, med bakgrunn i en mediesituasjon der den generelle utenriksdekningen er synkende, og hvor de store nyhetsbyråene ofte får sette dagsorden. Ifølge Greger m.fl. (2017, s.20) er det relativt få saker som utfordrer fremstillingene i etablerte medier når det kommer til Latin-Amerika. I mediebildet er det ofte

²⁶ Det er et viktig poeng at NRK står i en særposisjon på dette området. Helt siden etableringen i 1933 har de hovedsakelig blitt finansiert gjennom en årlig kringkastingsavgift. De har derfor stått bedre rustet enn andre til å prioritere utenriksdekning de senere årene, til tross for harde økonomiske tider i media.

²⁷ Se for eksempel Bergløff (20.05.2015).

²⁸ NRK har aldri hatt en egen korrespondent i Oseania. I Latin-Amerika hadde NRK en fast korrespondentstilling i perioden mellom 1980 og 1996, samt 2002 - 2003 (Nakken, 2007, s.132 - 133). I dag dekkes Sør-Amerika av en frilanser på fast avtale med NRK (NRK, 18.05.2016).

bare noen få land, stemmer og temaer som får representere det som i virkeligheten er en stor og mangfoldig region. På denne måten blir mange viktige nyanser borte og vil aldri nå frem til de som skal danne seg et bilde av Latin-Amerika i Norge.

Jeg har tidligere i oppgaven vært inne på at det er gjort svært få studier av den norske mediedekningen av Latin-Amerika. Det siste tiåret har det likevel kommet to viktige bidrag til dette, nemlig Anne Karin Sæthers hovedoppgave fra 2007, samt Greger og Hættas fordypningsoppgave fra 2016. Det er viktige funn i disse arbeidene som danner grunnlaget for hovedtrekkene jeg nå vil skissere.

Ifølge Sæther (2007, s.116) var den norske pressedekningen av Latin-Amerika i hundreårsperioden mellom 1902 og 2002, utpreget mindre enn dekingen av andre ikke-vestlige områder. Det knytter hun til faktorer som geografisk og kulturell avstand, språk som barriere, fraværet av store latinamerikanske nyhetsbyråer og en generell «flokkmentalitet» i media (Sæther, 2007, s.49 og 117). Stoffet ble gjerne hentet fra nyhetsbyråer, notisen var den mest utbredte sjangeren, punktbelysning var rådende og analyser av «normalt» samfunnsliv var så godt som ikke-eksisterende. De negative k-kategoriene konflikt, krig, kriminalitet og katastrofe, var dessuten hovedfokus i 40 % av sakene (Sæther, 2007, s.54). Dette bidro til en rådende fremstilling av Latin-Amerika som en region i krise, preget av vold og uro.

Brasil var det latinamerikanske landet som norske aviser skrev mest om i denne perioden, med et stort fokus på fotball (Sæther, 2007, s.58). Hver femte sak var dessuten knyttet til Norge og nordmenn (Sæther, 2007, s.118). For å oppsummere kort, viser Sæther i sin hovedoppgave at den norske pressedekningen av Latin-Amerika i liten grad har bidratt til nyansert kunnskap om regionen (Sæther, 2007, s.61).

I Greger og Hættas fordypningsoppgave i journalistikk fra 2016, bekrefter de at mange av Sæthers funn også gjelder for perioden 2002 til 2015. Dekningen av Latin-Amerika var fortsatt lav sammenlignet med andre regioner, og hadde i tillegg sunket siden finanskrisen i 2008/2009 (Greger og Hætta, 2016, s.49). En viktig årsak til dette er en utbredt dårligere økonomisk situasjon i mange redaksjoner. Den har ført til en nedgang i utenriksdekingen generelt, og dekingen av Latin-Amerika spesielt (Greger og Hætta, 2016, s.49).

En annen grunn til at regionen taper terreng i nyhetsbildet kan knyttes noen generelle utviklingstrekk i regionen. Det gjelder blant annet demokratiets konsolidering, fredstilstand i de fleste land og en generelt bedre makroøkonomisk situasjon. På samme tid har begivenheter av «større» internasjonal betydning, som presidentvalg i USA og krigen i

Midtøsten, også bidratt til å flytte mediernes fokus bort fra regionen (Greger og Hætta, 2016, s.39 - 40). Ifølge Greger og Hætta (2016, s.31) er en typisk sak om Latin-Amerika en kort nyhetsartikkel eller notis, basert på én kilde som trolig et nyhetsbyrå. Saken handler om en katastrofe, kriminalitet, politikk eller sport, enten i Brasil, Mexico eller Argentina.

Greger og Hætta viser i likhet med Sæther, at sakene i mange tilfeller handler vel så mye om USA og Norge, som latinamerikanske forhold (Greger og Hætta, 2016, s.50). En viktig konklusjon i oppgaven peker i retning av en relativt lav interesse for Latin-Amerika i Norge, både blant journalister og folk flest (Greger og Hætta, 2016, s.51).

Utgangspunktet i både Sæther, Greger og Hættas undersøkelser om norsk pressedekning av Latin-Amerika, er norske papir- og nettaviser. Jeg synes derfor det er nyttig å trekke frem noen tendenser som gjelder radio, TV og andre nisjemedier²⁹.

Midt i en situasjon der Latin-Amerika jevnt over har lav prioritering i norske medier, viser Greger m.fl. (2017, s.8) at NRK skiller seg positivt ut. Det skyldes at de har klart å opprettholde en relativt stabil dekning av regionen sammenlignet med mange andre.

Deres Latin-Amerika-dekning har dessuten økt både på radio og TV (Greger m.fl., 2017, s.7).

En stor styrke for NRK, er at de økonomiske forutsetningene deres for å drive journalistikk ikke har endret seg på samme måte som for papiravisene. De har også flere medieplattformer å spille på, samt et stort miljø av journalister i ryggen. Når det gjelder Latin-Amerika-dekning er det en stor fordel at flere NRK-medarbeidere både har spanskunnskaper og erfaring fra regionen³⁰. Urix er selve flaggskipet til NRK når det kommer til utenriksdekning. Ifølge nettsidene deres er det et rent aktualitetsmagasin med intervjuer, reportasjer og kommentarer, som «går i dybden på ulike saker fra hele verden, med ulike perspektiver».

Urix sendes verken på NRKs hovedkanal eller i «beste sendetid»³¹. Programmet har likevel fem ukentlige sendinger fordelt på TV og radio, noe som vitner om en høy prioritering av utenriksstoff i NRK. Urix er helt klart et positivt tilskudd i Latin-Amerika-dekningen som har bidratt til økt fokus på regionen. Samtidig viser Greger m.fl. (2017, s.14) at sendingene i stor grad handler om storpolitikk og temaer som valgprosesser, korrupsjonssaker og økonomisk utvikling. Norske investeringer i regionen har også fått mye oppmerksomhet, men blir

²⁹ Her tar jeg utgangspunkt i et kapittel i en antologi om norske forbindelser til, og forestillinger om Latin-Amerika. Kapitlet bygger hovedsakelig på Greger og Hættas oppgave (2016) og tar for seg norsk pressedekning mellom 2012 og 2015. I tillegg tar den for seg en undersøkelse av radio, TV og nisjemedier i perioden. Antologien skal etter planen publiseres ila. høsten 2017 og jeg refererer derfor til upublisert materiale. Jeg har fått tillatelse til å bruke det materialet som kilde i oppgaven av antologiens redaktør Leiv Marsteintredet.

³⁰ To gode eksempler på dette er Inger Marit Kolstadbråten og Joar Hoel Larsen, som begge har blitt intervjuet i forbindelse med denne oppgaven.

³¹ Urix sendes på NRK2 kl. 22.30 hver mandag, tirsdag og torsdag, i tillegg til en spesialsending hver onsdag kl. 21.35. På radio sendes Urix hver lørdag kl. 11 i P2.

sjeldent sett på med kritiske øyne (Greger m.fl., 2017, s.15). Ifølge Greger m.fl. (2017, s.14) har Urix latt latinamerikanere komme til orde i større grad enn avisene. De påpeker samtidig at kildeutvalget deres er svært by-sentrert og i liten grad inkluderer urfolk og bønder.

I dag bruker folk sosiale- og alternative medier i økende grad for å holde seg oppdatert på nyhetsbildet. På samme tid produseres mye journalistikk utenfor tradisjonelle redaksjoner og rammer (Atton, 2009, s.265). Ifølge Greger m.fl. (2017, s.4) er det derfor viktig å se tradisjonell journalistikk i lys av andre former for informasjonsproduksjon om Latin-Amerika. I dag har Latin-Amerika-interesserte i Norge langt flere steder å oppsøke for å få variert informasjon om regionen. En økning i alternative tilbud og nisjemedier har dessuten bidratt til å gjøre Latin-Amerika-dekkingen mer mangfoldig enn tidligere (Greger m.fl., 2017, s.20). Eksempler på dette er podcasten *Du verden!*, det ukentlige nyhetsmagasinet til radiOrakel: *Mytteria*, samt Radio Latin-Amerika. Sistnevnte er Norges største minoritetsradio og retter seg hovedsakelig mot latinamerikansk diaspora gjennom sendinger på spansk. Ifølge Greger m.fl. (2017, s.16) deler alle disse nisjemediene et felles ønske om å fungere som motvekt til det de opplever som en skjev og mangelfull dekning av Latin-Amerika. Undersøkelsen til Greger m.fl. (2017, s.17) viser at de i flere tilfeller har utfordret narrativene til de dominerende mediene. Samtidig har de også spilt på eksisterende bilder. Undersøkelsen viser dessuten at en presset økonomisk situasjon er en stor utfordring også i nisjemediene. En årsak til det handler om at arbeidet i stor grad baseres på frivillighet. De fleste som jobber i disse mediene er derfor avhengige av andre jobber for å tjene penger ved siden av (Greger m.fl., 2017, s.19).

3.2.3 Norske selvbilder

Selvbilder er sterkt knyttet til identitet. Det finnes mange ulike typer, og noen er gjerne mer fremtredende enn andre. Ifølge Halvard Leira (2007, s.8) er utenrikspolitikken en daglig nasjonsbygging, noe som gjør utenrikspolitiske selvbilder helt nødvendige. For å vite hva man skal gjøre, mener han i tråd med det, at det er en forutsetning å «vite hvem man er, og i hvilken relasjon man står til andre». Fortellingene om Norge ute i verden er også mange. Noen er likevel mer velkjente enn andre, slik som «fredsnasjonen», «det store bistandslandet», «miljøbeskytteren» og «menneskerettighetsforkjemperen». Ifølge Leira (2007, s.10) ligger det et helt spesielt selvbilde til grunn for disse fortellingene, som både har bred støtte og som de fleste nordmenn kan identifisere seg med, nemlig synet på Norge som

en altruistisk stat. Og det er mye man kan være stolt av:

Norge har blant annet vært involvert i flere fredsprosesser, ligget stabilt på bistandstoppen de siste årene, var det første landet som ratifiserte ILO-konvensjon nr. 169 om urfolks rettigheter og har bevilget flere milliarder for å redusere avskoging i regnskogen. Når dette stadig løftes frem, bidrar det til å fremstille Norge som en «samaritan» ute i verden som ikke er drevet av selviske interesser. Ifølge Leira (2007, s.9) er dette selvbildet ikke bare viktig for oss selv, vi er også opptatt av at andre skal være av den samme oppfatningen. Myndighetene har derfor gått inn for en slags internasjonal «image-bygging» av Norge de senere årene (Eide og Orgeret, 2009, s.126). Paradokset her, som Leira påpeker (2007, s.38), er at andre stater og aktører ikke nødvendigvis «ser Norge som noe spesielt land» og derfor «aksepterer altruismen uten å vurdere den som noe norsk kall».

Det er en kjensgjerning at teori og praksis ikke alltid samsvarer. Det gjelder også for de norske selvbildene. Ifølge Leira (2007, s.8) vil utenrikspolitikken miste troverdighet dersom staten gjennom sine handlinger, ikke lenger opprettholder det bildet befolkningen har av seg selv. Sagt med andre ord trues selvbildene våre først når avstanden mellom ord og handling blir for stor. Det er flere som tidligere har vist til at det altruistiske «glansbildet» av Norge innehar spenninger og potensielle selvmotsigelser³². Selvbildene har likevel vist seg å være svært fleksible. Ifølge Leira (2007, s.38) har flere praksiser som man skulle tro bryter med de etablerte selvbildene, tendert mot å endre og ikke til å forkaste dem. Det gjelder blant annet synet på Norge som freds- og bistandsnasjon, noe jeg nå vil utdype nærmere.

3.2.3.1 Norge som fredsnasjon

I Solberg-regjeringens politiske plattform slås det blant annet fast, at Norges politikk skal bygges på forpliktende internasjonalt samarbeid, samt et arbeid for demokrati og menneskerettigheter (Regjeringen, 16.10.2013). Det legges videre opp til at Norge skal være en aktiv bidragsyter i internasjonale organisasjoner som FN og NATO. Ifølge Leira (2007, s.21) er FN spesielt viktig for norsk utenrikspolitikk, i kraft av å være en «arena der Norge bidrar til en dugnad for fred, sikkerhet og utvikling». Norge har vært delaktig i flere fredsprosesser rundt om i verden i rollen som tilrettelegger og megler, blant annet på Sri Lanka, i Midtøsten, Guatemala og senest Colombia (Krøvel, 2016, s.147). En av årsakene til det handler om at Norge, i kraft av å være et lite land i utkanten av det europeiske

³² Dette gjelder blant annet Tvedt (1995); Leira (2007); Eide og Orgeret (2009); og Krøvel (2016).

statssystemet og uten en fortid som kolonimakt³³, gjerne blir ansett som en «nøytral» og egnet part i forbindelse med fredsarbeid (Leira, 2007, s.13). Signeringen av Oslo-avtalen³⁴ i 1993, samt fredsavtalen i Guatemala i 1996, blir gjerne trukket frem som Norges største diplomatiske suksesser (Krøvel, 2016, s.154).

Selvbildet av Norge som fredsnasjon har vist seg å være særdeles sterkt og utholdende. De senere årene har det kommet seg gjennom flere motsetninger uten merkbare riper i lakken, for eksempel våpeneksport for milliardbeløp, samt militært nærvær på Balkan, i Afghanistan og Irak (Leira, 2007, s.15). Ifølge Krøvel (2016, s.147) har fredsprosessene med norsk engasjement fått god dekning i norsk presse. Det viser at norske selvbilder og utenrikspolitikk også har betydning for mediene. Interessen for Colombia-saker ble eksempelvis større med Norges engasjement i fredsprosessen, til tross for et stort fokus på krig og død (Krøvel, 2016, s.159). Eide og Orgeret (2009, s.126) påpeker samtidig at utenriksdekningen også viser en tendens til å «skape et overdimensjonert og ensidig bilde av norsk godhet». Dersom det skulle gå på bekostning av mer kritisk og granskende journalistikk om verden, mener de at det er alt annet enn heldig.

3.2.3.2 Norge som bistandsnasjon

I selvbildet av Norge som foregangsland på bistandsfeltet, står utviklingshjelp sentralt. Den bygger på grunntanken om at den som har mest bør dele med de som har lite. Ifølge Leira (2007, s.16) gjør dette bistanden til et direkte uttrykk for moralsk godhet.

På Norads hjemmeside kan man lese at Norge er et av verdens ledende bistandsgivere (Norad, 11.04.2016)³⁵. Bakgrunnen for påstanden er at Norge, i flere tiår, har vært blant landene i verden som gir størst andel av BNI [Bruttonasjonalinntekt] i utviklingshjelp (Leira, 2007, s.17). I 2016 utgjorde den totale norske bistanden 36,6 milliarder kroner, noe som tilsvarer 1,11 % av BNI. Syria var det landet som mottok mest norsk bistand, etterfulgt av Brasil³⁶. På region-nivå var det Afrika som mottok mest (Norad, 06.04.2017).

Det er vanskelig å kritisere selve grunntanken bak bistanden, nemlig ønsket om å hjelpe andre. Samtidig er det ikke uproblematisk hvis det viktigste er hvor mye som gis, og ikke

³³ Påstanden er en gjenganger i norsk fredsdiskurs, men langt ifra uproblematisk. Se fotnote 13 i Leira (2007, s.12).

³⁴ Oslo-avtalen sikter til avtalen mellom Israel og den Palestinske frigjøringsorganisasjonen PLO som ble undertegnet i 1993. Det var den første politiske avtalen mellom de to hovedmotstanderne i Midtøsten-konflikten, og innebar først og fremst en gjensidig anerkjennelse av partene.

³⁵ Norad er direktoratet for utviklings samarbeid, en fagetat under Utenriksdepartementet. Ifølge hjemmesiden deres er Norads viktigste oppgave å sikre at norske bistandspenger blir brukt best mulig, samt rapportering om hva som fungerer og ikke.

³⁶ Bakgrunnen for dette er regjeringens klima- og skoginitiativ som har bevilget 16,5 milliarder kroner til Brasil siden oppstarten i 2009. Målet med pengestøtten er å redusere avskoging i Amazonas (Norad, 11.04.2016).

hvilke resultater bistanden faktisk gir (Leira, 2007, s.17).

Ifølge Terje Tvedt (2008, s.8) bidrar de norske selvbildene til å overskygge en realistisk anerkjennelse av hva som faktisk er oppnådd (Tvedt, 2008, s.8). For å illustrere dette poenget bruker han TV-aksjonen som eksempel, den riksdekkende innsamlingsaksjonen til veldedige formål som har blitt arrangert av NRK siden 1974. Tvedt beskriver selve aksjonen som «et rituale som samler Norge til ett moralsk-ideologisk rike», der vi «bekrefter overfor oss selv at vi er verdensmestre i godhet» (Tvedt, 1995, s.10). De siste ti årene har TV-aksjonen i gjennomsnitt samlet inn 214 millioner kroner årlig (Fordal, 24.10.2016). Pengene har gått til organisasjoner som Leger uten Grenser (2006), Flyktninghjelpen (2010), Regnskogfondet (2015) og Røde Kors (2016). Det heter seg at det er typisk norsk å være god. Dette gjelder også i høy grad når det kommer til TV-aksjonen. Der rettes det nemlig et stort fokus på hvem som gir mest, og om vi klarer å slå rekorder fra tidligere år. På NRKs nettsider kan man enkelt sammenligne forskjellige kommuner, se hvor mye hver nordmann har gitt i snitt og hvilke aksjoner de siste årene som har vært «best», altså de som har samlet inn mest penger. Terje Tvedt er nok mer kritisk til TV-aksjonen enn gjennomsnittsnordmannen. Like fullt er det viktig å gi plass til stemmer som hans i debatten om Norges rolle som bistandsnasjon. Det kan også være fornuftig å ta en virkelighetssjekk i ny og ne. For selv om det er bra å gi, er det også et poeng som Tvedt sier, at Norges betydning i den store sammenhengen ikke nødvendigvis er så stor som nordmenn flest liker å tro. Det er ingen tvil om at Norge gir mye bistand sett i forhold til andelen av BNI. Likevel utgjør dette bare to prosent av den totale bistanden som gis i verden (Tvedt, 1995, s.27). Det må helt klart tas med når man ser på det totale bistandsregnestykket.

3.2.4 Økonomisk bånd til Latin-Amerika

Helt siden kolonitiden, har tilgangen på naturressurser og store markeder gjort Latin-Amerika til et attraktivt mål for kapitalrike land. For Norges del, var skipene som reiste til latinamerikanske havner på 1800-tallet med klippfisk og tømmer, starten på det som med tiden utviklet seg til et relativt stabilt, men moderat handelsbånd med regionen (Sæther, 2015, s.33). Etter unionsoppløsningen fra Sverige i 1905 ble disse båndene styrket. Da begynte Norge mer aktivt å fremme egne politiske og økonomiske interesser internasjonalt, primært gjennom skipsfart, hvalfangst og fiskeindustri (Sæther, 2015, s.14). Siden den gang har Norge blitt en av verdens sterkeste økonomier, mye takket være «oljeeventyret» som begynte på 1970-tallet (Regjeringen, 29.02.2016). Det har både bidratt

til å øke handlingsrommet for internasjonale investeringer betydelig, og er en viktig grunn til at norsk næringslivs tilstedeværelse i Latin-Amerika er sterkere i dag enn noen gang tidligere. Flere latinamerikanske forhold har dessuten bidratt til å åpne regionen for utenlandske investeringer, samt å gjøre den mer attraktiv for disse. Det gjelder særlig overgangen fra ISI-modellen til en nyliberal markedsøkonomi på 1990-tallet (Bull, 2010, s.51). Trenden med demokratisk konsolidering og økonomisk vekst har også spilt en viktig rolle.

Norge har investert betydelig i flere latinamerikanske i land, i kraft av kunnskap og teknologi på områder som olje, gass, fiskeindustri og vannkraft³⁷. Gjennom det europeiske frihandelsforbundet EFTA har Norge inngått frihandelsavtaler med syv land i regionen³⁸. I tillegg er Norge både medlem av FNs økonomiske kommisjon for Latin-Amerika og Karibia (ECLAC) og har observatørstatus i Stillehavsalliansen, en handelssammensetning mellom Chile, Peru, Mexico og Colombia. Alle disse avtalene vitner om at samarbeid og investeringer i regionen prioriteres fra norsk offentlig hold (Regjeringen, 05.11.2015). Norge har dessuten store økonomiske interesser i Latin-Amerika gjennom Statens pensjonsfond utland, populært kalt Oljefondet. Fondet forvaltes av Norges Bank, på oppdrag fra Finansdepartementet, og investerer i aksjer, rentepapirer og eiendom på verdensbasis. Ved utgangen av 2016 hadde Oljefondet en markedsverdi på 7.510 milliarder NOK³⁹, hvilket gjør det til et av verdens rikeste statlige investeringsfond⁴⁰.

³⁷ Det gjelder særlig Brasil, Mexico, Venezuela, Peru og Chile.

³⁸ Mexico, Chile, Peru, Colombia, Panama, Costa Rica og Guatemala (Regjeringen, 30.06.2016).

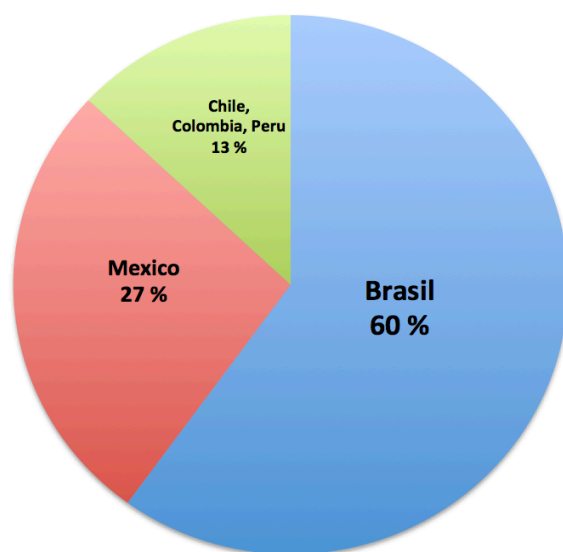
³⁹ Tall fra Oljefondets årsrapport 2016 (Norges Bank Investment Management, 2016).

⁴⁰ I juni 2016 lå Oljefondet på en tredjeplass iflg. rangeringen til *Sovereign Wealth Fund Institute* (SWFI).

Oljefondets aksjeinvesteringer i Latin-Amerika pr. 2016

Totalt: 63 milliarder NOK

Kilde: <https://www.nbim.no/no/fondet/beholdningene/>

Med Nord-Amerika og Europa på en klar første plass⁴¹, var Latin-Amerika i 2016 det femte største markedet Oljefondet investerte i. Investeringene i regionen utgjorde to prosent av fondets totale investeringer, og fordelte seg på 262 selskaper og 173 obligasjoner (Norges Bank Investment Management, 2016, s.30). Av disse hadde aksjeinvesteringene i regionen en verdi på 63 milliarder NOK, fordelt på Brasil (60 %),

Mexico (27 %), samt Chile, Colombia og Peru (til sammen 13 %)⁴². Som tallene viser, er Brasil det latinamerikanske landet Norge investerer mest i. Deretter følger Mexico, som for øvrig er landet der investeringene har økt mest de siste årene. Mens aksjeinvesteringene for regionen samlet sett økte med 27 % i perioden 2010 - 2016, var økningen i Mexico 180 % i samme periode (Norges Bank Investment Management, 20.04.2016).

De fleste norske investeringene i Brasil er gjort etter tusenårsskiftet. Det vitner om at den store norske Brasil-interessen er et relativt nytt fenomen. Olje og gass er Norges klart største prioriteringer, noe som henger sammen med at de største globale oljefunnene de siste tiårene ble gjort nettopp her (Leira, 19.06.2012). Vi skal ikke lenger tilbake enn 1950-tallet før situasjonen var en helt annen. Brasil-kjenneren Torkjell Leira forteller at Brasil på denne tiden var «i utkanten av Norges bevissthet» og «synonymt med kaffe» (Leira, 2014, s.106). Forretningsmannen Erling Lorentzen ble derfor en viktig døråpner for norske bedrifter som senere etablerte seg i landet. Han flyttet til Brasil i 1953 med sin kone, prinsesse Ragnhild. Der bygde han opp to «kjempebedrifter» innen gass- og celluloseindustrien, nemlig Supergasbras og Aracruz⁴³ (Leira, 2014, s.104).

Hvis man ser bort fra olje og gass, dreier den norske Brasil-interessen seg hovedsakelig om klippfisk og regnskog. Den norske klippfiskeeksporten la i sin tid grunnlaget for den

⁴¹ Ved utgangen av 2016 utgjorde Oljefondets investeringer i Nord-Amerika og Europa 78,3 % av fondets totale investeringer (Norges Bank Investment Management, 2016, s.27).

⁴² Tallene er hentet fra Oljefondets beholdningsoversikt på nett og utregningene er gjort med utgangspunkt i disse (Norges Bank Investment Management (20.04.2016).

⁴³ Aracruz byttet navn til Fibria i 2009, etter en sammenslåing med *Votorantim Celulose e Papel* (VCP).

kommersielle og maritime kontakten med Brasil, som fortsatt er det landet i verden Norge eksporterer mest klippfisk til (Leira, 2014, s.118). Når det gjelder regnskog, inngikk Norge en samarbeidsavtale med Brasil i 2008. Det var et viktig ledd i en storstilt satsing på klima- og skog (Regjeringen, 15.12.2016)⁴⁴. Gjennom avtalen forpliktet Norge seg til å støtte Amazonasfondet med inntil 1 milliard USD (ca. 6,49 milliarder NOK) innen 2015, med betingelse om at Brasil klarte å redusere avskoging i regnskogen⁴⁵.

I 2015 innfridde Norge sin del av avtalen. Da hadde Brasil klart å halvere avskogingen i sin del av Amazonas på de syv årene som hadde gått siden avtalen ble inngått (Regjeringen, 15.12.2016). På klimatoppmøtet i Paris samme år ble det klart at norske og brasilianske myndigheter fortsetter samarbeidet frem til 2020.

Norges økonomiske investeringer i Latin-Amerika kan sees på som bidrag til videre økonomisk og sosial utvikling i regionen, for eksempel gjennom muligheten til å skape flere arbeidsplasser og støtte lokale prosjekter. Ønsket om økonomisk fortjeneste er likevel ikke uproblematisk ettersom det fort kan komme i konflikt med et ansvar for å verne miljø og berørte gruppers rettigheter. De senere årene har flere norske organisasjoner og journalister vist eksempler på at norske investeringer i Latin-Amerika, blant annet gjennom Oljefondet, kan knyttes til miljø-ødeleggelser og brudd på urfolksrettigheter⁴⁶. Avsløringer som disse er ikke bare problematiske i seg selv, de bryter også med det godt etablerte selvbildet av Norge som en «uselvisk velgjører» ute i verden (Leira, 2007 s.10).

Et illustrerende eksempel på dette motsetningsforholdet som flere har kalt Norges «to ansikter» i regionen⁴⁷, er soya. Soya er den mest brukte proteinkilden i kraftfôr, som utgjør en stor del av kostholdet til norske dyr som produserer kjøtt og melk. Det samme gjelder dietten til norsk oppdrettsfisk (Leira, 2014, s.121). Rundt 80 % av soyaen Norge importerer kommer fra Brasil, verdens nest største soyaprodusent etter USA (Lindhahl, 2014, s. 6). Det store problemet handler om at soyaindustrien i Brasil er sterkt knyttet til avskoging, i den samme regnskogen som Norge har bevilget milliarder av kroner for å bevare (Lindhahl, 2014, s.6). Denne problematikken vil jeg komme tilbake til senere i oppgaven.

⁴⁴ Den norske klima- og skogsatsingen ble lansert av daværende statsminister Jens Stoltenberg på klimatoppmøtet i Bali 2007. I korte trekk omfatter den bevilgningen av inntil 3 milliarder NOK årlig til det internasjonale arbeidet for å redusere utslipp fra avskoging og skogforringelse (Regjeringen, 25.05.2009).

⁴⁵ Samarbeidet ble forlenget til 2020 på klimatoppmøtet i Paris november 2015 (Regjeringen, 15.12.2016).

⁴⁶ Et spesielt godt eksempel på det er Norwatch, en egen journalistisk redaksjonell enhet tilknyttet FIVH. Norwatch ble opprettet i 1995 med mål om kritisk undersøkelse og overvåking av norske bedrifter og næringsinteresser i Sør.

⁴⁷ Se for eksempel LAG (Latin-Amerikagruppene, u.å(b)).

3.2.5 Frivillige organisasjoner i Norge

Det sivile samfunnet⁴⁸ i Norge er både aktivt og mangfoldig, og består av et bredt spekter frivillige organisasjoner⁴⁹ som dekker en rekke interesseområder. Ifølge Arnesen, Sivesind og Gulbrandsen (2016, s.27) er den norske organisasjonstettheten svært høy sammenlignet med andre land. Frivillige organisasjoner har en sentral plass i norsk samfunnsliv som sosiale møteplasser. De har dessuten en viktig demokratisk funksjon gjennom opplysningsarbeid, ettersom dette blir sett på som viktig for å sikre engasjement, deltakelse og en opplyst samfunnsdebatt (Lorentzen, 2007, s. 92).

Fremveksten av folkebevegelsene på 1840-tallet er helt sentrale for å kunne forstå den sterke tradisjonen de frivillige organisasjonene har hatt i Norge (Arnesen, Sivesind og Gulbrandsen, 2016, s.9). De er nemlig sterkt knyttet til verdier som filantropi, kollektivism og dugnadsånd, hvor ideen om at den enkeltes interesse må vike for fellesskapets beste står sentralt (Lorentzen, 2007, s.50). De siste tretti årene har antallet frivillige organisasjoner i Norge nærmere doblet seg. Økningen gjelder alle kategorier, men spesielt for kultur-, fritids- og samfunnsrettede organisasjoner (Arnesen, Sivesind og Gulbrandsen, 2016, s.38).

Tall fra frivillighetsbarometeret 2016 viser at en stor andel av den norske befolkningen deltar i frivillig arbeid (Wisløff og Kvaløy, 2016, s.8). De fleste oppgir følelsen av å gjøre noe viktig, samt gode opplevelser, som det viktigste man får ut av det frivillige arbeidet (Wisløff og Kvaløy, 2016, s.18). De senere årene er det samtidig flere ting som har endret seg.

Medlemskap har for eksempel fått et annet innhold, noe som kan knyttes til at folk er mindre villige til å påta seg langsiktige forpliktelser enn tidligere (Lorentzen, 2007, s.75).

Deltagelsen har også blitt mer passiv, noe som innebærer at folk generelt bruker mer penger enn tid på sivile aktiviteter (Lorentzen, 2007, s.131). Det kan potensielt bidra til å svekke organisasjonenes betydning i beslutnings- og meningsdannelsesprosesser.

En profesjonalisering av det sivile rom har dessuten ført til økt konkurranse om oppmerksomhet, penger og medlemmer. Ifølge Lorentzen (2007, s.84) har organisasjonene derfor vært nødt til å ta i bruk ulike strategier med opprinnelse i en kommersiell verden, for å sikre offentlig oppmerksomhet rundt seg selv og sitt virke. Det gjelder for eksempel

⁴⁸ «Sivilt samfunn» viser her til en sektor som omfatter fortjenestefrie statseksterne aktører. Frivillig sektor, tredje sektor og *nonprofit sector* er andre vanlige betegnelser som viser til det samme. De sivile aktørene i sektoren omfatter gjerne frivillige organisasjoner, stiftelser og samvirkeforetak (Lorentzen, 2010, s.7). Bruken av begrepet kan problematiseres ettersom det implisitt antyder en statsuavhengig sektor, som dermed ikke tar høyde for det sterke båndet mellom stat og frivillige organisasjoner i Norge.

⁴⁹ I dette tilfellet viser begrepet frivillig til at organisasjonsdannelsen er fri. Det vil si at frivillige organisasjoner kan opprettes og nedlegges uavhengig av staten (Bergh, 2011, s.28)

merkevare og identitetsbygging, reklame, profilering og økt medieoppmerksomhet. Flere av de største organisasjonene har dessuten etablert og satset på egne kommunikasjonsavdelinger for å kunne hevde seg bedre i den offentlige debatten (Arnesen, Sivesind og Gulbrandsen, 2016, s.11). Ifølge Lorentzen (2007, s. 84) blir gjerne de mindre og ressursfattige organisasjonene taperne her. De har nemlig ikke den samme muligheten til å opprettholde en høy medieprofil, noe som gjerne blir sett på som en forutsetning for å være offentlig anerkjent i dag.

Som en del av sivilsamfunnet, blir frivillige organisasjoner gjerne sett på som adskilt fra staten. Dette bildet stemmer ikke nødvendigvis så godt overens med den norske virkeligheten, der det historisk sett har vært et tett bånd mellom disse to partene. Ifølge Bergh (2011, s.94) er det vanskelig å betrakte organisasjonene som adskilte fra staten når sektorene er så sammenvevde. Det trenger likevel ikke være et motsetningsforhold, så lenge staten sikrer en fungerende maktbalanse gjennom tiltak som sikrer vilkårene for sivilsamfunnets frihet og autonomi (Lorentzen, 2007, s.96). Synet på staten som en «grei kar», har ifølge Lorentzen (2007, s.12) ført til liten generell statsskepsis i Norge. Det er likevel problematisk at organisasjonene har blitt mer avhengige av statlig økonomisk støtte for å opprettholde arbeidet sitt. Som Lorentzen (2010, s.66) påpeker, er statlige tilskudd alt annet enn vilkårsløse gaver. Det knyttes ikke bare forventninger til dem, men det ligger gjerne også en intensjon bak om å realisere offentlige målsetninger.

I Stortingsmelding 39 (2006 - 2007), *Frivillighet for alle*, kommer det frem at frivillige organisasjoner spiller en viktig rolle i gjennomføringen av norsk utenrikspolitikk⁵⁰.

Regjeringen anser dessuten organisasjonene som viktige partnere i opplysningsarbeidet overfor den norske befolkningen. Det bunner i den betydelige kunnskapen om internasjonale forhold som organisasjonene innehar, blant annet gjennom tilstedeværelse på ulike kontinenter. Regjeringen legger derfor stor vekt på en nær, løpende kontakt og dialog med de frivillige organisasjonene.

I dag er statlige tilskudd en viktig del av inntektgrunnlaget til de frivillige organisasjonene i Norge. Tilskuddene utgjør i gjennomsnitt 23 % av organisasjonenes samlede driftsinntekter. For samfunnsrettede organisasjoner er tallet enda høyere og ligger på 43 % (Arnesen, Sivesind og Gulbrandsen, 2016, s.71). Ifølge Lorentzen (2010, s.66) har det vært en stor

⁵⁰ Se kapittel 9.2.

økning av slike tilskudd de siste 25 årene. Større avhengighet av staten, blant annet gjennom økonomiske tilskudd, er problematisk fordi det kan gjøre det vanskeligere for organisasjonene å opptre kritisk og korrigerende i den offentlige debatten (Bergh, 2011, s.3). Et illustrerende eksempel på dette er RORG-samarbeidet (RammeavtaleORGanisasjoner), der alle organisasjonene jeg har sett på i denne oppgaven er med. Per 2016 består samarbeidet av 43 organisasjoner. Disse mottar offentlig støtte gjennom rammeavtaler og flerårige avtaler med Norad, for «å drive folkeopplysning i Norge om sentrale og aktuelle Nord/Sør- og utviklingsspørsmål» (RORG, u.å(a)). Informasjonsarbeid er altså en viktig del av arbeidet deres. I forbindelse med det har de utviklet en egen Vær Varsom-plakat, som blant annet legger vekt på folkeopplysning, holdningsskapende arbeid, kritisk debatt og rollen som «vaktbikkjer» (Krøvel, 2011, s.13). Roy Krøvels undersøkelse av RORG-enes fotavtrykk i media (2011), viser at de i stor grad bidrar til folkeopplysning. Samtidig lykkes de bare unntaksvis med å sette dagsorden (Krøvel, 2011, s.6).

4 Metodisk tilnærming

Å velge metode innebærer å følge en bestemt vei mot et mål. Ifølge Johannessen, Tufte og Christoffersen (2010, s. 59) skal man velge den metoden som er mest hensiktsmessig for å svare på problemstillingen. I denne oppgaven har jeg derfor valgt å bruke en kombinasjon av ulike metoder, ofte kalt metodetriangulering. I det følgende vil jeg gå nærmere inn på bakgrunnen for dette valget, samt redegjøre for ulike aspekter ved metoden som er relevant for oppgaven. Jeg vil dessuten drøfte mulige feilkilder, egne begrensninger og vurdere oppgavens kvalitet i lys av reliabilitet og validitet.

4.1 Metode triangulering

Formålet med denne oppgaven er å undersøke hvilken rolle norske frivillige organisasjoner spiller i produksjonen av journalistikk om Latin-Amerika i Norge. For å gjøre det, har jeg vurdert dybdeintervjuet i kombinasjon med en kvantitativ tekstanalyse, som den mest hensiktsmessige veien mot målet. Å bruke en kombinasjon av ulike metoder kalles gjerne metodetriangulering (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2010, s.367).

Det er ingen metode alene som kan fange alt. Hver metode har dessuten sine egne styrker og svakheter. Å kombinere ulike metoder kan derfor være en styrke, ettersom de bedre kan utfylle hverandre. Det kan igjen gjøre at man fanger opp forhold man ellers ville gått glipp av. Ved å bruke metodetriangulering i denne oppgaven har jeg hatt et ønske om å gi resultatene mer helhet og tyngde.

For å belyse oppgavens problemstilling har jeg hatt fokus på å lære mer om arbeidet til både norske frivillige organisasjoner og journalister. Jeg har intervjuet til sammen 17 personer. Ti av disse er tilknyttet norske frivillige organisasjoner, mens syv er journalister som på ulike måter har erfaring med utenriksjournalistikk. Ettersom det er informantenes tanker og erfaringer som står i fokus⁵¹ har jeg lagt mest vekt på det kvalitative aspektet ved metodetrianguleringen, nærmere bestemt de kvalitative intervjuene (Ragin og Amoroso, 2011, s.122). Jeg har i tillegg gjort en kvantitativ undersøkelse av 326 mediesaker som omhandler problematiske norske investeringer i Latin-Amerika. Sakene synliggjør noen generelle tendenser i den norske pressedekningen av regionen og har derfor vært nyttige for å

⁵¹ Det er viktig å påpeke at informantene snakker på vegne av seg selv og sine erfaringer, noe svarene deres må bli sett i lys av. Selv om informantene snakker som representanter for stedet de jobber i oppgaven, vil jeg likevel understreke at svarene deres ikke må betraktes som de er gitt på vegne sine arbeidsgivere.

få en bedre forståelse av mediesituasjonen som preger arbeidet til både frivillige organisasjoner og journalister. Med andre ord fungerer det kvantitative datamaterialet som et bakteppe i oppgaven, som jeg har brukt til å utfylle og belyse den kvalitative empirien (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2010, s.367).

4.2 Informantene

I kvalitative undersøkelser skjer rekrutteringen av informanter gjerne på bakgrunn av en strategisk utvelgelse (Johannessen, Tufte og Christoffersen (2010, s.106).

Hensiktsmessighet spiller også en viktig rolle, selv om det ikke finnes noen fasit som sier nøyaktig hva som bør legges til grunn for utvelgelsen eller hvor mange som trengs (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2010, s.107). En ting som likevel er sikkert, er at informantene man bruker i en kvalitativ undersøkelse vil sette et stort preg på resultatene. Derfor er det også svært viktig å redegjøre for de valgene man tar.

4.2.1 Utvalg og rekruttering

I arbeidet med denne oppgaven var jeg primært ute etter to typer informanter, nemlig medarbeidere i frivillige organisasjoner og journalister.

Det viktigste kriteriet i rekrutteringen av organisasjonsmedarbeiderne var at de hadde kjennskap til eller erfaring med informasjonsarbeidet, gjerne opp mot media. Dersom de hadde jobbet med saker som tok for seg problematiske norske investeringer i Latin-Amerika var det et pluss. Når det gjelder journalistene, var det viktigste kriteriet at de selv jobbet med utenriksstoff eller hadde tidligere erfaring med dette. Erfaring eller interesse for Latin-Amerika-saker var også et pluss. For å sikre variasjon i utvalget ønsket jeg å snakke med både kvinner og menn⁵², større og mindre organisasjoner, samt journalister med tilknytning til ulike arbeidssteder. Utvelgelsen av informantene var altså hovedsakelig kriteriebasert og skjedde dessuten ved hjelp av snøballmetoden, det vil si etter anbefaling fra andre (Johannessen, Tufte, Christoffersen, 2010, s.109).

Jeg har intervjuet ti personer med tilknytning til følgende fem organisasjoner i oppgaven: Foreningen for internasjonale vannstudier (FIVAS), Framtiden i våre hender (FIVH), Latin-Amerikagruppene i Norge (LAG), Regnskogfondet og Studentenes og Akademikernes

⁵² Utvalget består av åtte kvinner og ni menn.

Internasjonale Hjelpfond (SAIH)⁵³. Årsaken til at valget falt på nettopp disse organisasjonene, var fordi de hadde publisert rapporter som tok for seg ulike problematiske norske investeringer i Latin-Amerika. De ti informantene mine er: Jonas Ådnøy Holmqvist og Miguel Utreras i FIVAS⁵⁴, Sigurd Jorde⁵⁵ i FIVH, Marianne Gulli, Karoline Garnes og Maria Birkeland Olerud⁵⁶ i LAG, Gaute J. Gaarder og Vemund Olsen⁵⁷ i Regnskogfondet, samt Christian Bull og Eva Maria Fjellheim⁵⁸ i SAIH. Informantene ble rekruttert etter personlig oppmøte i de ulike organisasjonene. Der fikk jeg anbefaling om hvem jeg burde snakke med på bakgrunn av hovedtrekkene i oppgaven. Videre oppfølging og avtaler ble deretter gjort direkte med de aktuelle personene via e-post.

Som tidligere nevnt, er fokuset de ulike organisasjonene har viet Latin-Amerika gjennom sakene, knyttet opp til et større interessefelt⁵⁹. Unntaket er LAG.

Det er også verdt å nevne at organisasjonene jobber opp mot media i ulik grad. De som jobber mest aktivt og målrettet for synliggjøring av sakene de er opptatt av i media, er Regnskogfondet, FIVH og SAIH. Medieoppmerksomhet er også noe LAG prioriterer, med bakgrunn i organisasjonens mål om å spre informasjon om latinamerikanske forhold i Norge. FIVAS skiller seg her litt ut fra de andre, ettersom de i større grad vurderer ønsket om medieoppmerksomhet fra sak til sak. I mange tilfeller er det også noe de prøver å unngå. Det handler om organisasjonens arbeid for å påvirke store selskaper til å gjøre endringer. I det arbeidet er man avhengig av en god dialog som potensielt kan settes i fare gjennom et negativt mediefokus på selskapene.

I oppgaven har jeg også intervjuet syv journalister. Disse er: Elida Høeg, frilansjournalist og tidligere redaktør i Verdensmagasinet X; Helene Skjeggstad, journalist og kommentator i Aftenposten; Sissel Henriksen, utenriksjournalist i Klassekampen; Atle Andersson, journalist i Bergens Tidende, samt Joar Hoel Larsen, Inger Marit Kolstadbråten og Harald Eraker som

⁵³ En av informantene jobber dessuten som tilkallingsvikar i VG.

⁵⁴ Jonas Ådnøy Holmqvist er daglig leder, mens Miguel Utreras er styremedlem og en av forfatterne av FIVAS-rapporten *De nye conquistadorene* (2007).

⁵⁵ Sigurd Jorde er journalist og researcher i etikk- og næringslivsavdelingen.

⁵⁶ Marianne Gulli er daglig leder (da intervjuene ble gjennomført satt hun i arbeidsutvalget som informasjonsansvarlig), Karoline Garnes er organisasjons- og informasjonsmedarbeider (for tiden i mammapermisjon) og Maria Birkeland Olerud er medlem, tidligere brigadist og forfatter av LAG-rapporten *Den grønne ørkenen* (2015). Hun er også tilkallingsvikar i VG og jobber til daglig som leder i Natur og Ungdom.

⁵⁷ Gaute J. Gaarder er kommunikasjonsrådgiver og Vemund Olsen er seniorrådgiver i internasjonal policy. Olsen var dessuten en av bidragsyterne i Regnskogfondet og Naturvernforbundets rapport *Beauty and the Beast* (2012).

⁵⁸ Christian Bull er politisk rådgiver og Eva Maria Fjellheim er programrådgiver for Colombia og Nicaragua. Begge var bidragsytere i SAIH-rapporten *Ta først, spørre etterpå* (2014).

⁵⁹ Det gjelder blant annet konsekvenser av vannrelaterte prosjekter og utbygginger i Sør for FIVAS, bevaring av verdens regnskoger for Regnskogfondet, global rettferdighet og grønt forbruk for FIVH, samt utdanning og global utvikling for SAIH.

jobber i NRK⁶⁰. Alle informantene har tidligere erfaring med utenriksdekning. Tre jobbet dessuten primært med dette da intervjuene ble gjennomført. Rekruttering og intervjuavtaler med alle informantene ble gjort via e-post. Ettersom ulike arbeidsformer og steder, rutiner, felt og oppgaver vil ha betydning for erfaringene til de ulike journalistene, ønsket jeg å sikre variasjon med tanke på hvilke aviser og mediehus de jobber for. Aftenposten er Norges største avis og har ifølge Sæther (2007, s.59) blitt trukket frem som ledende på utenriksdekning tidligere. Det var dessuten avisen som skrev flest saker om Latin-Amerika i perioden 1902 – 2002. Klassekampen, eller «venstresidas dagsavis»⁶¹, er en betydelig mindre avis enn Aftenposten. Ifølge Lothe (i Sæther, 2007, s.60) gir også den mye plass til utenriksstoff. Avisen kan dessuten knyttes til en venstreside som tradisjonelt har prioritert saker som sosial ulikhet, klassekamp og beskyttelse av utsatte grupper.

Bergens Tidende skiller seg ut ved å være den eneste regionavisen i utvalget. Det er den viktigste dagsavisen på Vestlandet og oppslagsmessig den største avisen utenfor Oslo. NRK er en statseid allmennkringkaster og dermed den eneste «ikke-avisen» i utvalget. Det er dessuten Norges største mediebedrift som når bredt ut med en sendeflate på radio, TV og nett. Ifølge Greger m.fl (2017, s.19) har NRKs Latin-Amerika-dekning vært stabil høy sammenlignet med de fleste andre norske medier.

Som tidligere nevnt, er det informantenes erfaring med utenrikssaker som har vært det sentrale kriteriet for rekrutteringen i denne oppgaven. Bakgrunnen til noen av journalistene har likevel spesiell relevans, både med tanke på Latin-Amerika-dekningen og sakene om problematiske norske investeringer i regionen. Det gjelder Joar Hoel Larsen (NRK), Harald Eraker (NRK) og Atle Andersson (BT). Larsen har tidligere vært fast korrespondent i Latin-Amerika⁶², mens Eraker tidligere jobbet i FIVH og var med å starte opp Norwatch. Atle Andersson publiserte på sin side en rekke saker i 2015. Der problematiserte han blant annet bruken av norske regnskoppenger i finansieringen av et omstridt vannkraftverk i Guyana.

4.3 Det semistrukturerte intervjuet

Ifølge Tove Thagaard (2009, s.87), er formålet med et dybdeintervju å skaffe fylldig informasjon om informantens tanker, erfaringer og følelser. Det er mange måter å gjennomføre et intervju på, og i denne oppgaven har jeg vurdert en delvis strukturert

⁶⁰ Joar Hoel Larsen og Inger Marit Kolstadbråten jobber i NRKs utenriksredaksjon, mens Harald Eraker jobber i Brennpunkt.

⁶¹ Klassekampen bruker selv denne beskrivelsen.

⁶² Hoel Larsen jobbet som fast NRK-korrespondent i Latin-Amerika i to perioder: 1992 – 1996 og 2002 - 2004.

utforming som den mest hensiktsmessige. Samtalen mellom forsker og informant i denne intervjuformen styres hovedsakelig av fastlagte temaer forskeren ønsker informasjon om. Rekkefølgen på spørsmål og tema kan på sin side bestemmes underveis, slik at informantene får mulighet til å ta opp ting om ikke er planlagt (Thagaard, 2009, s.89).

Jeg valgte selv å lage en intervjuguide til hvert intervju, tilpasset de ulike informantene. I tråd med det semistrukturerte intervjuet hadde jeg dermed noen fastlagte spørsmål og tema å ta utgangspunkt i. Jeg var samtidig åpen for at intervjuene kunne ta ulike retninger, for eksempel gjennom oppfølging av informantenes svar (Kvale og Brinkmann, 2015, s.162).

4.3.1 Gjennomføring

Ettersom jeg visste at arbeidet med oppgaven ville medføre behandling av personopplysninger, ble prosjektet meldt til personvernombudet (NSD) før oppstart⁶³. Alle intervjuene, med ett unntak, ble gjennomført i Oslo i løpet av høsten 2016, med varighet på mellom 45 minutter og 1 ½ time. Atle Andersson var den eneste jeg intervjuet over telefon ettersom han holder til i Bergen. De andre informantene fikk selv komme med forslag til tid og sted, noe jeg la stor vekt på å etterkomme. Intervjuene ble enten gjennomført på informantenes arbeidssted eller på kafé i sentrum, alt ettersom hva de syntes var mest praktisk. Jeg hadde i utgangspunktet planlagt å ha et intervju per informant, men i to tilfeller var det vanskelig å få til. Disse intervjuene ble derfor gjennomført med to informanter samtidig. Denne løsningen fungerte bra fordi den ga meg mulighet til å snakke med flere. Noe annet jeg opplevde som positivt var at informantene fikk muligheten til å utfylle hverandre.

Jeg begynte alle intervjuene med en brifing og avsluttet med en debriefing. Ifølge Kvale og Brinkmann (2015, s.160 – 161) er det anbefalt. I brifingen ble alle informantene informert om prosjektet. De ble også forsikret om at det var helt frivillig å delta og at de når som helst kunne trekke seg⁶⁴. Det er i tråd med punkt syv og åtte i de forskningsetiske retningslinjene⁶⁵, der målet er å sikre at deltakelsen er basert på informert og fritt samtykke (Kvale og Brinkmann, 2015, s.104). Jeg la vekt på å presentere prosjektet på en generell og åpen måte, slik at informantene ikke skulle bli påvirket til å svare noe de trodde jeg ville høre (Thagaard, 2009, s.105). Jeg spurte dessuten alle om jeg kunne ta opp intervjusamtalen på

⁶³ Prosjektet (prosjektnr. 50341) ble meldt til NSD 30.09.2016.

⁶⁴ Jeg informerte informantene om dette både på forhånd og i etterkant av intervjuene.

⁶⁵ De nasjonale forskningsetiske komiteene, 27.04.2016.

mobil, noe de sa ja til. I debrifingen fikk alle informantene anledning til å legge til noe før intervjuet ble avsluttet. De ble også spurt om det var greit at de kunne identifiseres med navn i den ferdige oppgaven, noe alle har godkjent⁶⁶.

Under hvert intervju forsøkte jeg å skape en tillitsfull atmosfære og ha god dialog med informantene (Kvale og Brinkmann, 2015, s.160). Jeg strebet derfor etter å vise interesse, lytte oppmerksomt og stille oppfølgingsspørsmål. Jeg forsøkte samtidig å unngå ledende spørsmål og hadde fokus på å lytte med et åpent sinn for å unngå at mine egne forutantakelser skulle påvirke oppgavens utfall (Fog i Thagaard, 2009 s.97). Ifølge Thagaard (2009, s.102) kan det å notere under et intervju raskt bli et hinder for en aktiv dialog. Jeg valgt derfor å ta opp alle intervjusamtalene på mobil, slik at jeg kunne ha større fokus på informantene og selve intervjusamtalen. Slik trengte jeg bare å følge med på intervjuguiden og passe tiden ved siden av å føre samtalen, noe som ikke var til hinder for en flytende dialog.

Etter at hvert intervju var ferdig begynte jeg prosessen med å transkribere.

Det innebærer kort fortalt å oversette fra talespråk til skriftspråk, noe som gjør intervjuene bedre egnet for analyse. Ifølge Kvale og Brinkmann (2015, s.205) er transkripsjonene «svakkede, dekontekstualiserte gjengivelser av direkte intervjusamtaler.» Bakgrunnen for påstanden er det faktum at en transkribering innebærer flere abstraksjoner som fører til tap av blant annet kroppsspråk, stemmeleie, ironi og åndedrett (Kvale og Brinkmann, 2015, s.205). Et intervju kan transkriberes på mange ulike måter, og den stilen man velger avhenger i stor grad av hva intervjuet skal brukes til. Jeg har selv valgt å bruke en sammenhengende skriftspråkstil ettersom formålet med denne oppgaven ikke er en detaljert språklig analyse. Det sentrale har altså vært å få frem meningen i informantenes utsagn (Kvale og Brinkmann, 2015, s.208). Alle informantene har fått tilsendt sitt eget intervju ferdig transkribert, for å godkjenne og rette eventuelle feil⁶⁷.

4.4 Kvantitativ tekstanalyse

Ifølge Lindgren (2011, s.273) representerer tekster samfunnsmessige og kulturelle forhold, fenomener, verdensbilder og verdimønstre. Ettersom media både formidler kunnskap, påvirker holdninger og utøver makt gjennom tekster, er tekstanalyse en viktig del av

⁶⁶ Informantene ble spurt om dette også i etterkant, i forbindelse med at de fikk intervjutranskripsjonen tilsendt.

⁶⁷ Alle intervjuopptakene ble slettet da jeg var ferdig med transkriberingen.

medieforskningen (Østbye m.fl., 2007, s.58). Fokuset i den kvantitative tekstanalysen er rettet mot tekstens innhold og overflatebetydning. Målet er å gi et bilde av de tekstuelle rammene gjennom kartlegging og telling av bestemte innslag som forekommer i tekstene (Lindgren, 2011, s.270). I denne oppgaven brukes funn i den kvantitative analysen til å belyse sider av den norske mediedekningen som preger informantenes arbeid. På denne måten bidrar tekstanalysen til å styrke det kvalitative datamaterialet.

Den kvantitative analysen bygger hovedsakelig på søk i det digitale mediearkivet Atekst⁶⁸. En stor fordel med Atekst er muligheten arkivet gir til å undersøke store mengder informasjon både raskt og effektivt (Krøvel, 2011, s.8). I denne oppgaven har jeg brukt Atekst til å få oversikt over mønstre, trender og strukturer i et utvalg mediesaker om problematiske norske investeringer i Latin-Amerika. Jeg har sett nærmere på blant annet sjanger, lengde, stemmer og kilder for å klargjøre hva som kjennetegner sakene. De har også blitt sett i lys av Entmans rammer og Van Gorps narrativ⁶⁹.

Ifølge Krøvel (2011, s.8) er en av utfordringene med å bruke Atekst, at databasen domineres av aviser. Det gjør den mindre egnet som grunnlag for analyser av TV- og radiodekning. For å styrke det kvantitative datamaterialet har jeg derfor valgt å gjøre et supplerende søk i nettarkivet til NRK og Nasjonalbiblioteket⁷⁰. 31 av de totalt 326 mediesakene i utvalget ble funnet gjennom søk i disse arkivene. De 31 sakene består igjen av ni TV-innslag, to radiosendinger og resten avisartikler på nett og papir. Med bakgrunn i det, har jeg ikke et tilstrekkelig grunnlag for å si noe om den norske mediedekningen av Latin-Amerika på TV eller radio. Resultatene fra den kvantitative analysen er derfor hovedsakelig basert på et datamateriale fra norske papir- og nettaviser.

En annen som tidligere har påpekt svakheter ved Atekst, er Urszula Srebrowska (2005). Bruken av mediearkivet er altså ikke uproblematisk. Jeg har likevel valgt å bruke Atekst i denne oppgaven, noe som skyldes at det er et svært effektivt analyseverktøy som er godt egnet for et prosjekt av denne oppgavens karakter og omfang. Det finnes heller ikke meg bekjent noen bedre alternativer for meg som student⁷¹.

⁶⁸ Det er medieselskapet Retriever Norge AS som tilbyr søk i arkivet.

⁶⁹ Jeg har gjort dette med utgangspunkt i noen utvalgte tekster fra hver av sakene.

⁷⁰ Det ville også vært nyttig å gjøre et supplerende søk i organisasjonenes egne nettarkiv, noe jeg ikke rakk å gjøre i denne oppgaven. Selv om det dukker opp slike saker i Atekst kan det se ut til at dette ikke gir et fullstendig bilde, og dermed muligens viser en mindre andel enn det som er tilfellet.

⁷¹ Atekst kan brukes gratis av studenter på UiO.

Som tidligere nevnt, består det kvantitative datamaterialet som ligger til grunn for denne analysen av 326 mediesaker. Disse tar utgangspunkt i de syv sakene om problematiske norske investeringene som står sentralt i oppgaven. Måten jeg endte opp med akkurat disse sakene, var å søke på ulike kombinasjoner av relevante nøkkelord i Atekst. Jeg gjorde flere søk per sak, noe som resulterte i treff på flere hundre potensielle saker. Selv om disse inneholdt alle søkeordene, var de ikke

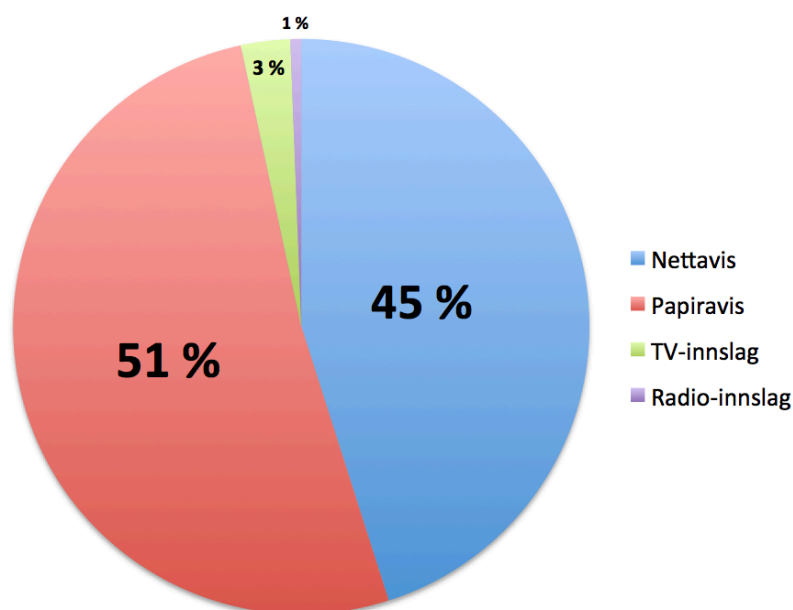
nødvendigvis relevante for oppgaven. Jeg gikk derfor grundig gjennom alle søkeresultatene for å luke bort det som ikke primært handlet om den aktuelle saken, eller hvor saken bare var nevnt i en bisetning eller i forbindelse med en helt annen sak. I tilfellene der en relevant artikkel enten var publisert av flere eller flere ganger, for eksempel i både nett- og papirutgaven til samme avis, har jeg regnet den som én sak i det endelige utvalget. Det samme gjelder artikler som tar for seg samme sak og som er nærmest identiske med unntak av noen små endringer, for eksempel en annen overskrift eller noen få opplysninger som er tatt bort eller lagt til. Jeg har dessuten valgt å ikke inkludere saker publisert før 1990⁷².

4.5 Egne begrensninger og mulige feilkilder

Ifølge Johannessen, Tufto og Christoffersen (2010, s.232) er det viktig at funnene i kvalitative undersøkelser ikke er et resultat av forskerens subjektive holdninger, men av forskningen i seg selv. Det gjør det viktig å være åpen med leseren om eget ståsted og andre forhold som potensielt kan påvirke forskningen eller tilnærmingen til et prosjekt.

I forbindelse med denne oppgaven er det relevant å påpeke at jeg selv er medlem i LAG⁷³ og bidrar i redaksjonen til tidsskriftet LatinAmerika. LatinAmerika sendes til alle LAGs

Diagram 1:
Oversikt over de 326 sakene som utgjør det kvantitative datamaterialet.

⁷² Det er viktig å påpeke at jeg ikke nødvendigvis hadde sittet igjen med nøyaktig samme saker dersom jeg hadde tatt andre valg underveis. Jeg føler meg likevel trygg på at utvalget gir en god indikasjon på karakteristiske trekk ved de syv sakene om problematiske norske investeringer i Latin-Amerika.

⁷³ Jeg er ikke et aktivt medlem, men betaler medlemskontingenten og deler mange av organisasjonens meninger.

medlemmer og kan således betraktes som et medlemsblad. Redaksjonen som lager tidsskriftet er samtidig uavhengig av LAGs politiske plattform og står fritt til å sette sin egen dagsorden (Latin-Amerikagruppene u.å(c)). Det er min egen interesse for Latin-Amerika som er årsaken til at jeg bidrar i LatinAmerika-redaksjonen, ikke det faktum at jeg er LAG-medlem.

Tilknytningen til både LAG og tidsskriftet gjør likevel at jeg ikke kan regnes som helt utenforstående når det kommer til de frivillige organisasjonene. Jeg har derfor hatt fokus på at dette ikke skal farge undersøkelsen, blant annet gjennom stor åpenhet til datamaterialet.

Når det gjelder hvor mange intervjupersoner som er nødvendig, avhenger det av undersøkelsens formål (Kvale og Brinkmann, 2015, s.148). Ifølge Johannessen, Tufte og Christoffersen (2010, s.104) er det vanlig med et utvalg på 10 - 15 informanter i mindre prosjekter. Jeg har med bakgrunn i dette vurdert mine 17 intervjuer som tilstrekkelig for en masteroppgave. På grunn av tiden det tar å forberede, gjennomføre og transkribere et intervju, ville det uansett vært vanskelig å gjennomføre flere.

Etter hvert begynte jeg dessuten å få mange lignende svar som pekte i samme retning.

Det kan tyde på at jeg hadde nådd et slags «metningspunkt», noe som tilsier at det ikke lenger var hensiktsmessig å intervju flere personer (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2010, s.104).

4.6 Forskningens kvalitet

I kvantitative undersøkelser er det vanlig å bruke kriterier som reliabilitet og validitet i vurderingen av forskningens kvalitet. Ifølge Katrine Fangen (2010, s.236) er det nyttig å bruke andre kriterier for å vurdere kvalitativ forskning, ettersom det produseres en annen form for data⁷⁴. I motsetning til kvantitative undersøkelser som vektlegger fenomeners omfang og utbredelse, eller resultatenes representativitet, er det her innhold og betydning som står i fokus. I den påfølgende drøftingen har jeg likevel valgt å bruke begrepene reliabilitet og validitet. Jeg har derfor lagt vekt på å gjøre de relevante for materialet som er samlet inn i denne oppgaven og tatt utgangspunkt i et kvalitativt forskningsaspekt.

⁷⁴ Det er ulike meninger om reliabilitet og validitet er nyttige kriterier også i kvalitativ forskning, eller om de burde erstattes av begreper som pålitelighet og troverdighet. Dette gjelder blant annet Yin (2008) og Guba og Lincoln (1985, 1989). Se for eksempel: Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2010, s.229; Fangen, 2010, s.236 - 237.

4.6.1 Reliabilitet

I en kvantitativ undersøkelse sier reliabiliteten noe om resultatenes troverdighet.

Ifølge Kvale og Brinkmann (2015, s.276) settes dette gjerne i sammenheng med spørsmålet om resultatene kan reproduseres av andre forskere på et senere tidspunkt. I motsetning til kvantitativ forskning, preges kvalitative undersøkelser i større grad av forskerens subjektive vurderinger underveis. Eksempelvis er forskeren selv et instrument i intervjuet og det er samtalen som styrer datainnsamling (Kvale og Brinkmann, 2015, s.195). Ifølge Johannessen, Tufte og Christoffersen (2010, s.229) vil man dessuten tolke forskjellig på bakgrunn av ulik erfaringsbakgrunn. Det gjør vurderingen av reliabilitet mer utfordrende.

Reliabiliteten kan samtidig styrkes på flere ulike måter, blant annet gjennom åpenhet om fremgangsmåte, datainnsamling og valg som er tatt underveis. Johannessen, Tufte og Christoffersen (2010, s.230) mener dessuten det er viktig å vise tydelig hva som ligger til grunn for analysen, hvilket var formålet med dette metodekapittelet.

Like fullt kan det være vanskelig for andre å etterprøve det som ligger til grunn for den kvalitative analysen. Åpenheten som preger det semistrukturerte intervjuet gjør nemlig at hvert intervju kan ta ulike veier. Informantene blir derfor heller ikke alltid stilt nøyaktig de samme spørsmålene. Det er derfor en styrke at informantene i denne oppgaven ikke er anonyme, noe som gjør det mulig for andre å snakke med de samme personene.

To av intervjuguidene jeg har brukt ligger dessuten vedlagt oppgaven, slik at de mest sentrale spørsmålene skal være kjent for leseren⁷⁵.

4.6.2 Validitet

I kvantitativ forskning sier validiteten noe om sammenhengen mellom fenomenet som undersøkes og innsamlet datamateriale. Ifølge Johannessen, Tufte og Christoffersen (2010, s.230) kan den oppsummeres i følgende spørsmål: Måler vi det vi tror vi måler?

Teoretisk sett innebærer dette at all kvalitativ forskning er ugyldig (Kvale og Brinkmann, 2015, s.276). Bakgrunnen for påstanden er at denne typen studier ikke resulterer i tall. Målet er å forstå, ikke kvantifisere. Derfor mener Johannessen, Tufte og Christoffersen (2010, s.230) at det er mer riktig å si at validiteten, i kvalitative studier, dreier seg om «forskerens fremgangsmåter og funn på en riktig måte reflekterer formålet med studien og representerer virkeligheten».

⁷⁵ Se vedlegg 1 og 2.

Ifølge Lincoln og Guba (i Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2010, s.230) vil metodetriangulering øke sannsynligheten for at forskningens resultater er troverdige. Dersom forskningen skal ha best mulig kvalitet, er det også viktig å vurdere validiteten under hele forskningsprosessen (Kvale og Brinkmann, 2015, s.278). I denne oppgaven har jeg derfor strebet etter å ha et kritisk syn på mine egne fortolkninger. I tråd med det Miles og Huberman påpeker i Kvale og Brinkmann (2015, s.279), har jeg dessuten lagt vekt på å «analysere kildene til potensielle skjevheter som kan ugyldiggjøre kvalitative fortolkninger». En del av metodekapittelet har gått med til å utdype nettopp dette.

5 Norges «to ansikter» i Latin-Amerika gjennom problematiske investeringer

Norske myndigheter har forpliktet seg til ansvarlige utenlandsinvesteringer gjennom blant annet Oljefondets etiske retningslinjer, OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv, ILO-konvensjon nr.169 om urfolk- og stammefolks rettigheter og FNs urfolkserklæring. I Stortingsmelding 35 (2014 – 2015), *Sammen om jobben*, foreligger dessuten en forventning til norske selskaper om å ta ansvar for mennesker, samfunn og miljø som påvirkes av virksomheten deres. I mange tilfeller har det likevel vist seg at gapet mellom retningslinjer og praksis er stort, blant annet i Latin-Amerika. En rekke organisasjoner og enkeltpersoner som mener at vår egen rikdom ikke må gå på bekostning av andres lidelse, har derfor rettet kritikk mot Norges «to ansikter» i utlandet ⁷⁶.

I dette kapittelet rettes fokus mot de de syv sakene om norske problematiske investeringer i regionen som står sentralt i oppgaven. Presentasjonen av hver sak vil følge samme mønster⁷⁷. Innledningsvis presenterer jeg noen sentrale fakta. Deretter følger en kort gjennomgang av ulike argumenter om sakens problematiske aspekter, fremmet av organisasjoner eller journalister i rapporter eller artikler. Til slutt drøftes saken kort i lys av tekstanalysens kvantitative og kvalitative funn. Kapittelet avrundes med at noen sentrale aspekter ved alle sakene samlet belyses.

5.1 «Beauty and the beast»

- Regnskogfondet om norske oljeinvesteringer i regnskogbeskyttelse- og ødeleggelse i Peru

I peruansk Amazonas har det foregått en kraftig ekspansjon av landets oljeindustri siden 2008, noe som innebærer en kraftig økning i antall blokker for produksjon av olje og gass (Leira og Regnskogfondet, 2013, s.30). Det er mange urfolksgrupper som lever i disse områdene, hvorav noen har valgt å leve isolert fra storsamfunnet (Hagen m.fl., 2012, s.23). Ifølge Hagen m.fl. (2012, s.9) er oljeindustrien sterkt knyttet til ødeleggelse av regnskogen på globalt plan. Dette gjør den til en stor trussel mot urfolk og den tradisjonelle levemåten deres, som er nært knyttet til naturen.

⁷⁶ Se for eksempel: Leira og Regnskogfondet, 2013; Fjellheim, 2014; og Olerud, 2015.

⁷⁷ Ettersom to av sakene omhandler samme tematikk, nemlig problematisk gruvedrift, har jeg valgt å presentere disse samlet i punkt 5.5.

En av de norske frivillige organisasjonene som har kritisert Oljefondets investeringer i selskaper som driver med oljeleting- og produksjon i Amazonas, er Regnskogfondet. I tilfellet Peru, gjelder dette særlig investeringene i spanske Repsol og Occidental Petroleum fra USA. Det fremkommer blant annet i rapportene *Beauty and the beast*⁷⁸ fra 2012 og *Menneskerettigheter og ressurskonflikter i Amazonas* fra 2013. Kritikken av Repsol handlet primært om at selskapet drev med oljeleting i områder bebodd av urfolk i frivillig isolasjon⁷⁹ (Hagen m.fl., 2012, s.23). Regnskogfondet arbeidet for at Oljefondet skulle trekke seg ut av selskapet i flere år, og lanserte blant annet underskriftkampanjen «Flytt tusenlappen min» i 2010, i samarbeid med flere andre organisasjoner (Tajet, 27.08.2010). Etikkrådet tilrådet utestengelse av Repsol samme år, men selskapet solgte seg ut av området før Finansdepartementet fikk tatt endelig beslutning i saken. Tilrådingen ble derfor trukket tilbake i 2014 (Regjeringen, 19.09.2014). I 2016 hadde Oljefondet investeringer i Repsol til en verdi av 1,8 milliarder NOK (Norges Bank Investment Management, 20.04.2016). Når det gjelder Occidental, drev dette selskapet med oljeproduksjon i peruansk Amazonas i nesten tretti år. Kritikken mot selskapet har hovedsakelig dreid seg om de negative konsekvensene knyttet til virksomheten deres⁸⁰. Ifølge Regnskogfondet (Leira og Regnskogfondet, 2013, s.31 - 32), har oljesøl og utslipp av store mengder giftavfall forårsaket store miljø-ødeleggelser, samt helseskader hos lokalbefolkningen⁸¹. Regnskogfondet har derfor kommet med en sterk anmodning til Oljefondet, om å enten trekke seg ut eller legge press på Occidental gjennom aktivt eierskap for å rydde opp⁸² (Leira og Regnskogfondet, 2013, s.50). I 2016 hadde Oljefondet investeringer i Occidental til en verdi av 3,9 milliarder NOK (Norges Bank Investment Management, 20.04.2016).

⁷⁸ Både Regnskogfondet og Naturvernforbundet stod bak denne rapporten.

⁷⁹ Det gjelder Blokk 39 hvor Repsol begynte å lete etter olje i 2008.

⁸⁰ Det gjelder Blokk 1-AB i perioden mellom 1971 – 2000.

⁸¹ Den berørte urfolkgruppen achuar saksøkte Occidental i USA og vant en rettsak mot de i 2015 (Larsen, 06.03.2015).

⁸² Occidental solgte seg ut av området i år 2000. Skadene har likevel fortsatt å påvirke lokalbefolkningen, ettersom selskapet ikke har ryddet tilstrekkelig opp etter seg (Leira og Regnskogfondet, 2013, s.31).

5.1.1 Hva viser analysen

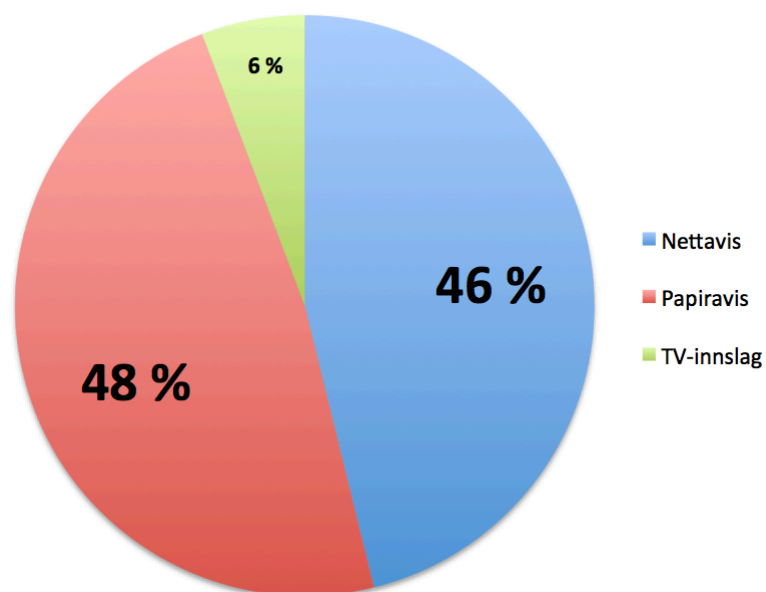
Datagrunnlaget i denne saken, består av 49 avisartikler på nett og papir, samt tre TV-innslag. Disse ble publisert eller sendt mellom desember 2007 og februar 2016⁸³. Analysen viser at en gjennomsnittssak om norske investeringer i selskaper som driver med oljeleting- eller produksjon i Peru, er en middels lang nyhetsartikkel⁸⁴ med én, ingen eller ukjent kilde. Den er publisert i Dagsavisen, av NRK eller en organisasjon, og tar utgangspunkt i virksomhetene til Repsol og Occidental og konsekvensene de har hatt for miljø og lokalbefolkning i Amazonasregnskogen.

De dominerende stemmene tilhører organisasjoner (47 %), politikere eller andre myndighetspersoner (22 %), samt lokalbefolkning og andre berørte (14 %).

Nyhetsartikkelen *Minst 50 drept i Peru*, er skrevet av Sissel Henriksen og stod på trykk i Klassekampen 8. juni 2009. I korte trekk handler saken om et voldelig sammenstøt mellom demonstrerende urfolk og peruanske sikkerhetsstyrker. Utfallet var svært tragisk, minst 50 drepte og rundt 155 sårede. I artikkelen blir det klart at demonstrasjonen var del av en større protestkampanje, startet av en rekke urfolkgrupper i Amazonasregionen tidligere samme år. Kampanjen rettet seg mot flere lover som ifølge urfolkene ville åpne landområdene deres for «utbytting fra utenlandske selskaper», knyttet til blant annet olje-, gass- og gruvesektoren. En annen nyhetsartikkel, *Rettsak mot oljevesting*, stod på trykk i Dagsavisen 9. desember 2010. Den er skrevet av Hannah Gitmark og handler i korte trekk om urfolket achuar, som nettopp hadde vunnet en oppsiktsvekkende ankesak mot det USA-amerikanske oljeselskapet Occidental Petroleum⁸⁵. I artikkelen belyses hovedlinjene i konflikten mellom achuarene og selskapet, samt anklagene mot selskapet for «ødeleggende operasjoner i Peru».

Diagram 2:

Oversikt over «Peru-sakene». Totalt 52 stk.

⁸³ Sakene fordeler seg på følgende måte, papiravis: 48 %, nett: 46 % og TV: 6 %.

⁸⁴ Basert på følgende grunnlag: kort: 0 – 499 ord, middels: 501 – 999 ord, lang: mer enn 1000 ord.

Gjennomsnittssaken var i dette tilfellet på 623 ord. Dette grunnlaget vil også gjelde for de andre sakene.

⁸⁵ Saken kunne dermed føres for en amerikansk domstol, noe som aldri hadde skjedd i lignende saker tidligere.

Begge disse artiklene viser på en god måte at sakens rammer er preget av en tydelig konflikt mellom urfolk, selskapene og peruanske myndigheter. Det er gjerne en representant for en organisasjon, særlig Regnskogfondet, som får lov til å skissere hovedlinjene i konflikten. I de fleste sakene er hovedfokus rettet mot konsekvensene for de berørte. Oljefondets investeringer sikrer dessuten en tydelig norsk link, som ser ut til å være en viktig forutsetning for at saken blir skrevet om. Det rådende narrativet preges på sin side av en dikotomisk fremstilling av konflikten, der «snille og sårbare» urfolk, står mot «slemme og selviske» selskaper og myndigheter. Narrativet bidrar også til å tegne et bilde av en tydelig «hovedskurk», nemlig selskapene som står bak den ødeleggende virksomheten. På grunn av de norske investeringene fremstilles Oljefondet som en slags «medskurk». Løsningen på problemet er mer uklar, men ser ut til å stå mellom to konkurrerende alternativer. Den ene går ut på å trekke seg ut, for dermed å sende et signal til andre om at dette er noe man ikke kan være involvert i. Det andre alternativet handler om å bli værende, med en målsetning om å påvirke selskapene i positiv retning.

5.2 «Regnskogsmilliarden til Guyana»

- En artikkelserie i Bergens Tidende

Bakgrunnen for denne saken, er samarbeidsavtalen Norge inngikk med Guyana i 2009 som var et ledd i regjeringens storstilte klima- og skogsatsing (Regjeringen, 22.12.2016). Hovedessensen i avtalen var at Norge, i en periode på fem år, skulle utbetale inntil 1,5 milliarder NOK til Guyana for å holde avskogingen i landet lav⁸⁶ (Andersson, 2016, s.3). Det største enkeltprosjektet i avtalen var planen om å bygge et vannkraftverk i Guyanas del av Amazonas, og dette vekket interessen til Atle Andersson, journalist i Bergens Tidende.

Til forskjell fra de andre sakene er det en journalist, og ikke en organisasjon, som i dette tilfellet har vært drivkraften i å rette søkelys på saken. Jeg har likevel valgt å ta den med for å sikre et bredt mangfold i utvalget. Artikkelserien er dessuten et godt eksempel på undersøkende journalistikk. Den bygger på et omfattende arbeid som har avdekket nye fakta og sammenhenger, i dette tilfellet om den norske regnskogsatsingen i Guyana. Ettersom denne typen journalistisk arbeid sjelden forekommer i den norske Latin-Amerika-dekningen, vil saken bidra til å styrke analysegrunnlaget oppgaven bygger på.

⁸⁶ I motsetning til andre «skogpartnerland», kunne Guyana øke sin avskogingsrate (til 0,1 %) uten at det ville stanse utbetalingene fra Norge (Regjeringen, 22.12.2016).

Atle Anderssons interesse for det norske skogsamarbeidet med Guyana, ble vekket under arbeidet med en sak om korrupsjonsrisiko i regnskogland (Andersson, 2016, s.1).

Interessen ble starten på et grundig research-arbeid, og senere et opphold i Guyana, som resulterte i en rekke artikler publisert i Bergens Tidende i 2015⁸⁷.

I artikkelserien avdekker Andersson flere problematiske sider ved bruken av norske midler avsatt til bevaring av regnskogen i Guyana. En av tingene han fant oppsiktsvekkende, var at det skulle bygges et kraftverk kalt *Amaila Falls* med penger som var ment til å bevare regnskogen (Andersson, 2016). Det ville nemlig legge rundt 24 km² av skogen under vann, samtidig som tilførselsveien ville åpne urørt regnskog for gruvedrift og hogst av tropisk tømmer (Andersson, 2016, s.12 og 18). Berørte urfolk hevdet dessuten at de aldri var blitt ordentlig konsultert, noe som i så tilfelle brøt med deres rettigheter (Andersson, 2016, s.18). Ifølge Andersson (2016, s.9) var det heller ikke uproblematisk at selskapet China Railway First Group skulle bygge kraftverket. De tilhører nemlig et konsern som Etikkrådet anbefalte utestengelse av i 2014, etter mistanke om grov korrupsjon⁸⁸.

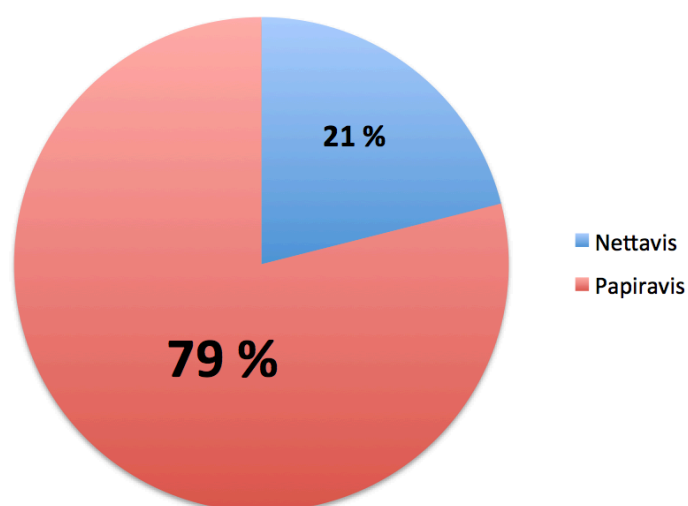
Høsten 2015 ble prosjektet lagt på is av den nyvalgte guyanske regjeringen av økonomiske årsaker⁸⁹. Da stod det fortsatt 900.000 millioner NOK⁹⁰ ubrukt hos den Interamerikanske utviklingsbanken. Samtidig hadde kun 16 % av de norske «regnskogpengene» gått til konkrete prosjekter i Guyana (Andersson, 2016, s.16).

5.2.1 Hva viser analysen

Datagrunnlaget i denne saken, består av 38 avisartikler på nett og papir. Disse ble publisert mellom november 2010 og februar 2016⁹¹. Analysen viser at en gjennomsnittsak om den norske regnskogsatsingen i Guyana, er en middels lang nyhetsartikkel⁹² med én, ingen eller ukjent kilde. Den er publisert i Bergens Tidende, Vårt Land eller av NRK, og retter et kritisk blikk på bruken av

Diagram 3:

Oversikt over «Guyana-sakene». Totalt 38 stk.

⁸⁷ Nærmere bestemt mellom 28. mars og 30. desember.

⁸⁸ Det gjelder den statside kinesiske entrepenørigiganten China Railways Group Ltd (CRG).

⁸⁹ Dialogen om videre samarbeid mellom Norge og Guyana ble tatt opp igjen i 2016. Blant tingene som skal diskuteres er fremtiden til *Amaila-Falls*-prosjektet (Regjeringen, 17.11.2016).

⁹⁰ Av disse var 600.000 millioner øremerket kraftverket. Resten av pengene ble holdt tilbake av Norge.

⁹¹ Sakene fordeler seg på følgende måte, papiravis: 79 % og nett: 21 %.

⁹² Gjennomsnittssaken i dette tilfellet var på 554 ord.

bistandspengene, med særlig fokus på vannkraftprosjektet Amaila-Falls. De dominerende stemmene tilhører politikere eller andre myndighetspersoner (50 %), organisasjoner (26 %), samt eksperter, forskere eller akademikere (14 %).

7. november 2010 publiserte NRK nyhetsartikkelen *Advarer mot rasing av regnskog i Guyana* på sine nettsider. Saken er skrevet av Sun Iren Bjørnås og handler i korte trekk om guyanske myndigheters planer om å bygge et vannkraftverk i guyansk Amazonas⁹³.

Regnskogfondet, som gis mye plass i artikkelen, uttrykker sterk bekymring for planene.

Det er Vemund Olsen som snakker på vegne av organisasjonen. Han kaller vannkraftprosjektet kontroversielt og hevder det vil føre til stor skade på miljøet i det aktuelle området. En annen nyhetsartikkel, *Hvorfor bruker Norge 600 millioner på å bygge et kraftverk her, midt i Amazonas?*, stod på trykk i Bergens Tidende 28. mars 2015⁹⁴. Den er skrevet av Atle Andersson og var den første artikkelen i serien om de norske regnskogpengene til Guyana. I artikkelen blir flere problematiske sider ved det norskstøttede vannkraftprosjektet Amaila-Falls trukket frem, deriblant oversvømmelse og oppdemming av regnskog, store kostnadsoverskridelser, samt økt sjanse for å åpne opp urørt skog for tømmerhogst og gruvedrift. I saken lar Andersson flere ulike stemmer slippe til, noe som bidrar til at den belyses fra flere sider.

Begge disse artiklene viser på en god måte, at rammene i saken er knyttet til en sterk norsk link gjennom skogpengene. Det er de problematiske sidene ved bruken av pengene som står i fokus, samt konsekvensene for berørte urfolk. 42 % av sakene tilhører Atle Anderssons artikkelserie i Bergens Tidende. Disse skiller seg positivt ut på flere måter, blant annet ved å bruke flere kilder, komme med viktige avsløringer og gi plass til ulike stemmer fra Guyana⁹⁵.

I det rådende narrativet, handler det sentrale problemet om at norske bistandspenger, som egentlig er ment å skulle bevare regnskogen i Guyana, blir brukt til å ødelegge den.

Det bryter klart med bildet av Norge som klimaforkjemper og regnskogbeskytter, og bidrar til å fremstille norske myndigheter som «skurk». Implisitt i narrativet ligger det en mulig løsning på problemet, nemlig at noe må gjøres for at skogpengene ikke går med til å bygge det omstridte vannkraftverket. Norske myndigheter spiller igjen sentral rolle, og burde stoppe eller trekke tilbake pengene, samt revurdere Guyana som partnerland.

⁹³ Det er snakk om vannkraftverket *Amaila-Falls*.

⁹⁴ Saken ble også publisert på nett.

⁹⁵ Blant annet politikere og myndighetspersoner, organisasjoner, samt lokalbefolkning eller berørte urfolk.

5.3 «Soya spiser skogen»

- Rapporter fra FIVH om konsekvensene av norsk soyaimport fra Brasil

I norsk sammenheng er soya en sentral fôrråvare i både landbruk og fiskeoppdrett. Dette skyldes hovedsakelig et høyt innhold av protein, noe som gjør soyaen spesielt god egnet til bruk i kraftfôr. Rundt 80 % av soyaen Norge importerer kommer fra Brasil, et av få land i verden som fortsatt dyrker ikke-genmodifisert soya i stor skala (Lindahl, 2014, s.6).

Siden starten av 2000-tallet har den norske importen av soya økt kraftig. Det henger sammen med at norske fiskefôrprodusenter har erstattet fiskemel som proteinkilde i fôret med soya (Lindahl, 2014, s.9). I 2013 lå det totale soyaforbruket i norsk landbruk og oppdrettsnæring på ca. 565.000 tonn. Ifølge Lindahl (2014, s.12) la dette beslag på rundt 200.000 hektar jord i Brasil, et område tilsvarende 272.000 fotballbaner.

En av de norske frivillige organisasjonene som har rettet kritikk mot Norges storstilte import av soya fra Brasil, er FIVH. Det fremkommer blant annet i rapportene *Soya spiser skogen* (2008), *Godt brasiliansk* (2014) og *Fra brasiliansk jord til norske middagsbord* (2017)⁹⁶. Ifølge Germiso og Eldholm (2008, s.22) har den brasilianske soyaindustrien flere problematiske sider. De mener eksempelvis at den beslaglegger store jordbruksarealer, fører til avskoging og øker presset på verdifulle natur- og skogtyper som Atlanterhavsskogen og Cerrado-savannen. Lundeberg og Grønlund (2017, s.9 og 11) hevder på sin side at urfolk og småbønder skal ha blitt fordrevet fra områder som er øremerket soyadyrking, og at en omfattende bruk av sprøytemidler har ført til helseskader hos arbeidere og lokalbefolkning. FIVH har med bakgrunn i dette oppfordret norsk fôrindustri til å redusere soyaforbruket sitt, samt å sikre at soyaen de kjøper kommer fra selskaper som har en bærekraftig soyaproduksjon⁹⁷ (Lundeberg og Grønlund, 2017, s.30). I kronikken *Soya – verre enn palmeolje*, fremmer dessuten Esten Solem og Svenn Arne Lie en potensiell løsning på den norske «soya-avhengigheten»⁹⁸. De mener at norske husdyrs importerte fôrdiett må erstattes med gress produsert i Norge, og at Ola nordmanns soyaforbruk må synliggjøres gjennom en tydelig merking av fôropphavet i kjøtt- og meieriprodukter (Solem og Lie, 18.10.2105).

⁹⁶ Den sistnevnte rapporten er utgitt i samarbeid med Regnskogfondet.

⁹⁷ Ifølge FIVH og Regnskogfondet innebærer dette at produsenten kan vise at de ikke bidrar til avskoging, brudd på rettighetene til lokalbefolkning og urfolk, eller at virksomheten fører til miljø- og helsproblemer.

⁹⁸ Solem og Lie skriver på vegne av Rydd Norge, et initiativ som ønsker å øke utnyttelsen av norske naturressurser i matproduksjonen.

5.3.1 Hva viser analysen

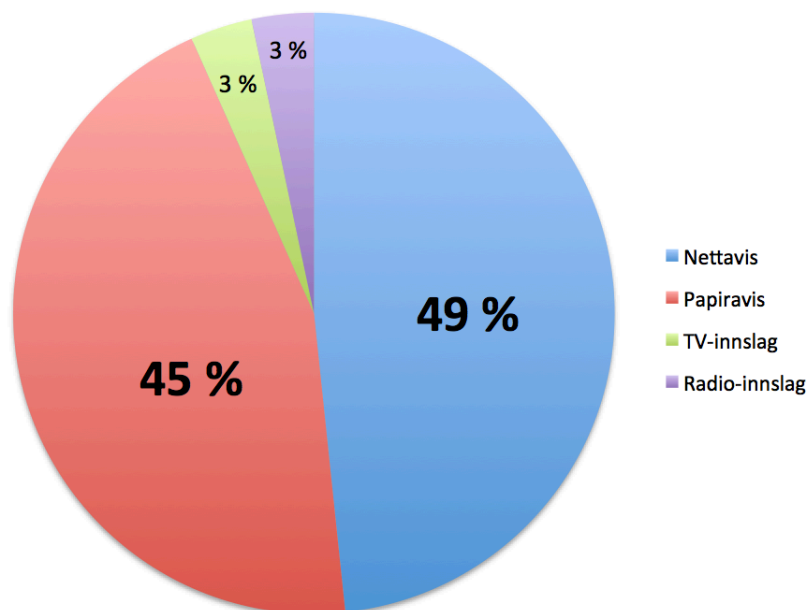
Datagrunnlaget i denne saken, består av 56 avisartikler på nett og papir, samt fire TV- og radiosendinger. Disse ble publisert eller sendt mellom august 2006 og juli 2016⁹⁹. Analysen viser at en gjennomsnittsak om norsk soyaimport fra Brasil, er et middels langt debattinnlegg¹⁰⁰ eller en nyhetsartikkel med én, ingen eller ukjent kilde.

Den er publisert av NRK, i Nationen eller en norsk region- eller lokalavis, og retter fokus mot det store forbruket av

importert soya i norsk kraftfôr, samt konsekvenser av dette i Brasil. De dominerende stemmene tilhører organisasjoner (46 %), politikere eller andre myndighetspersoner (19 %), samt eksperter, forskere eller akademikere (19 %).

Diagram 4:

Oversikt over «soya-sakene». Totalt 60 stk.

Reportasjen *Når kraftfôret tek over*, stod på trykk i Dag og Tid 7. november 2014.

Den er skrevet av Siri Helle og tar opp problematikken rundt økt forbruk av kraftfôr i Norge. «Vi ser graset på enga, vi ser kornet på åkrane, men vi ser ikkje kor kraftfôret kjem frå», skriver Helle. I reportasjen besøker hun en kraftfôrfabrikk i Moelv, og bruker det som bakteppe for å belyse ulike sider av det norske forbruket, deriblant konsekvenser av å bruke brasiliansk soya som proteinkilde i kraftfôret.

Kronikken *Norsk soyalaks stjeler jord i Brasil*, stod på trykk i Bergens Tidende 2. april 2015. Den er skrevet av Mari Gjengedal og Solveig Lygre¹⁰¹, som begge synes det er problematisk at norsk oppdrettsfisk blir fôret opp på brasiliansk soya. Kronikkforfatterne hevder at det er en rekke negative konsekvenser knyttet til soyanæringen i Brasil, og skriver: «En norsk laks som bidrar til landran og alvorlige helsekonsekvenser for brasiliansk lokalbefolkning, har ikke gode salgsargumenter». Gjengedal og Lygre mener derfor det er viktig at den norske soyaimporten reduseres, og at oppdrettsnæringen i større grad baseres på norske ressurser.

⁹⁹ Sakene fordeler seg på følgende måte, nett: 49 %, papiravis: 45 %, TV: 3 % og radio: 3 %.

¹⁰⁰ Debattinnlegg omfatter også kronikker og kommentarer. Gjennomsnittsak var på 617 ord.

¹⁰¹ Kronikkforfatterne er tilknyttet miljø- og utviklingsorganisasjonen Spire.

Av alle de syv sakene i mitt utvalg, er dette den mest omtalte i norske lokal- og regionaviser. Debattinnlegget er dessuten den mest dominerende sjangeren, noe som tyder på at saken har skapt engasjement. En mulig forklaring på dette, kan være at soyaimport-debatten handler vel så mye om norsk landbruk. Det har mange nordmenn sterke meninger om, spesielt ute i distriktene. En følge av sakens sterke norske link, ser ut til å være at soyadyrkingens konsekvenser i Brasil havner mer i bakgrunnen, og at det gis mindre rom til brasilianske stemmer. De frivillige organisasjonene fungerer her som en viktig motvekt, ettersom de i større grad fokuserer på situasjonen for mennesker og natur i Brasil.

Når det gjelder det rådende narrative, er det særlig et problem som står sentralt, nemlig at norsk landbruk og oppdrettsnæring bruker for mye importert soya fra Brasil i dyrefôret. Det bidrar til å fremstille fôrnæringen som «skurk», ettersom de indirekte bidrar til at urfolk og småbønder i Brasil blir fratatt jord, samt at presset på viktige skog- og naturtyper øker. Løsningen dreier seg hovedsakelig om å redusere soyaforbruket på både produsent- og forbrukersiden, eksempelvis gjennom utviklingen av nye og bærekraftige proteinkilder, samt dyrking av mer gress til dyrefôr i Norge og en bedre merking av fôropphav i dagligvarer.

5.4 «De nye conquistadorene?»

- Rapport fra FIVAS om norske vannkraftplaner på mapucheland i Chile

I Chile har ønsket om overgangen til mer fornybar energi ført til en kraftig ekspansjon av landets vannkraftsektor. I den forbindelse begynte det norske kraftselskapet SN Power å planlegge utbyggingen av fire vannkraftverk der i 2006¹⁰². Et av disse prosjektene ble kalt *Pellaiifa*, og skulle etter planen bygges i Coñaripe. Coñaripe ligger i Panguipulli-kommunen i region X, hvor ca. 80 % av innbyggerne er av mapucheopprinnelse (Utreras og Nordbø, 2007, s.13).

I 2007 satte FIVAS *Pellaiifa*-prosjektet under lupen i rapporten *De nye conquistadorene?*. Der legges det stor vekt på å fremme synspunktene til de mapuche-samfunnene som var direkte berørt av planene om å bygge vannkraftverket¹⁰³ (Utreras og Nordbø, 2007, s.4 - 5). Ifølge Utreras og Nordbø (2007, s.22) er mapuchebefolkningen i Chile generelt skeptiske til denne typen prosjekter, noe som skyldes tidligere dårlige erfaringer med opptreden til

¹⁰² SN Power eies av Statskraft og Norfund. Utbyggingen var planlagt gjennom datterselskapet Hydroelectrica Trayenko S.A.

¹⁰³ Til sammen var det snakk om tolv mapuchesamfunn og 6.500 personer.

multinasjonale selskaper og den chilenske staten på urfolksterritorier. Hovedproblemet i tilfellet *Pellaifa*, var ifølge mapuchene at SN Power kjøpte rettigheter til vann i området gjennom en tredjepart, uten at berørte lokalsamfunn ble konsultert eller fikk mulighet til å dele sine synspunkter på forhånd (Utreras og Nordbø, 2007, s.23). Til tross for at myndighetenes formelle krav var oppfylt, tok SN Power i liten grad hensyn til et allerede svært konfliktfylt forhold mellom mapuhefolket og den chilenske staten¹⁰⁴. Prosjektet ble derfor møtt med stor motstand og kritikk fra starten, og endte raskt opp som en fastlåst konflikt. Selskapet skrinla planene om å bygge både *Pellaifa* og de tre andre vannkraftverkene i 2011 (Larsen og Ballovara, 05.05.2011).

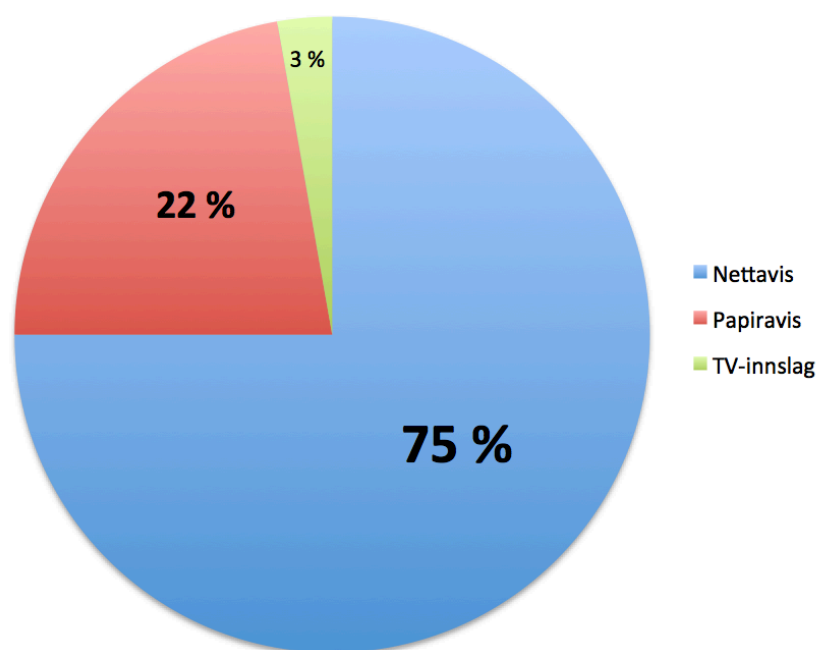
5.4.1 Hva viser analysen

Datagrunnlaget i denne saken, består av 35 avisartikler på nett og papir, samt ett TV-innslag¹⁰⁵. Disse ble publisert eller sendt mellom oktober 2007 og mai 2016. Analysen viser at en gjennomsnittsak om norske vannkraftplaner i Chile, er en middels lang nyhetsartikkel med én, ingen eller ukjent kilde¹⁰⁶. Den er publisert av NRK (13), i Klassekampen (6) eller Aftenposten (4), og tar utgangspunkt i mapuchenes motstand mot planene til SN-Power om å bygge et vannkraftverk i Coñaripe. De dominerende stemmene tilhører organisasjoner (33 %), selskapet (29 %), samt politikere eller andre myndighetspersoner (21 %).

Rammene i saken preges av en tydelig konflikt, mellom SN Power og de chilenske mapuchesamfunnene som blir berørt av vannkraftplanene deres. Den norske linken er dessuten spesielt sterk, noe som skyldes at SN Power er et norsk statseid selskap.

Diagram 5:

Oversikt over «vannkraft-sakene». Totalt 36 stk.

¹⁰⁴ I Chile er mapuchene en politisk marginalisert gruppe som kjemper en pågående kamp for respekt og anerkjennelse for sine territoriale, kulturelle, sosiale og økonomiske rettigheter (Utreras og Nordbø, 2007, s.8 og 15).

¹⁰⁵ Sakene fordeler seg på følgende måte, nett: 75 %, papiravis: 22 % og TV: 3 %.

¹⁰⁶ Gjennomsnittsakene var i dette tilfellet på 521 ord.

Sammenlignet med de sakene som tar for seg Oljefondets investeringer, bidrar dette til å gjøre Norges involvering mer direkte i denne konflikten, og dermed mer synlig. Det er NRK, gjennom NRK Sápmi, som har publisert mest om saken. Det henger trolig sammen med at saker som berører urfolk er av spesiell interesse for deres primære målgruppe, den samiske delen av befolkningen. Urfolk-linken ser dermed ut til å være en viktig forutsetning for dekningen saken har fått. Et annet aspekt ved rammene er at flere av sakens parter får komme til orde. Ikke bare har SN Power vært flinke til å komme på banen, men flere representanter for mapuchene har vært på Norgesbesøk og dermed fått mulighet til å presentere sitt eget syn¹⁰⁷. Det bidrar igjen til en bedre belysning av saken for publikum. Når det gjelder det rådende narrative, preges det også i denne saken av en dikotomisk fremstilling av konflikten mellom «snille og sårbare» urfolk og «et mektig selskap som opererer på selvisk grunnlag». Det bidrar til å fremstille SN Power og norske myndigheter som «skurk». Problemet går ut på at mapuchene ikke ble tilstrekkelig konsultert om vannkraftplanene på forhånd, og at SN Power ikke tok nok hensyn til det allerede konfliktfylte forholdet mellom mapuchene og chilenske myndigheter. Implisitt i narrative fremmes det en løsningen på problemet, nemlig at vannkraftplanene ikke kan gjennomføres uten samtykke fra mapuchene.

5.5 «Ta først, spørre etterpå»

- To rapporter om norske investeringer i kull og gull

Utvinning av metaller gjennom gruvedrift setter store og ofte irreversible avtrykk i naturen. Dette gjelder ikke bare under gruvas levetid, men også potensielt i etterkant dersom det ikke blir ryddet tilstrekkelig opp. Gruvedrift på urfolksområder er dessuten spesielt problematisk, ettersom deres levemåter, kultur og tradisjoner ofte er sterkt knyttet til naturen. I Colombia og Guatemala, har Oljefondet gjennom de fire gruvegigantene BHP Billiton, Anglo American, Glencore Xstrata og Goldcorp, investeringer i kullgruva Cerrejón og gullgruva Marlin. To frivillige organisasjoner som har rettet kritikk mot disse investeringene er SAIH og FIVH. Det fremkommer blant annet i de to rapportene *Ta først, spørre etterpå* (Fjellheim, 2014) og *Ikke gull alt som glimrer* (Lånkan, 2013). Det som gjør investeringene problematiske ifølge organisasjonene, er at de kan knyttes til miljø- og helseskader, brudd på

¹⁰⁷ Blant annet i forbindelse med lanseringen av den nevnte FIVAS-rapporten.

menneskerettigheter, samt berørte urfolk og afroetterkommeres rett til forhåndskonsultasjon og samtykke¹⁰⁸ (Lånkan, 2013, s.3 og Fjellheim, 2014, s.6).

5.5.1 SAIH om Cerrejóngruva

Cerrejón er Colombias største kullgruve og ligger i delstaten Guajira, nordøst i landet. Siden 2002 har gruva blitt eid og drevet som et fellesforetak mellom tre av verdens største gruveselskaper: BHP Billiton Plc, Anglo American Platinum Ltd og Glencore Xstrata Plc. Cerrejón driftes som et åpent dagbrudd og produserte 33,2 millioner tonn kull i 2015 (Cerrejón, 2015). I 2016 hadde Oljefondet investert i underkant av 17 milliarder NOK i de tre selskapene (Norges Bank Investment Management, 20.04.2016).

SAIHs kritikk av Cerrejón tar utgangspunkt i at gruvedriften gjennom flere tiår har hatt negative konsekvenser for de som bor i områdene rundt gruva. Det gjelder blant annet redusert tilgang på jord, vann og andre ressurser (Fjellheim, 2014, s.30). Mange skal dessuten ha fått helseproblemer grunnet støv fra utvinningen, samt forurenset vann, luft, og jord (Fjellheim, 2014, s.18). Lokalbefolkningen tilhører i all hovedsak wayúu-folket, som har en sterk historisk og kulturell tilknytning til området (Fjellheim, 2014, s.16). Ifølge Fjellheim (2014, s.21) er det flere eksempler på manglende forhåndskonsultasjon og uetisk innhenting av samtykke¹⁰⁹, noe som bryter med rettighetene deres som urfolk. Mange skal dessuten ha blitt tvangsflyttet (Fjellheim, 2014, s.18). En annen utfordring går på at Cerrejón ligger i en av Colombias fattigste delstater. Ifølge Fjellheim (2014, s.18) har gruva overtatt mye av statens rolle som sosial tjenesteyter, noe som gjør det viktig for lokalbefolkningen å være på god fot med gruveselskapene. For mange betyr det ei realiteten at de ikke har noe annet valg enn å støtte gruvedriften.

5.5.2 SAIH og FIVH om Marlingruva

Marlin er navnet på den største gullgruva i Guatemala som eies av det kanadiske gruveselskapet Goldcorp¹¹⁰. I 2015 ble det produsert rundt 4,7 tonn gull i gruva¹¹¹. I dag skjer utvinningen hovedsakelig i tunneller ettersom gullforekomstene er i ferd med å ta slutt, men har tidligere også foregått i åpne dagbrudd (Goldcorp, u.å). I 2016 hadde Oljefondet

¹⁰⁸ Slik det er beskrevet i ILO-konvensjon nr. 169 og FNs erklæring om urfolks rettigheter som Norge har forpliktet seg til å respektere. Det har også de aktuelle selskapene, blant annet gjennom medlemskap i det internasjonale rådet for gruvedrift og metaller ICM (Fjellheim, 2014, s.6).

¹⁰⁹ Blant annet gjennom bruk av økonomiske insentiver.

¹¹⁰ I Guatemala opererer Goldcorp gjennom datterselskapene Montana Exploradora og Entre Mares (Fjellheim, 2014, s.24).

¹¹¹ Omgjort fra 168.900 oz (Goldcorp, u.å).

investeringer i Goldcorp til en verdi av 339 millioner NOK (Norges Bank Investment Management, 20.04.2016).

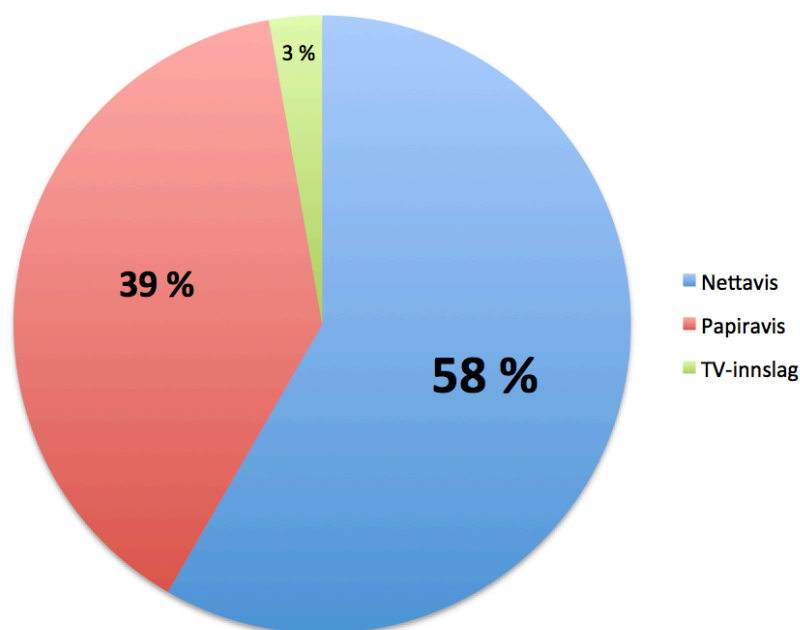
Ifølge SAIH har virksomheten i Marlingruva berørt lokalbefolkningen negativt på flere måter, blant annet gjennom redusert tilgang på jord, vannmangel og helseproblemer grunnet forurenset vann og jordsmonn (Fjellheim, 2014, s.24). Marlingruva opererer innenfor to kommuner i delstaten San Marcos, der innbyggerne i all hovedsak tilhører mayafolkene mam og sipacapense (Fjellheim, 2014, s.24). Ifølge FIVH (Lånkan, 2013, s.29 - 30), har konsultasjonen i forbindelse med oppstart og utvidelse av gruva vært mangelfull for disse. Et illustrerende eksempel på det er en avstemning som ble avholdt i 2005. Der stemte nemlig et overveldende flertall av lokalbefolkningen nei til forslaget om å gi Goldcorp adgang til områdene deres. Resultatet ble likevel ikke respektert av verken selskapet eller myndighetene (Lånkan, 2013, s.29). Ifølge Lånkan (2013, s.26) knyttes det nå stor bekymring til hva som vil skje når gruva stenger, og om selskapet vil rydde opp etter seg.

5.5.3 Hva viser analysen

Datagrunnlaget i disse to sakene, består av 35 avisartikler på nett og papir, samt ett TV-innslag¹¹². Disse ble publisert eller sendt mellom september 2009 og januar 2016. Analysen viser at en gjennomsnittssak om norske gruveinvesteringer i Colombia og Guatemala, er en middels lang nyhetsartikkel med én, ingen eller ukjent kilde¹¹³. Den er publisert av NRK, i Vårt Land eller Klassekampen, og tar utgangspunkt i konsekvensene av gruedriften i Cerrejón- og Marlingruva for mennesker og natur i nærområdene. De dominerende stemmene tilhører organisasjoner (42 %), selskapene (29 %), samt Etikkrådet eller Oljefondet (18 %).

Diagram 6:

Oversikt over «gruve-sakene». Totalt 36 stk.

¹¹² Sakene fordeler seg på følgende måte, nett: 58 %, papiravis: 39 % og TV: 3 %.

¹¹³ Gjennomsnittssaken var i dette tilfellet på 588 ord.

I denne saken kan 26 % av artiklene i utvalget knyttes til lanseringen av SAIH-rapporten *Ta først, spørre etterpå* fra 2014¹¹⁴. Det tyder på at organisasjonen har spilt en sentral rolle i å skape oppmerksomhet og debatt rundt saken. Av de syv utvalgte sakene i oppgaven er det samtidig skrevet minst om denne, noe som virker påfallende med tanke på at gruvesektoren er kjent som en internasjonal «versting». Rammene i saken er i stor grad preget av konflikten mellom berørte urfolk og selskapene som står bak gruvene. Oljefondets investeringer sikrer nok en gang en tydelig norsk link, som i tillegg til urfolk-linken ser ut til å være en viktig forutsetning for mediedekningen av saken. Det rådende narrativet preges dessuten av en dikotomisk fremstilling av konflikten mellom «snille og sårbare» urfolk og «slemme, selviske» selskaper. Det bidrar til å fremstille selskapene bak Cerrejón- og Marlingruva som narrativets «hovedskurk». Oljefondet og norske myndigheter fremstilles i tillegg som «medskurk», på grunn av de norske investeringene.

Ett tilfelle viser dessuten at Kirkens Nødhjelp, en av organisasjonene som kritiserte Oljefondet for å investere i Goldcorp, selv hadde investeringer i selskapet¹¹⁵ (Bjåen, B. 27.02.2014). Organisasjonen trakk seg ut med en gang dette ble kjent.

Hovedproblemet i narrativet er selve gruvedriften, som både har forårsaket miljøskader og brudd på urfolks rettighet til konsultasjon og samtykke. Løsningen krever derfor handling, enten ved at norske myndigheter gjennom Oljefondet trekker seg ut, eller blir værende for å legge press på selskapene. Implisitt i dette ligger det et potensial om å gå fra rollen som «medskurk» til «helt», noe som samsvarer bedre med det rådende altruistiske selvbildet av Norge.

5.6 «Den grønne ørkenen»

- Rapport fra LAG om eukalyptusnæringen i Brasil

Brasil er verdens største produsent og eksportør av eukalyptustreet¹¹⁶, som blant annet brukes til å utvinne cellulose. Den brasilianske eukalyptusnæringen styres primært av store selskaper som Fibria, Suzano Papel e Celulose og Veracel¹¹⁷ (Olerud, 2015, s.11). I Extremo Sul-regionen i Bahia er det disse tre selskapene som dominerer produksjonen. I 2016 hadde Oljefondet investeringer i selskapene til en samlet verdi av 1,4 milliarder NOK¹¹⁸.

¹¹⁴ Rapporten var del av SAIH-kampanjen *We Dream Big* i 2014.

¹¹⁵ Ifølge Bjåen (27.02.2014) hadde Kirkens Nødhjelp investert 20.000 NOK i Goldcorp gjennom en fondinvestering i KLP.

¹¹⁶ En planteslekt i myrtefamilien som opprinnelig kommer fra Australia. Eukalyptustreets egenskaper gjør det svært godt egnet til utvinning av cellulose (Olerud, 2015, s.8).

¹¹⁷ Et fellesforetak mellom svensk/finske Stora Enso og Fibria.

¹¹⁸ Investeringene fordeler seg på følgende måte, Fibria: 198 millioner NOK, Suzano: 105 millioner NOK og Stora Enso: 1,1 milliarder NOK (Norges Bank Investment Management, 20.04.2016).

Ett av selskapene Oljefondet investerer i er Fibria, et av verdens største celluloseselskaper. Selskapet ble grunnlagt og bygget opp av nordmannen Erling Lorentzen på 1970-tallet, den gang under navnet Aracruz¹¹⁹. I flere tiår kjempet tupinikim- og guarani-indianerne mot selskapet om landområder de hevdet rettmessig var deres¹²⁰. Saken som går helt tilbake til 1975¹²¹, var både lang, komplisert og svært anspent. Endelig punktum ble satt først i 2007 da brasilianske myndigheter vedtok at 18.070 hektar «Aracruz-land» tilhørte indianerne (Eraker, 14.10.2008).

I rapporten *Den grønne ørkenen* (2015), retter LAG sterk kritikk mot Oljefondets investeringene i Fibria, Suzano og Veracel. Ifølge organisasjonen bryter de nemlig med fondets etiske retningslinjer på flere punkter¹²², noe som gjør at de kommer med en sterk anmodning om uttrekk (Olerud, 2015, s.41). Bakgrunnen er flere problemer knyttet til eukalyptusnæringen i Brasil: Treets vekstprosess krever eksempelvis enorme vannmengder og skaper derfor tørke og vannmangel (Olerud, 2015, s.24). Monokulturene¹²³ som eukalyptusplantasjene utgjør, er både en trussel for biologisk mangfold og dessuten en av hovedårsakene til at den atlantiske regnskogen forsvinner¹²⁴ (Olerud, 2015, s.6).

I tillegg er omfattende bruk av sprøytemidler skadelig for natur og mennesker i områdene rundt plantasjene (Olerud, 2015, s.27). Ifølge Olerud (2015, s.6) skal det også ha blitt plantet eukalyptustrær ulovlig på jord som tilhører urfolk og quilombolaer¹²⁵, hvorav mange dessuten har blitt fordrevet. I Brasil har konflikten og kamp rundt jordspørsmål og rettigheter dype røtter. Ifølge Torkjell Leira (2014, s.61) henger dette sammen med at jordfordelingen i landet har vært ujevn siden kolonitiden¹²⁶. LAG mener derfor det er spesielt problematisk at eukalyptusplantasjene i Brasil beslaglegger store områder med dyrkbar jord. Det bidrar nemlig ikke bare til å forhindre rettferdig jordfordeling, men reduserer også lokalbefolkningens mulighet til matproduksjon (Olerud, 2015, s.19).

¹¹⁹ Lorentzen-gruppen solgte seg ut av Aracruz i 2008.

¹²⁰ Lorentzen har hele tiden hevdet at områdene rettmessig tilhørte Aracruz og at de var ervervet i god tro, men også andre indianergrupper og quilombolaer har stilt lignende krav.

¹²¹ Det var da det brasilianske indianerdirektoratet FUNAI startet arbeidet med å identifisere landområdene deres.

¹²² Ifølge LAG (Olerud, 2015, s.41) gjelder dette §3, punkt a) og c), om grove miljøskader og krenkelser av menneskerettigheter.

¹²³ En monokultur er et stort område dedikert til dyrking av kun én art.

¹²⁴ En urskog som er erklært nasjonal arv i Brasil. Den består av mange typer skog og er svært artsrik.

¹²⁵ Etterkommere av afrikanske slaver som klarte å rømme og etablerte små samfunn i urskogen.

¹²⁶ I dag eier rundt 1 % av befolkningen nesten 50 % av all dyrkbar jord (Leira, 2014, s.61).

5.6.1 Hva viser analysen

Datagrunnlaget i denne saken, består av 102 avisartikler på nett og papir, samt to TV-innslag¹²⁷. Disse ble publisert eller sendt mellom desember 1991 og oktober 2016.

Analysen viser at en gjennomsnittssak om eukalyptusnæringen i Brasil, er en middels lang nyhetsartikkel med én, ingen eller ukjent kilde¹²⁸.

Den er publisert i Aftenposten, av NTB eller ulike organisasjoner, og tar utgangspunkt i virksomheten til Aracruz, samt selskapets konflikt med ulike indianergrupper.

De dominerende stemmene tilhører selskapet (37 %), organisasjoner (29 %), samt lokalbefolkning eller andre berørte (14 %).

Rammene i denne saken preges av en tydelig landkonflikt mellom Aracruz, tupinikim- og guarani-indianerene. Av alle de syv sakene er det skrevet mest om denne, noe som trolig skyldes et høyt konfliktnivå gjennom flere år med gjentatte protester, okkupasjoner og flere rettslige runder. En annen årsak kan være en spesielt sterk norsk link, knyttet til Erling Lorentzens rolle som kongens svoger og suksessrik forretningsmann i Brasil.

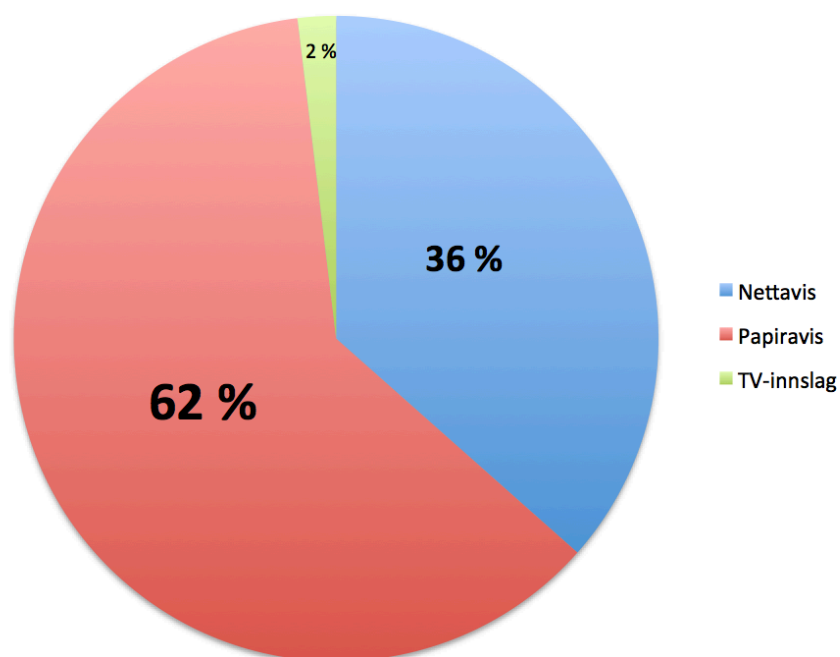
Lorentzen, som ofte snakker på vegne av Aracruz, har fått mye plass til å svare på kritikken mot selskapet. Det gjør han primært ved å innta en sterk forsvarsposisjon. Organisasjonene fungerer som en viktig motvekt til dette, ettersom de retter et kritisk søkelys på Aracruz og Oljefondets investeringer, og samtidig belyser indianernes side av saken.

Det rådende narrativet preges også i denne saken av en dikotomisk fremstilling av konflikten. Det er de «snille» mot de «slemme» - de «sårbare» indianere mot «mektige» Aracruz.

På denne måten fremstilles Aracruz som narrativets «hovedskurk», personifisert gjennom Erling Lorentzen. De norske investeringene i eukalyptusnæringen bidrar samtidig til

Diagram 7:

Oversikt over «eukalyptus-sakene». Totalt 104 stk.

¹²⁷ Sakene fordeler seg på følgende måte, papiravis: 62 %, nett: 36 %, og TV: 2 %.

¹²⁸ Gjennomsnittssaken var i dette tilfellet på 511 ord.

fremstillingen av Oljefondet og norske myndigheter som «medskurk». Hovedproblemet i narrativet er landområdene som indianerne ble fratatt i forbindelse med etableringen og ekspansjonen av Aracruz' virksomhet. Et annet problem er knyttet til eukalyptusnæringens negative konsekvenser for viktige skog- og naturtyper, samt menneskene som bor i områdene rundt plantasjene. Narrativet fremmer derfor to implisitte løsninger på problemet. Den ene, som var aktuell før Lotrentzen solgte seg ut av Aracruz, gikk ut på å etterkomme indianernes krav om landområder. Den andre løsningen er fortsatt aktuell, og handler om at Oljefondet må trekke seg ut av eukalyptusnæringen.

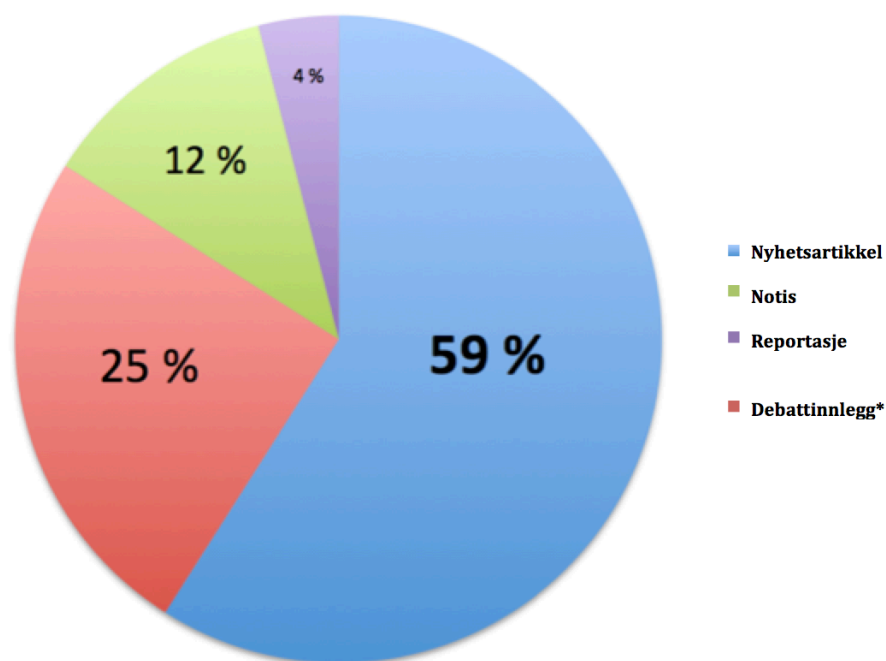
5.7 Noen generelle betraktninger om sakene

Resultatene fra den kvantitative analysen viser at dekningsen av de syv sakene primært baserer seg på få eller ingen kilder (75 %). Det bekrefter funnene til Greger og Hætta (2016, s.31) og samsvarer dessuten med en generell norm i den norske Latin-Amerika-dekningen.

Den mest utbredte sjangeren i utvalget er nyhetsartikkelen (59 %), etterfulgt av debattinnlegg¹²⁹ (25 %),

notis (12 %) og reportasje (4 %). Tidligere har både Sæther (2007, s.49), Greger og Hætta (2016, s.47) vist at den norske Latin-Amerika-dekningen preges av en stor andel notiser. Det ser altså ikke ut til å gjelde for disse sakene, noe som peker i retning av en mer helhetlig og nyansert dekning (Sæther, 2007, s.50). En relativt stor andel debattinnlegg viser dessuten at sakene både har skapt engasjement og rommet ulike synspunkter.

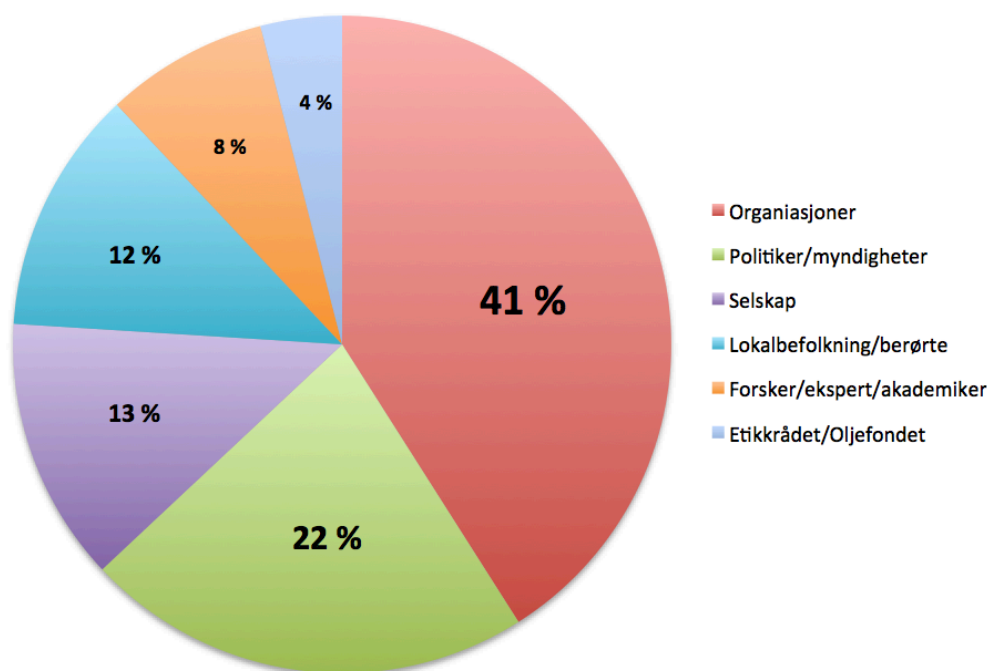
Diagram 8: De 326 sakene fordelt på sjanger.

¹²⁹ *Debattinnlegg omfatter her kronikker, kommentarer og andre meningsinnlegg.

Når det gjelder de mest dominerende stemmene i sakene, tilhører disse organisasjoner (41 %), politikere og andre myndighetspersoner (22 %). Analysen viser tydelig at organisasjonene har spilt en sentral rolle i deknningen. De er ikke bare en viktig kilde, men også en drivkraft som skaper oppmerksomhet rundt sakene, blant annet

Diagram 9: De 326 sakene fordelt på stemmer.

gjennom publisering av egne saker og lansering av rapporter¹³⁰. Organisasjonene løfter også i mange tilfeller frem de berørtes side av sakene, deriblant urfolk. Det er spesielt viktig med tanke på at deres stemme er blant de minst dominerende (12 %). En konsekvens av at organisasjonene gis mye plass er likevel at deknningen får en slagside. Dersom dette går på bekostning av mer helhet og nyanse kan det være problematisk. Til tross for at selskapene, Etikkrådet og Oljefondet også har sentrale roller i sakene, kommer stemmene deres mye sjeldnere til orde¹³¹. Det kan selvfølgelig være mange årsaker til dette, og trenger ikke bety at de ikke har fått muligheten til å bli hørt. Store multinasjonale selskaper kan for eksempel gjøre seg utilgjengelige fordi de ikke ønsker negativ oppmerksomhet. Etikkrådet og Oljefondet har på sin side en policy om å ikke uttale seg om enkeltsaker.

Rammene i sakene er sterkt knyttet til en tydelig konflikt mellom store selskaper, urfolk og andre berørte. Det bygger opp under bildet av Latin-Amerika som en region preget av uenighet, bråk og uro (Sæther, 2007, s.117). Den norske linken er dessuten gjennomgående sterk, og sikres hovedsakelig gjennom Oljefondets investeringer. Tidligere har både Sæther (2007, s.118), Greger og Hætta (2016, s.50) vist at norske mediasaker om Latin-Amerika først og fremst sier noe om Norge og oss selv. Det ser ikke ut til å være tilfellet i disse sakene, som tvert i mot retter fokus mot de negative konsekvensene av selskapenes

¹³⁰ 7 % av sakene kan knyttes til dette.

¹³¹ Det gjelder 13 % for selskapene og 5 % for Oljefondet og Etikkrådet.

virksomhet i Latin-Amerika, samt de berørtes situasjon. Et høyt konfliktnivå og en sterk norsk link ser likevel ut til å være viktige forutsetninger for at norsk presse vier sakene oppmerksomhet. Det rådende narrativet preges i stor grad av en dikotomisk fremstilling av konflikten mellom en «skurk»: de «slemme og selviske» selskapene, og et «offer»: hovedsakelig «snille og sårbare» urfolk. I flere tilfeller bidrar dessuten de norske investeringene til å fremstille Oljefondet og norske myndigheter som «medskurk». Det er positivt at media prioriterer saker der urfolk og andre sårbare grupper har blitt utsatt for urett. Samtidig er det ikke uproblematisk at de i mange tilfeller tillegges en offerrolle. Dette kan nemlig bidra til å fremstille de som hjelpeløse mennesker som er avhengige av beskyttelse og hjelp fra andre. Implisitt i dette ligger det også en kritikk av latinamerikanske myndigheter, både for å gi konsesjoner til selskapene, og for ikke å beskytte sine egne godt nok. Myndighetene fremstilles dermed som inkompetente, et narrativ som allerede er velkjent i den norske dekningen av Latin-Amerika (Greger og Hætta, 2016, s.45).

Når det gjelder avsløringen om at vår egen rikdom i flere tilfeller går på bekostning av andres ulykke, er det noe som bryter klart med bildet av Norge som en altruistisk velgjører ute i verden. Den moralske dommen blir derfor at dette er noe vi ikke kan vedkjenne oss. Løsningen går ut på at noe må gjøres og at vi må ta ansvar, enten ved å trekke oss ut av selskapene, eller bli værende for å påvirke de i positiv retning.

Ved å rette opp egne feil og gjøre noe bra, kan skaden som er påført selvbildet bøtes på. Implisitt i dette ligger det et potensial for Oljefondet og norske myndigheter om å gå fra rollen som «medskurk» til å bli en slags «helt». Dessverre blir det som oftest med tanken. Oljefondet investerer nemlig fortsatt i alle selskapene og næringene som er presentert i dette kapitlet. Samtidig fortsetter det norske skogsamarbeidet med Guyana. Med bakgrunn i det blir sakene stående igjen som et tydelig eksempel på at butikk gjerne trumfer etikk i Latin-Amerika.

6 OPPGAVENS VIKTIGSTE FUNN

Dette kapittelet bygger videre på den kvantitative analysen av de syv sakene som ble trukket frem i forrige kapittel. Nå rettes fokus mot de kvalitative intervjuene og jeg vil med bakgrunn i dette datamaterialet presentere oppgavens 4 viktigste funn.

I den påfølgende analysen vil disse drøftes opp mot teori og relevant litteratur. Bakgrunnen for at jeg anser nettopp disse funnene som de mest sentrale, er at de sier noe viktig om rollen til de frivillige organisasjonene i produksjonen av journalistikk i Norge, blant annet i Latin-Amerika-dekningen. De omfatter dessuten forhold som har blitt nevnt og trukket frem flere ganger av flere informanter, både journalister og de som er tilknyttet organisasjonene. På denne måten vil analysen av funnene belyse oppgavens problemstillingen både fra et journalist- og organisasjonsperspektiv, noe som igjen bidrar til å styrke funnenes troverdighet.

6.1 I dag er Latin-Amerika mindre interessant i et medieperspektiv

Jeg har tidligere vært inne på at medierettet arbeid i senere tid har blitt en viktigere del av informasjonsarbeidet til mange frivillige organisasjoner i Norge (Lorentzen, 2007, s.84). Dette gjelder også de fem organisasjonene som står sentralt i denne oppgaven. Hvor mye og hvordan varierer fra organisasjon til organisasjon. Noen arbeider aktivt, målrettet og har en strategi for mediearbeidet sitt, mens andre tar utgangspunkt i hver enkelt sak for å avgjøre hvorvidt medieoppmerksomhet er ønskelig. Fra et organisasjonsperspektiv er det flere fordeler med å spre informasjon gjennom media, blant annet muligheten til å nå mange og bredt, samt å gi mer slagkraft til sine budskap. Ifølge informantene jeg har intervjuet er målet gjerne å «opplyse» eller «skape dialog». Noen har dessuten et ønske om å «påvirke sentrale aktører» som politikere, Oljefondet, forbrukere eller selskaper. Målet er at disse aktørene tar beslutninger med positiv verdi for saksområdene organisasjonene jobber med.

De frivillige organisasjonene i Norge besitter mye kunnskap om både saksfelt, land og områder de jobber med. Flere mener dessuten at de fyller en viktig demokratisk funksjon i samfunnet, blant annet gjennom å skape engasjement, deltakelse og en opplyst samfunnsdebatt (Strømsnes, 2002, s.8; St.meld. nr.39 (2006 – 2007) kap. 5; Lorentzen, 2007, s.92). Kunnskapen gjør dessuten organisasjonene til en nyttig kilde for journalister, og viser

hvorfor det er viktig å gi plass til stemmen deres i den norske mediedekningen, blant annet av Latin-Amerika. Flere av mine informanter som er tilknyttet organisasjoner, sitter likevel med et generelt inntrykk av at det er vanskelig å «få på» saker i media. Marianne Gulli (LAG) sier for eksempel at det generelt «koster mye å komme på», mens Jonas Holmqvist (FIVAS) forteller at det noen ganger «nesten virker litt uoppnåelig».

Informantene forteller dessuten gjennomgående at å arbeide opp mot media, uansett utfall, krever mye tid. Det innebærer flere runder med mail og telefoner til ulike journalister.

Som Lorentzen påpeker (2007, s.84) er dette spesielt utfordrende for mindre organisasjoner med færre ansatte og ressurser tilgjengelig, spesielt de som i størst grad er basert på frivillighet. Flere informanter synes at norske journalister med fordel kunne blitt flinkere til å bruke organisasjonenes kompetanse, eksempelvis til å finne aktuelle kilder eller få kommentarer og informasjon i forbindelse med aktuelle saker. Marianne Gulli (LAG) tror mediedekningen ville vært mer nyansert dersom det ble gitt mer plass til meningene organisasjonene representerer.

Den store frustrasjonen handler ikke om at vi ikke alltid kommer på, men om...klagingen over manglende ressurser når du har et kobbelt av frivillige ressurser rundt om i Norge med et utrolig høyt kunnskapsnivå som ikke kan sidestilles med noe annet. (Marianne Gulli, LAG)

En annen utfordring for organisasjonene handler om at sakene de jobber for at media skal rette søkelys på, hele tiden må konkurrere om en plass i nyhetsbildet med andre aktører, saker, stemmer, hendelser etc. Makten til å avgjøre hvilke saker som er «nyhetsverdige» og dermed slipper gjennom mediens nåløye, ligger i all hovedsak hos journalistene (O'Neill og Harcup, 2009, s.161). Sigurd Jorde (FIVH) forteller at: «Terskelen fra organisasjon til media blir veldig stor», blant annet fordi de «leverer noen bittesmå paprikaer fra Peru som må konkurrere med Trump og presidentvalget i USA».

Informantene beskriver konkurransen om en plass i media som spesielt hard ettersom den ikke bare avhenger av saken i seg selv, men også påvirkes av den generelle dynamikken i nyhetsbildet. En konsekvens av det, er at organisasjonenes saker stiller svakere i konkurransen med store nasjonale eller internasjonale begivenheter, selv om de er aldri så gode eller aktuelle (Allern, 2002, s.5). Karoline Garnes (LAG) forteller at dette var tilfellet i 2015, da den årlige Latin-Amerika-uka gikk av stabelen på samme tid som statsbudsjettet ble lagt frem i Norge. Ifølge Garnes er Latin-Amerika-uka et arrangement som under «vanlige omstendigheter» kan fungere som et springbrett for å «få på» aktuelle saker fra regionen.

I 2015 ble det merkbart vanskeligere, etter hennes oppfatning fordi disse arrangementene sammenfalt.

Når det gjelder faktorer som kan hjelpe organisasjonene i arbeidet med å «få på» saker i media, mener flere informanter at det er et fortrinn å ha et godt kontaktnettverk blant journalister. Informantene forteller at det både er enklere å ta kontakt med noen man allerede kjenner og at det kan være enklere å «få på» en sak hos noen man tidligere har samarbeidet med. Da vet begge parter bedre hva som kan forventes av den andre. Gaute Gaarder (Regnskogfondet) kan fortelle at deres kontakter brukes «aktivt» og at de «jevnlige fores med nyheter som gjør at de holder seg interessert og oppdatert».

Ifølge flere informanter er det også en stor fordel å kjenne til hvilke journalister som er interessert i den aktuelle tematikken, det geografiske området, eller som har skrevet lignende saker før. «Vi har hatt saker som har gått i ball fra den ene redaksjonen til den andre helt til vi har møtt den riktige journalisten, og da tar det plutselig av», sier Sigurd Jorde (FIVH).

Sissel Henriksen (Klassekampen) forteller: «Det er jo ikke sånn at alle banker på døra og sier at 'nå har vi noen du kan intervju'. Du skal ha noen som vet om deg for å tipse deg».

Begge disse utsagnene peker i retning av at enkeltjournalisters interesse er en viktig faktor i valget av hvilke saker de skal skrive om. Det samsvarer også med et av hovedfunnene i masteroppgaven til Astrid Lund Engen (2006), en casestudie av hva som påvirker journalisten i valg av nyheter. «...subjektive forhold synes å ha større innvirkning enn nyhetsformatet og nyhetskriteriene i redaksjonen når journalisten velger saker» (Engen, 2006, s.70).

Ser vi nærmere på hva som angår saker om Latin-Amerika, mener de fleste informantene som er tilknyttet organisasjonene at disse sakene er spesielt vanskelig å «få på» i media.

Christian Bull (SAIH) tror de som prøver å kommunisere noe om regionen ofte blir møtt med responser som: «dette er interessant, men ikke interessant nok» og «i dag må vi dessverre prioritere noe annet». Det samsvarer med inntrykket til Maria Birkeland Olerud (LAG/VG), nemlig at man trenger noe «sykt spesielt hvis man skal få på en sak om Latin-Amerika».

Gaute Gaarder (Regnskogfondet) tror dette kan henge sammen med følgende: «Mediene tenker nok at sakene organisasjonene prøver å selge inn om Latin-Amerika ikke gir klikk, ergo prioriterer de det ikke. Dette er selvfølgelig veldig generelt og satt på spissen, men jeg tror det tenkes mye i de baner rundt omkring.» Det Gaarder påpeker er spesielt interessant i

denne sammenhengen fordi det sier noe om hvordan han, fra sitt perspektiv som organisasjonsmedarbeider, oppfatter norske medier.

Når det gjelder journalist-informantene, forteller flere at stoff om Latin-Amerika verken selger godt eller er på topp i dagens nyhetsbilde. Ifølge Inger Marit Kolstadbråten (NRK) er «det store bildet av Latin-Amerika-dekningen at den har gått i bølger, og nå er nede i en bølgedal». Joar Hoel Larsen (NRK) sier på sin side at «Latin-Amerika rett og slett ikke er like spennende som før» og «ikke leverer like mye *breaking-news*».

I en artikkel fra 2017, argumenterer Nikki Usher for at breaking-news er en viktig del av nyhetsdekningen i dagens digitaliserte medielandskap. Hun hevder også at mange journalister bruker et økt fokus på denne typen saker som en strategi for å legitimere seg selv som «respected truth-tellers» (Usher, 2017, s.13). I korte trekk bidrar situasjonen Usher og informantene beskriver til å forklare hvorfor Latin-Amerika-stoffet i økende grad kommer til kort i møte med breaking-news om terrorangrep i Europa, krigen i Midtøsten eller «flykningkrisen». Disse sakene blir i dag sett på som ekstra store, oppsiktsvekkende og dramatiske, noe som gir økt nyhetsverdi i norsk media (Bednarek og Caple, 2014, s.136). Til sammen bidrar dette til å kaste lys over organisasjonenes opplevelse av at det er spesielt vanskelig å «få på» Latin-Amerika-saker i media.

Når det generelle inntrykket i dag er at Latin-Amerika-saker ikke selger bra, kan det skape en negativ sirkel der færre journalister velger å skrive om regionen og hvor saker om Latin-Amerika enklere nedprioriteres. «Som journalister er vi nok litt dårlige på å bevege oss utenfor de rammene som finnes, nettopp fordi vi vet at det er mye enklere å få på en sak hvis den bygger på noe som allerede er kjent», forteller Elida Høeg (frilanser).

Denne konsekvensen kan bli ytterligere forsterket av at det stadig blir mindre norsk journalistisk tilstedeværelse ute i verden, Latin-Amerika inkludert (Eide og Simonsen, 2009, s.10). Det er for eksempel bare én norsk frilansjournalist på fast kontrakt i regionen i dag (NRK, 18.05.2016). «Du må du rett og slett være tilstede for å få en bedre forståelse av ting som skjer», forteller Inger Marit Kolstadbråten (NRK). Det samsvarer med Orgeret og Simonsens syn om at mindre tilstedeværelse kan føre til mindre innsikt (Orgeret og Simonsen, 2009, s.264). Ifølge Atle Andersson (BT) gjør det også sitt til at vi «ikke får så mange av de uventede sakene og dermed blir mindre overrasket».

En annen konsekvens er at publikum får stadig mindre informasjon om Latin-Amerika, noe som kan føre til at interessen til slutt forsvinner. «Verden blir stadig mer sammenhengene. Og når grensene viskes ut, da må vi virkelig vite hva som skjer ute i verden», sier Karoline

Garnes (LAG). Hvis den norske befolkningen skulle slutte å holde seg oppdatert på utenriksstoff, beskriver informantene det som «et stort tap», «problematisk», «fordummende» og noe som «vil forsterke skillet mellom ‘oss’ og ‘dem’». Elida Høeg (frilanser) mener at «jo mindre vi vet om hverandre, jo større blir avstanden». Dette handler blant annet om at det er viktig at folk «forstår de store forbindelsene» og klarer å «se bak de vanlige stereotypiene».

Når det gjelder den norske Latin-Amerika-dekningen generelt, er inntrykket til flere informanter, både blant journalistene og de som er tilknyttet organisasjoner, at regionen blir nedprioritert. Dette til tross for at det skjer mye i Latin-Amerika som er interessant i seg selv, og som burde være relevant for et norsk publikum på grunn av båndene mellom Norge og regionen på ulike områder. «Det økonomiske samarbeidet blir bare sterkere, men det solidariske forsvinner», forteller Karoline Garnes (LAG). Det gjør det ifølge Garnes ekstra viktig for journalistene å «fungere som ‘vaktbikkje’ på norske myndigheter og aktører». Elida Høeg (frilanser) er samtidig inne på noe viktig når hun sier: «... det er ikke bare journalistikken.» De siste årene har Latin-Amerika også hatt lav prioritering på andre områder, blant annet fra offisielt hold. To eksempler som illustrerer dette er kutt i bistandsmidler til regionen og nedleggelsen av den norske ambassaden i Guatemala (Bull, 12.08.2016). Flere av informantene synes også at Latin-Amerika-dekningen bidrar til en unyansert fremstilling av regionen. «Det blir litt mye fokus på de 3 k-ene: krig, konflikt og katastrofe», sier Atle Andersson (BT). Elida Høeg (frilanser) synes på sin side «det er mye hva - dette skjer. Men veldig lite hvorfor.» Andre problematiske sider ved dekningen som trekkes frem, er at den i stor grad domineres av «punktbelysning», «stereotypiske fremstillinger» og «stoff fra de store vestlige nyhetsbyråene». Marianne Gulli (LAG) ser på den norske Latin-Amerika-dekningen fra et organisasjonsperspektiv. Hun tror at mange nordmenns oppfatning av regionen «preges av et ganske helsvart bilde fordi det blir så mye fokus på vold, narko og i det siste også mye korrupsjon».

Med bakgrunn i det jeg hittil har vist, er det et stort samsvar mellom informantenes generelle inntrykk av den norske Latin-Amerika-dekningen og sentrale funn i oppgavene til Sæther (2007), Greger og Hætta (2016). Funnene viser blant annet at dekningen av Latin-Amerika er lav sammenlignet med dekningen av andre ikke-vestlige områder (Sæther, 2007, s.116), og at den har vært synkende siden finanskrisen i 2008/2009 (Greger og Hætta, 2016, s.49). Dette peker i retning av at medieinteressen for Latin-Amerika i Norge er relativt liten (Greger og Hætta, 2016, s.118). Ifølge informantene kan årsaken til denne situasjonen knyttes til en

generell regional utvikling i Latin-Amerika etter militærdiktaturenes fall, spesielt siden 1980- og 1990-tallet. Perioden er blant annet preget av overgang til demokratisk styresett, økonomisk vekst og fattigdomsreduksjon i mange latinamerikanske land (Bull, 2010, s.58 - 59; Skidmore, Smith og Green, 2010, s.390). Det har gjort sitt til at regionen i dag blir oppfattet som roligere og fredeligere enn tidligere. At utenriksdekningen dessuten er kjent for et sterkt innslag av k-stoff, bygger ytterligere opp under denne forklaringen (Eide, 2009, s.19). «Du har ikke lenger de knallharde konfliktene som skapte så stort engasjement i Norge og Europa, som for eksempel sandinistoppøret i Nicaragua og Pinochet-diktaturet i Chile», sier Atle Andersson (BT). Inger Marit Kolstadbråten (NRK) forteller noe lignende: «Det har blitt fredeligere på alle måter samtidig som det har vært økonomisk opptur. Du har heller ikke de store krisene lenger, selv om det helt klart fortsatt skjer mye viktig der [Latin-Amerika] som burde vært dekt bedre.» Men selv om det er mye som går bedre på et overordnet plan i dagens Latin-Amerika, er det som Eva Maria Fjellheim (SAIH) påpeker, også «mer komplisert enn som så». Mange land i regionen står i dag overfor store utfordringer, blant annet når det kommer til vold og forsvinninger, organisert kriminalitet, svake statsapparater, samt sosial og økonomisk ulikhet (Bull, 2010, s.60 og 146 - 147; Skidmore, Smith og Green, 2010, s.393). Fjellheim mener dette gjør det viktig for media å dekke regionen, og at dekningen baseres på nyanserte fremstillinger.

I Latin-Amerika finner du noen av de mest skjevfordelte landene i verden...det er mye vold og undertrykkelse mot politisk oppsisjon og sosiale bevegelser...Da er det viktig å få frem hva som skjer på bakken, hvilke utfordringer folk ser og lever i og hvorfor de organiserer seg.

(Eva Maria Fjellheim, SAIH)

Informantene forteller også at det dynamiske aspektet ved nyhetsbildet i seg selv, fører til liten medieinteresse for Latin-Amerika i Norge. En konsekvens av at medienes fokus er i stadig bevegelse, er at det i ulike perioder vil være spesiell interesse for enkelte land og geografiske områder (Simonsen, 2009, s.50). Den norske medieoppmerksomheten rundt USA har eksempelvis økt betraktelig siden presidentperioden til George W. Bush. Ifølge Fonn og Kahn-Østrem (2009, s.228), skyldes det blant annet «utviklingen i internasjonal politikk etter terrorangrepet mot USA 11. september 2001». I kjølvannet av dette angrepet fulgte nemlig en USA-ledet krigføring mot terror, blant annet i Afghanistan og Irak hvor Norge har hatt

militær involvering¹³². Det var med bakgrunn i dette at situasjonen etter 9/11-angrepet bidro til å øke mediernes fokus på situasjonen i Midtøsten. Ifølge informanter i oppgavene til både Sæther (2007, s.117), Greger og Hætta (2016, s.40), har det i tillegg gjort det enda vanskeligere å få gjennomslag for saker om Latin-Amerika i Norge.

En av mine egne informanter, Joar Hoel Larsen (NRK), fikk kjenne nettopp dette på kroppen da han i 2002 begynte sin andre periode som NRK-korrespondent i Latin-Amerika. Han forteller at medieinteressen for regionen ble merkbart mindre akkurat på denne tiden, grunnet terrorangrepene den 11.09.2001 og de påfølgende amerikanske reaksjonene. Ifølge han selv lå «behovet tydelig i USA» og ble derfor sendt dit i 2004, midtveis i sitt eget Latin-Amerika-opphold.

Som en konsekvens av nyhetsbildet kunne ikke bruken av meg der nede [Latin-Amerika] lenger rettferdiggjøres...Det er på en måte bare det verdensbildet vi lever med, selv om mange, for eksempel organisasjonene, er motstandere av det og synes det er fælt. (Joar Hoel Larsen, NRK)

Latin-Amerika-sakene har altså mindre å stille opp med i dag ettersom mediefokuset hovedsakelig er rettet mot andre steder i verden, blant annet Midtøsten og USA.

Saker som blir ansatt som mer vesentlige, interessante og aktuelle vil dermed gå foran, noe som igjen bidrar til å forklare hvorfor organisasjonene opplever at kampen om å «komme på» i media blir hardere. Det siste året har norske medier gitt spesielt mye spalteplass til blant annet Donald Trump, presidentvalget i USA og den såkalte «flyktningkrisen¹³³» (Bjørnbakk, 29.12.2016; Kampanje, 04.04.2017).

Det er ingen som styrer det som skjer, og når det for eksempel er valg i USA eller noe plutselig dukker opp i den norske politikken, så tar det utrolig mye plass. Selv om du i utgangspunktet hadde en god sak journalisten var interessert i, kan det være nok til at de sier: 'Sorry, de neste fem dagene er det ingenting som er viktig nok til å komme forbi'. (Jonas Holmqvist, FIVAS)

¹³² Norge har bidratt i Afghanistan siden 2002 og rundt 9000 norske kvinner og menn har hittil tjenestegjort i landet. De norske bidragene har opplevd flere perioder preget av hyppige kamper med opprørstyrker og ti personer har falt i tjeneste (Forsvaret, 22.06.2017). Når det gjelder Irak bidro ikke Norge i selve angrepskrigen, men sendte militære bidrag i etterkant for å bidra til stabilisering (Leraand, 06.04.2016).

¹³³ «Flyktningkrisen» omfatter den store økningen i antall flyktninger som har kommet til Europa de siste årene, blant annet som en konsekvens av krigen i Syria.

6.2 Det eksisterer en skepsis blant norske journalister mot å bruke organisasjoner

Samtlige journalister jeg har intervjuet i denne oppgaven forteller at de har brukt frivillige organisasjoner i arbeidet sitt. Hvor mye de bruker frivillige organisasjoner varier, og om de brukes, avhenger mye av den konkrete saken, landet og området journalistene jobber med. Det generelle inntrykket blant informantene ser ut til å være at organisasjonene sitter inne med mye kunnskap om sine «spesialiteter», for eksempel saksfelt eller geografiske områder. Journalistene beskriver derfor organisasjonene som et sted man kan få god hjelp til å finne «nyttig informasjon og bakgrunnsstoff», samt «få tips om aktuelle kilder».

«De er ofte ikke bare er en viktig kilde som inngangsport, men også underveis, som du kan komme tilbake til for å høre hva de tenker om noe, spørre om hjelp til å få frem informasjon eller til formidling av kontakter», sier Harald Eraker (NRK).

Flere av journalistene forteller at de fra tid til annen opplever å bli kontaktet av organisasjoner som ønsker å tipse dem om aktuelle saker, arrangementer og intervjuobjekter. Mange, spesielt de som jobber i dagspressen, har en svært hektisk arbeidsdag med mange oppgaver som «må gjøres». Ifølge informantene bidrar det til at man ikke alltid har tid eller mulighet til å følge opp tips eller jobbe med andre saker. Dette bildet samsvarer med noe Tony Harcup hevder i boka *Journalism – principles & practice* (2009, s.29), nemlig at «deadlines, routines and the whims of the newsdesk tend to be the most prevalent constraints on journalist». Til tross for begrensningene journalistene opplever i sin egen arbeidshverdag, synes likevel flere at det både er bra og nyttig å bli tipset. Det gjelder blant annet Sissel Henriksen (Klassekampen), som sier følgende: «Men så må man jo si nei noen ganger fordi man ikke har tid. Og av og til kommer det veldig mye, sånn at man får ikke tatt alt. Da må jeg bare si beklager til de, ‘men kom igjen en annen gang’. Og det tror jeg de gjør».

Det er også en utbredt enighet blant journalistene om at norske frivillige organisasjoner gjør mye bra arbeid og at de bidrar til å rette søkelys på mange viktige saker og problemstillinger. Det siste har også tidligere blitt vist i en undersøkelse av RammeavtaleORGanisasjonenes «fotavtrykk» i media (Krøvel, 2011). Et viktig funn i den viser nemlig at organisasjonene, på en spesielt god måte, har bidratt til dypere innsikt og mer kunnskap på flere områder¹³⁴. De har også i stor grad bidratt til «folkeopplysning»¹³⁵ (Krøvel, 2011, s.6).

¹³⁴ Dette gjelder følgende tre områder: globalt handelsregime, regnskog og klima, samt rettferdig handel og arbeidskår.

¹³⁵ I Krøvels undersøkelse brukes «folkeopplysning» om det å fortelle eller forklare årsaker til problemer eller virkninger av tiltak.

Flere informanter forteller også at de har mye tillit til organisasjonene og oppfatter de som redelige. Samtidig er det et stort forbehold her. Til tross for at journalistene jeg har intervjuet har mye positivt å si om organisasjonene, uttrykker mange en skepsis mot å bruke dem. «...alle organisasjoner har jo sitt eget ståsted, sine kilder og ønsker, så det kan være en fallgrube. Når du forholder deg til organisasjoner som journalist må du derfor som med alle andre ta det som én kilde og ikke hele sannheten», sier Inger Marit Kolstadbråten (NRK). Atle Andersson (BT) forteller noe lignende: «Organisasjonene har jo sine mål og motiver ikke sant. Det kan være problematisk med tanke på det selvstendige ansvaret vi har som uavhengige journalister for å drive research og gjøre intervjuer.» Andre utsagn om organisasjonene som går igjen, er at de «ikke har hele sannheten», «står veldig på den ene siden» og at «det blir feil hvis de får definere dagsorden». Det journalistene forteller her handler om noe viktig jeg vil komme tilbake til nedenfor.

Arbeidet som journalist eller informasjonsmedarbeider i en organisasjon, handler i utgangspunktet om mye av det samme. Begge bidrar for eksempel til folkeopplysning og samfunnsdebatt gjennom *research*-arbeid og publisering av saker.

Som tidligere nevnt, er dessuten samtlige organisasjoner jeg har sett nærmere på i oppgaven en del av RORG-samarbeidet. Disse organisasjonene forholder seg i likhet med norsk presse til en Vær-Varsom-plakat, hvilket er et sett selvpålagte etiske retningslinjer som gjelder for informasjonsarbeid. Punk 1.3 i disse retningslinjene fremhever RORG-organisasjonenes «...rett og plikt til å ivareta rollen som ‘vaktbikkjer’¹³⁶...» (RORG, u.å(b)).

I norsk sammenheng er denne rollen først og fremst knyttet til pressen, og med den følger en forventning om å fylle en viktig kontrollfunksjon i samfunnet. Dette skjer blant annet gjennom å avdekke maktmisbruk og andre kritikkverdige forhold (Orgeret, 12.06.2017; Hytten, 2010, s.9). I forrige kapittel viste den kvantitative analysen at organisasjonene spilte en sentral rolle i deknningen av de syv sakene om problematiske norske investeringer i Latin-Amerika¹³⁷. Det gjør sakene til et illustrerende eksempel på hvordan organisasjoner også fyller «vaktbikkje-rollen».

Med bakgrunn i det jeg hittil har vist, er det flere likheter mellom journalistisk arbeid og informasjonsarbeid i frivillige organisasjoner. Samtidig er det også viktige forskjeller, noe

¹³⁶ I RORG-enes tilfelle gjelder «vaktbikkje-rollen» norsk sørpolitikk, samt andre norske og internasjonale utviklingsaktørers virksomhet (RORG, u.å(b)).

¹³⁷ Analysen viste både at organisasjonene representerte den mest dominerende stemmen og at de bidro til å skape oppmerksomhet rundt sakene, blant annet gjennom publisering av egne saker og lansering av rapporter. Se kapittel 5, punkt 5.7 for utfyllende detaljer.

flere av journalist-informantene understreker i intervjuene. «De gjør mye bra informasjonsarbeid, men samtidig er de jo ikke journalister», sier Helene Skjeggestad (Aftenposten). Schudson og Anderson (2009) har tidligere hevdet noe som kan belyse det Skjeggestad og de andre informantene er inne på her. De mener nemlig at journalister gjør krav på en spesiell autoritet i kraft av kunnskap, egenskaper og arbeidsmetode knyttet til egen profesjon. Dette skaper et skille til andre, for eksempel frivillige organisasjoner, og gjør sitt til at journalistene etablerer seg selv som «professional ‘insiders’» (Schudson og Anderson, 2009, s.94). Ifølge informantene jeg har intervjuet, bunner noe av skepsisen mot å bruke frivillige organisasjoner i arbeidet som journalist, om et promoteringsbehov blant organisasjoner for å skaffe medlemmer og ressurser. «En organisasjon ønsker ikke nødvendigvis bare oppmerksomhet rundt et tema, men vil også samle inn midler til sine prosjekter», forteller Atle Andersson (BT). Flere av mine informanter fremstiller dette behovet som en slags baktanke, noe som gjør at de føler det er nødvendig å være «ekstra forsiktig» med det organisasjonene tilbyr av informasjon, intervjuobjekter etc. Kildekritikk er en viktig del av det journalistiske arbeidet og handler kort forklart om å avdekke forhold som kan påvirke kilden og kildematerialets troverdighet. Egil Fossum og Sidsel Meyer understreker følgende i deres innføringsbok i kildekritikk, *Er nå det så sikkert?* (2008): «Vårt ansvar består i å kartlegge hva slags interesser som påvirker materialet, og hvordan det er påvirket, for lettere å kunne komme frem til hva som er holdbart og hva som ikke er det...» (Fossum og Meyer, 2008, s.75). Det antatte promoteringsbehovet blant organisasjoner gjør sitt til at journalister oppfatter de som en kilde med sterk egeninteresse og agenda. Journalistenes «innebygde» kildekritiske holdning er dermed en faktor som bidrar til å forklare «organisasjons-skepsisen».

Informantene forteller også om andre ting som skaper skepsis mot å bruke frivillige organisasjoner som kilde. Flere mener eksempelvis at de gjerne står «veldig på den ene siden» i saker. Bak utsagnet ligger en oppfatning av at organisasjonene har sterke synspunkter om sakene de ønsker å fremme, knyttet til verdiene og holdningene de representerer. I forlengelsen av dette bidrar stoffet de leverer til å «forsterke og formidle budskapet deres i ulike konflikter» og blir derfor ansett å ha en sterk slagside. «Hvis man bare får tommel opp fra både organisasjoner og forskere har man sannsynligvis plassert seg for langt til en side. Det hadde jeg ikke vært komfortabel med», sier Helene Skjeggestad (Aftenposten). Journalistene forteller at organisasjonene gjerne tilbyr intervjuer med «de som mener det samme, og som mer eller mindre har de samme verdiene».

Organisasjonenes kilder kan dermed bidra til å forsterke den antatte slagsiden deres. Når det gjelder Latin-Amerika, er inntrykket til flere at «mange på venstresiden jobber med det». Det kan knyttes til en historie preget av blant annet høyrevridde militærdiktaturer og sosioøkonomisk ulikhet (Skidmore, Smith og Green, 2010, s.379 - 380; Bull, 2010, s.60).

Det Skjeggestad og de andre informantene forteller om organisasjoners slagside, kan knyttes til en «balansenorm» som står sentralt i journalistisk arbeid. Kort fortalt handler den om å gi plass til ulike synspunkter, slik at en sak kan belyses fra flere sider (Entman i Boykoff og Boykoff, 2004, s.126). For en journalist er formålet med balansenormen å fremstille «virkeligheten» på en mer nøytral måte, noe som synliggjør en sterk tilknytning til objektivitetsidealet (Harcup, 2009, s.83). Ifølge Ytterstad (2011, s.326) øker troverdigheten når motstridende kilder får komme til orde, noe som gjør det enklere å fremstå som mer nøytral eller objektiv. Balansenormen har blitt kritisert av flere, blant annet for å være utilstrekkelig og vanskelig å oppnå (Boykoff og Boykoff, 2004, s.126; Fossum og Meyer, 2008, s.89). Likevel er den noe mange journalister streber mot i arbeidet sitt (Harcup, 2009, s.83; Ytterstad, 2011, s.336). I forbindelse med «organisasjons-skepsisen» er den dessuten spesielt interessant fordi den belyser et problematisk aspekt ved det å bruke organisasjoner som kilde for en journalist. En kilde med antatt slagside, i dette tilfellet frivillige organisasjoner, gjør det nemlig vanskeligere å presentere en sak på en nøytral måte. Dermed blir det også mer utfordrende å «innfri» balansenormen.

Fra organisasjonenes side møter journalistene mye forståelse for at de ikke kan «motta for mye bearbeidet stoff», og ikke alltid bruker de som kilde. Som tidligere nevnt, uttrykker de likevel et ønske om å bli brukt mer. Ifølge de organisasjons-informantene jeg har intervjuet, er det viktigste for organisasjonene at sakene og problemstillingene de er opptatt av får oppmerksomhet, ikke at de selv blir sitert eller promotert. Det gjelder selv om organisasjonene i enkelte tilfeller også har behov for å «eie» sine egne saker. Roy Krøvels undersøkelse av RORGenes «fotavtrykk» i media (2011, s.78) peker også i retning av dette¹³⁸.

¹³⁸ Undersøkelsen tar for seg RORGenes «fotavtrykk» i media.

Vi skal ikke tjene på dette, selv om vi også har et behov for å profilere oss for å få medlemmer og nok ansatte til å gjøre jobben... Vi har et stort perspektiv på det vi vil, vi vil at verden skal bli bedre og at norske selskaper og investeringer skal bli bedre. Men det betyr ikke at vi må kommentere alle ting som kommer på. (Sigurd Jorde, FIVH)

Det Jorde er inne på her, handler om noe sentralt. Å la organisasjoner slippe til i mediedekningen som journalist, trenger ikke være ensbetydende med å promotere verken dem eller standpunktene deres. Til syvende og sist er det journalistene selv som velger både om og hvordan de ønsker å bruke informasjonen organisasjoner tilbyr.

«Når folk kan så mye, er det jo dumt å ikke få den informasjonen. Så det handler mest om hvordan du bruker den, og om innhentingsfase versus publiseringsfase», forteller Helene Skjeggstad (Aftenposten). Ifølge informantene er det viktig for en journalist å være kildekritisk uansett hvem det er snakk om. Noen av journalistene jeg har intervjuet mener derfor at det er unødvendig mye skepsis mot de frivillige organisasjonene, og at man heller burde tenke «alt med måte» med de, på lik linje med andre.

Jeg tenker at motforestillingene mot organisasjonene går på at de har en annen agenda, men hvem i all verden er det som ikke har en agenda? Og som sagt, jeg har aldri opplevd at noen fra organisasjonene har prøvd å legge seg oppi mine prosjekter. (Sissel Henriksen, Klassekampen)

I intervjusamtalene kommer det også frem at ulike ting kan bidra til å «jevne ut» den antatte slagsiden til frivillige organisasjoner. Det kan igjen gjøre journalistene mindre skeptiske til å bruke dem som kilde. Noe av dette handler om organisasjonenes kontaktnettverk i utlandet, som er spesielt relevant med tanke på Latin-Amerika. Fra tid til annen får de samarbeidspartnere eller andre til Norge, for eksempel aktuelle personer i saker de jobber med. Selv om disse personene gjerne deler organisasjonens standpunkter, er de samtidig førstehåndskilder i saker som kan gi verdifull innsikt i det som skjer andre steder i verden. Jevnt over anser derfor journalist-informantene muligheten til å intervju disse personene som noe positivt. «Når man ikke kan reise så mye ut, synes jeg det å intervju folk som kommer hit er en måte å treffe folk på, som koster lite og gir mye», forteller Sissel Henriksen (Klassekampen). Det Henriksen og de andre informantene er inne på her kan knyttes til noe Fossum og Meyer tidligere har påpekt (2008, s.45), nemlig at en journalist alltid vil foretrekke en førstehåndskilde. Det bunner i et ønske om «...å komme nærmest mulig det forhold som skal rekonstrueres» (Fossum og Meyer, 2008, s.45).

Ifølge informantene som jobber i organisasjoner, er det også andre ting som kan bidra til mindre skepsis fra journalistenes side. I intervjuene trekker de frem rapporter de har utarbeidet selv eller større saker de selv har gravd frem, og forteller at disse gjør det enklere «å komme på». «Når vi skal selge inn saker til media gir det helt klart mye mer troverdighet å ha en sånn rapport til grunn [viser til *Beauty and the Beast* (2012)]», sier Gaute Gaarder (Regnskogfondet). Jonas Holmqvist (FIVAS) forteller noe lignende: «Når vi har en rapport, får vi også lov til å fortelle de [journalistene] hva som står i den... Det skaper også aktivitet som kan være grunnlag for å få mediedekning». De syv sakene som står sentralt i oppgaven, om norske problematiske investeringer i Latin-Amerika, er nok en gang et godt eksempel på dette ettersom de har bidratt til økt mediedekning rundt sakene.

En stor styrke med rapporter er at de gjerne baserer seg på et grundig arbeid. De kan dermed bidra til å løfte saker ved å gi de mer tyngde. På denne måten sørger rapportene for at organisasjonen har «mer å stille opp med», fordi det ikke lenger «bare» handler om noe de selv sier eller hevder. Fra et journalist-perspektiv er det samtidig et pluss at rapportene på en tydelig måte viser hva organisasjonen baserer påstandene sine på. Det kan igjen gjøre de mer komfortable med å bruke materialet i arbeidet sitt.

6.3 En norsk link kan gjøre det enklere å «få på» saker i media

Så langt, har intervjuene vist at Latin-Amerika blir sett på som mindre interessant i et medieperspektiv enn tidligere. Samtidig eksisterer det en skepsis blant norske journalister mot å bruke frivillige organisasjoner i sitt eget arbeid. En konsekvens av denne situasjonen for organisasjonenes del, er at det blir vanskeligere å selge inn saker til media generelt, og om Latin-Amerika spesielt. Med bakgrunn i det informantene forteller i intervjuene, er det derfor viktig å finne og bruke alternative «knagger» som kan gjøre sakene mer interessante og relevante for et norsk publikum. Flere trekker frem en tydelig norsk link som et spesielt godt eksempel på en slik «knagg», og mener den øker organisasjonenes sjanse til å «få på» saker og problemstillinger de er opptatt av i media. «Når det er en direkte norsk kobling er det helt klart hakket lettere [å «få på» saker] enn når det ikke er det», sier Marianne Gulli (LAG). Gaute Gaarder (Regnskogfondet) forteller noe tilsvarende: «Regnskogmilliardene, altså de tre milliardene Norge skal bruke til å bevare regnskogen, er nok litt alfa omega for den dekningen vi får i dag...»

Tidligere i oppgaven har jeg vært inne på at nærhet, både i tid og avstand, er et sentralt kriterium i journalistikken som bidrar til økt nyhetsverdi (Sæther, 2007, s.28). Mindre nærhet kan altså føre til mindre dekning. Ifølge Eide (2009, s.16) gjelder dette spesielt når det er snakk om ikke-vestlige land og områder man i utgangspunktet betrakter som langt unna Norge, for eksempel Latin-Amerika. Både Sæther (2007, s.116), Greger og Hætta (2016, s.38) har vist at geografisk og kulturell avstand er en av årsakene til lite pressdekning av regionen i Norge. Flere av respondentene til Greger og Hætta (2016, s.40) hevder for eksempel at saker fra Latin-Amerika «ofte blir prioritert bort i redaksjoner dersom de ikke kan knagges på noe som har med Norge eller nordmenn å gjøre». Dette ser ut til å være av spesiell relevans i dag, når mediernes søkelys i utgangspunktet ikke er rettet mot regionen. Når det gjelder sakene som i utgangspunktet blir viet lite oppmerksomhet av mediene, kan det være en stor fordel å bruke en norsk link som «knagg». Den norske linken skaper mer nærhet, noe som igjen bidrar til å gjøre stoffet mer relevant og interessant for et norsk publikum. Med bakgrunn i det, mener flere informanter jeg har intervjuet at en norsk link øker organisasjonenes sjanse til å «få på» saker i media, blant annet om Latin-Amerika. Sæther (2007, s.25) viser noe som er illustrerende for dette i sin oppgave, nemlig at regionen med ett blir mye mer interessant for norske journalister så fort en kjent norsk personlighet besøker den, eller hvis en katastrofe inntreffer, der nordmenn enten er direkte involvert eller befinner seg i nærheten. Roy Krøvel har dessuten tidligere vist at den norske medieinteressen for Colombia økte i forbindelse med Norges engasjement i fredsprosessen (Krøvel, 2016, s.159). Et annet eksempel er Atle Anderssons artikkelserie fra 2015 som bidro til økt mediefokus på Guyana¹³⁹, et land man sjelden hører om i norske medier.

Den norske linken var nok utslagsgivende, noe du kan si at både er positivt og negativt. Men, det bidrar jo til at BT eller andre norske medier snakker om et land som Guyana, noe som med stor sannsynlighet ikke hadde vært så aktuelt ellers. Det ser vi nok både i Latin-Amerika og i andre deler av verden som er litt langt borte fra oss. (Atle Andersson, BT)

Et positivt aspekt ved den norske linken, som eksemplene over viser, er at saker og områder som i utgangspunktet ligger utenfor mediernes søkelys får oppmerksomhet (Eide, 2009, s.16).

Et annet eksempel som viser hvordan en norsk link kan bidra til økt medieoppmerksomhet, er de syv sakene jeg har sett nærmere på i denne oppgaven. Alle disse har en tydelig norsk link,

¹³⁹ Saken ble presentert i forrige kapittel. Se punkt 5.2.

noe som blant annet sikres gjennom Oljefondets investeringer i Latin-Amerika. Ifølge flere informanter jeg har intervjuet, er Oljefondet og norske investeringer i utlandet en spesielt god døråpner til media for organisasjonene. «Det er relativt mye lettere å 'få på' en artikkel om for eksempel Oljefondet, som det har blitt litt stuerent å kritisere de siste årene», forteller Marianne Gulli (LAG). Bakgrunnen for det kan knyttes til problematikken rundt Norges «to ansikter» i utlandet som jeg drøftet i forrige kapittel¹⁴⁰. Miguel Utreras (FIVAS) forteller at det rådende selvbildet av Norge som «*the good guy*», bidrar til å vekke oppsikt rundt saker som viser «at interessene våre ute i verden ikke alltid er så rene». Ifølge flere informanter bidrar nettopp dette motsetningsforholdet til å øke interesseverdien til sakene i et medieperspektiv. Det kan igjen knyttes til mediens «vaktbikkje-rolle» og det særskilte ansvaret for å avsløre kritikkverdige forhold som følger med denne (Orgeret, 12.06.2017; Hytten, 2010, s.9).

Norsk media er veldig opptatt av at Norge gjør gode ting i utlandet fordi de liker å skrive om at vi er flinke og gjør bra ting ute i verden. Men det er klart, at når Norge har et slikt bilde, så er de også veldig opptatt av å finne tilfeller hvor Norge bryter dette imaget...Med fare for å gjenta meg selv, så tror jeg at Oljefondet og regnskogmilliarden er et perfekt motsetningsforhold i medias øyne.

(Gaute Gaarder, Regnskogfondet)

Et annet aspekt ved Oljefondets investeringer som norsk link, er et iboende potensial for å skape engasjement hos publikum. Til syvende og siste skal Oljefondets investeringer komme Ola nordmann til gode (Norges Bank Investment Management, 2016). Linken bidrar dermed til å synliggjøre at dette faktisk er noe som angår oss, ergo så har vi et ansvar.

De syv sakene som står sentralt i oppgaven illustrerer dette på en god måte. Det ville eksempelvis ha vært mye vanskeligere for publikum å oppdage Norges forbindelse til Marlingruva i Guatemala uten den norske linken, altså Oljefondets investeringer i selskapet som drifter gruva. Det samme gjelder saken om soya fra Brasil. Der bidrar den norske linken til å synliggjøre sammenhengen mellom miljøskader og landokkupasjon i Brasil, og norsk kraftfôr. Begge eksemplene viser at linken gjør det tydeligere for et norsk publikum at dette angår de, noe som igjen øker sjansen for å skape interesse og debatt rundt sakene.

«Hvis mannen i gata skal bry seg, så hjelper det hvis man klarer å identifisere seg med saken...Er det snakk om *dine* pensjonspenger, får det kanskje folk til å skjønne at her har jeg et ansvar for å få litt informasjon og bli bevisstgjort», sier Eva Maria Fjellheim (SAIH).

¹⁴⁰ Se for eksempel: Leira, 2007, s.37 - 38; Tvedt, 1995; Latin-Amerikagruppene, u.å(b).

Jeg har hittil lagt vekt på to fordeler med å bruke en norsk link, nemlig at den kan gjøre det enklere for organisasjonene å «få på» saker de er opptatte av i media, og at den kan øke sjansen for mediedekning av steder med stor avstand til Norge på ulike plan.

Likevel er det noen informanter som er mindre positive til den, noe jeg synes er viktig å påpeke. Det handler hovedsakelig om at de synes det skjer mye viktig utenfor Norges grenser som burde få oppmerksomhet uavhengig av en norsk link. «Jeg synes problemet med at det må være en norsk link er at det blir veldig navlebeskuende, og det liker jeg ikke. Jeg mener at ting som er vesentlig og interessant burde blitt skrevet om uansett», sier Harald Eraker (NRK). Gaute Gaarder (Regnskogfondet) forteller også noe lignende:

Det er litt synd at media fungerer på en måte som gjør at man ofte trenger en kobling til Norge. Leger Uten Grenser opererer for eksempel med de glemte krisene. En grunn til at vi har glemte kriser er jo nettopp at det mangler en norsk kobling som gjør at man naturlig får på saken i media. Like fullt er dette alvorlige konflikter og kriser rundt omkring i verden som fortjener oppmerksomhet.
(Gaute Gaarder, Regnskogfondet)

Med bakgrunn i det Eraker og Gaarder forteller her, synes jeg det er relevant å trekke frem en alternativ «knagg» som flere informanter nevner i intervjuene.

«Knaggen» handler om å knytte en sak opp mot noe som allerede «er i vinden» og som har medienes oppmerksomhet rettet mot seg. Det kan bidra til å øke sakens aktualitet og dermed sjansen til å «få den på» i media. Eva Maria Fjellheim (SAIH) beskriver dette på følgende måte: «Kunsten blir å benytte seg av at det allerede er medieoppmerksomhet rundt for eksempel et land, en kontekst eller en situasjon, og klare å vinkle det til sin egen fordel og rette fokus på tingene man selv mener er viktige.» Et eksempel som illustrerer denne «knaggen» på en god måte, er store internasjonale arrangementer som bidrar til å skape mye oppmerksomhet rundt vertsnajonen. I forbindelse med fotball-VM og OL i Brasil, i henholdsvis 2014 og 2016, forteller Atle Andersson at det ble «satset en god del på reportasjer som gjorde at vi kanskje ble litt bedre kjent med landet». Det kaller han en «positiv *spin-off* av store begivenheter». Ifølge AgendaTracker-undersøkelsen¹⁴¹ var «Rio-OL» den femte mest omtalte nyhetssaken i Norge i 2016, med 35.704 oppslag (Bjørnbakk, 29.12.2016). Etersom medienes søkelys allerede var rettet mot landet, og at

¹⁴¹ AgendaTracker er en kvartalsvis undersøkelse som kartlegger hvilke mediesaker nordmenn har fått med seg og hvordan de reagerer på dem. Undersøkelsen gjennomføres som et samarbeid mellom meningsmålingsinstituttet YouGov, kommunikasjonsbyrået PR-operatørene og medieanalysebyrået Retriever.

Brasil-interessen i Norge var stor, skapte det en god anledning til å «få på» andre Brasil-saker i media som antakelig ikke ville blitt prioritert ellers.

Helene Skjeggstad (Aftenposten) forteller noe som passer inn i dette bildet. Hun var selv i Rio for å dekke OL i 2016 og skrev Aftenpostens mest leste sak under hele arrangementet, en kommentar om urettferdighet i Brasil (Skjeggstad, 06.08.2016). Ifølge henne ville saken «mest sannsynlig ikke blitt noe av» uten OL som bakteppe. Det viser viktigheten av å «gripe øyeblikket» når noe først er aktuelt.

6.4 Frivillige organisasjoner har blitt viktigere i journalistisk produksjon om Latin-Amerika i Norge

I intervjuene forteller flere av informantene om en pågående «krise» i norske medier som har bidratt til å gjøre det mer utfordrende å dekke verden som journalist. Det samsvarer med noe jeg har vært inne på tidligere i oppgaven, nemlig at dårlige økonomiske tider i media har gått spesielt hardt utover utenriksdekningen (Eide og Simonsen, 2009, s.10; Greger m.fl., 2017, s.19). Atle Andersson (BT) sier følgende:

Jeg tror leserne har en forventning om at en stor avis som BT fortsatt skal kunne gi bakgrunn for ting som skjer og ha gode egenproduserte reportasjer. Men det blir helt klart vanskeligere og vanskeligere når det blir færre journalister og mindre penger å reise for. Den utviklingen er beklagelig.

(Atle Andersson, BT)

Det er bred enighet blant informantene om at utenriksstoff er en viktig del av nyhetsbildet. Samtidig forteller flere at det er ressurskrevende å jobbe med, noe som er spesielt utfordrende i en tid der mediens økonomi jevnt over er hardt presset. Det har blant annet blitt mindre penger å reise for, noe som gjør sitt til at journalistene i større grad enn før dekker verden hjemmefra (Eide og Simonsen, 2009, s.10). Inger Marit Kolstadbråten (NRK) forteller at dette er uheldig og mener at tilstedeværelse er «viktig for å forstå det som faktisk skjer, både i Latin-Amerika og andre steder i verden.» Flere av informantene deler synet hennes og ser mindre journalistisk tilstedeværelse i utlandet som en negativ konsekvens av den pågående «mediekrisa» i Norge. Bakgrunnen for påstanden er blant annet at «stadig mer utenriksstoff hentes fra de store nyhetsbyråene» og at «det rettes større fokus mot hva som skjer enn hvorfor». Ifølge Helene Skjeggstad (Aftenposten) har «krisa» dessuten bidratt til å gjøre

konkurransen om hvilke saker som slipper gjennom medias nåløye mye hardere. «Det stilles veldig høye krav til innkjøpsstoff, mye høyere krav enn tidligere...Det er bare ikke penger rundt oss til å kjøpe inn saker bare fordi noen har vært på tur i hvilket som helst land», sier hun. Dette kan igjen gjøre det vanskeligere å nå helt opp for saker og områder som allerede står lavt på mediernes prioriteringsliste, som for eksempel Latin-Amerika. Skjeggstad mener samtidig det er viktig å poengtere at det fortsatt lages mye god utenriksjournalistikk i Norge, til tross for utfordringene «mediekrisa» har ført med seg.

I intervjuene forteller flere informanter om utfordringer i arbeidshverdagen til mange journalister i dag, spesielt de som jobber i dagspressen, som kan forsterke konsekvensene av «krisa» ytterligere. «Tempoet, tidspresset og at ting skal ut før man rekker å skrive en ordentlig historie er også en begrensning», sier Joar Hoel Larsen (NRK) før han fortsetter:

Før, da jeg knapt gikk i turnus, var ting annerledes. Det var ikke sånn at 14 dager var blokkert fordi jeg satt på desk og jeg kunne hele tiden holde greia mi gående. Det gjorde selvfølgelig sitt til at ting ble mer akademisk, historisk og nyansert. (Joar Hoel Larsen, NRK)

I likhet med Larsen, mener flere informanter at turnusarbeid og dager preget av stort tidspres, bidrar til å gjøre dagens journalister mer bundet enn tidligere. De forteller at dette både legger begrensninger på hva man kan jobbe med og hvor mye, noe som er spesielt utfordrende med tanke på de mest ressurskrevende sakene, for eksempel innen grave- og utenriksjournalistikk. Bildet de beskriver samsvarer med forhold som har blitt skrevet om begrensninger i journalistisk arbeid tidligere. Eide og Simonsen (2009, s.7 - 8) viser for eksempel at det ligger et stort press på dagens journalister, spesielt de nettbaserte, om å ta raske avgjørelser og få ut saker kjapt. Dersom dette fører til at flere velger korteste og enkleste vei, vil det være langt fra uproblematisk. Ifølge Wainwright og Foley (i Harcup, 2009, s.29) vil dette potensielt kunne føre til «inaccurate journalism» og «journalists falling short of professional standards», noe som vil gå på bekostning av det journalistiske sluttproduktet. Inntrykket til flere av informantene, med bakgrunn i «mediekrisa» og utfordringene den bringer med seg, er at alternative aktører som eksempel frivillige organisasjoner, spiller en viktigere rolle i produksjonen av journalistikk i Norge enn tidligere. Det gjelder spesielt for sakfelt og områder som allerede får lite dekning, eksempelvis Latin-Amerika. «Jeg vil jo heller at for eksempel Leger Uten Grenser skal fortelle om hvor fælt det

er i Honduras enn at ingen gjør det», sier Helene Skjeggstad (Aftenposten). Atle Andersson (BT) forteller på sin side:

Jeg tror organisasjonene blir viktigere...Men, det er en god del problemstillinger rundt dette. Sånn sett synes jeg det er trist at tradisjonelle medier, med redaktørplakat og det ansvaret som påhviler pressen i form av klassiske journalistiske idealer, er på en vikende front. (Atle Andersson, BT)

Blant det store mangfoldet av frivillige organisasjoner som finnes i Norge, er det mange som engasjerer seg for ting som skjer ute i verden. Jeg har tidligere vært inne på at organisasjonene besitter mye kunnskap, både om sine respektive interessefelt, samt land og områder tilknyttet disse. Mange har samarbeidspartnere i en rekke land de kan spille på, samt god kompetanse når det kommer til språk. Til tross for at svært få organisasjoner primært jobber med Latin-Amerika, bidrar mange til å rette fokus på regionen gjennom sine egne interesseområder. Et illustrerende eksempel på det er de frivillige organisasjonene som har stått i fokus i denne oppgaven. Det samme er de syv sakene jeg presenterte i forrige kapittel, ettersom de viser at organisasjonenes informasjonsarbeid ikke bare er viktig i seg selv, men også bidrar til mediedekning av saker og områder de er opptatt av¹⁴². Det er spesielt viktig med tanke på Latin-Amerika, en region som jevnt over får lite dekning i norske medier (Greger og Hætta, 2016, s.49; Sæther, 2007, s.116).

Et annet sentralt poeng er at mediernes rolle på ingen måte er statisk. Det er derfor mulig at den er i ferd med å endre seg, uavhengig av den pågående «krisa», for å tilpasse seg nye tider og behov. Helene Skjeggstad (Aftenposten) er inne på noe som handler om nettopp dette når hun sier: «Jeg tror det er litt gammeldags å tenke at en avis skal kunne tilby alt som skjer i verden, for det er umulig». Ola nordmann har aldri hatt mer informasjon tilgjengelig enn i dag. Han lever i et land som både ligger i verdenstoppen med tanke på utbredelse av IKT i samfunnet, og der det foreligger en offentlig målsetning om at alle skal kunne delta i det såkalte informasjonssamfunnet¹⁴³ (St.meld. nr.17 (2006 - 2007), punkt 1.4). Det peker i retning av at mediene ikke lenger trenger eller kommer til å være den viktigste informasjonskilden til folk flest i årene som kommer. I så tilfelle vil det kanskje bli mer opp til den enkelte, både å søke etter og finne den informasjonen man selv er interessert i. Det samme gjelder å bruk av de alternative kanalene og aktørene som finnes, deriblant

¹⁴² Se kapittel 5, punkt 5.7, for mer informasjon.

¹⁴³ Jeg har her lagt til grunn en definisjon av begrepet som vektlegger sosiale eller kulturelle forhold, og som omfatter: «stadiet der tilgang til informasjon er tilnærmet lik på tvers av alle samfunnslag og aldersgrupper, og der hele menneskehetens kulturarv er gjort lett tilgjengelig for alle» (Dvergsdal, 23.09.2014).

frivillige organisasjoner. Karoline Garnes (LAG) har et viktig poeng i forbindelse med dette når hun sier: «Utfordringen nå handler nok om at folk må vite om de alternative kanalene og hvor de kan finne informasjonen». Dersom folk selv i større grad blir nødt til å navigere seg frem i havet av all informasjon som finnes, kan det bli enda viktigere å gjøre de alternative kanalene og aktørene synlige, slik at man både vet at de finnes og hvor man finner de.

Noe annet som bidrar til å gjøre organisasjonene viktigere i produksjonen av journalistikk i Norge, er at de selv jobber hardt for å være synlige og for å få ut informasjon om saker og geografiske områder de er opptatt av. «Vi jobber hele tiden for å være synlige i media og i samfunnsdebatten generelt. Det ser vi på som en del av vårt mandat», forteller Christian Bull (SAIH). Som jeg tidligere har vært vært inne på, varierer det hvor mye medieoppmerksomhet som er ønskelig for de ulike organisasjonene. Dette er igjen knyttet til ulike formål.

For noen er det informasjonsspredning og opplysning i seg selv som er det viktigste, mens det for andre i større grad kan være et ønske om endring eller påvirkning som ligger bak. «Målet som gjelder for oss, er at kommunikasjonsarbeidet vi gjør skal føre til at aktører som Oljefondet, NBIM, politikere og Stortinget faktisk tar beslutninger som har reell positiv verdi for regnskogen», forteller Gaute Gaarder (Regnskogfondet). I dag har mange av de frivillige organisasjonene egne ansatte som jobber spesifikt med informasjonsarbeid. Flere har også egne informasjonsavdelinger, spesielt blant de større (Arnesen, Sivesind og Gulbrandsen, 2016, s.11). Det vitner både om at organisasjonene prioriterer informasjonsarbeidet høyt selv, og at det de senere årene har skjedd en profesjonalisering av arbeidet (Arnesen, Sivesind og Gulbrandsen, 2016, s.65). Ifølge informantene søker dessuten stadig flere journalister seg til organisasjonene. Denne «trenden» mener de har vokst frem i respons på de økonomiske nedgangstidene i norske medier, ettersom den både har ført til færre faste stillinger i bransjen og på generell basis har gjort det vanskeligere å få jobb som journalist (Greger m.fl, 2017, s.7; Lindholm, 21.09.2014). Elida Høeg (frilanser) beskriver situasjonen på følgende måte:

Jeg synes det er vanskelig å vite hvor man skal finne seg selv som journalist innimellom det her, særlig nå som vi er i en veldig presset mediesituasjon... Mange tenker på å gå over til infoarbeid i organisasjoner. Jeg vet at flere i klassen min fra journalistikk har gjort det. (Elida Høeg, frilanser)

Med bakgrunn i dagens usikre jobbsituasjon, mener flere av informantene at informasjonsarbeid i frivillige organisasjonene kan være et godt alternativ for journalister. Det er det flere grunner til dette. Først og fremst fordi det handler om «lignende type arbeid»,

men også fordi det gir mulighet til å jobbe «med noe bra» og «områder man kanskje er interessert i fra før». Arbeidet oppfattes samtidig som mer «stabilt og trygt», spesielt hvis man sammenligner det med en jobb som frilanser.

Jeg har så langt vist at frivillige organisasjoner, samt informasjonsarbeidet de gjør, har blitt viktigere i journalistisk produksjon i Norge. Noen av informantene påpeker i den forbindelse at de samtidig står overfor utfordringer som potensielt kan bli en hindring. Som jeg tidligere har vært inne på, er offentlige tilskudd en viktig del av inntektsgrunnlaget til mange av dagens frivillige organisasjoner, spesielt de samfunnsrettede (Arnesen, Sivesind og Gulbrandsen, 2016, s.71). Et godt eksempel på det er de fem organisasjonene jeg har sett nærmere på i denne oppgaven, som alle mottar støtte fra Norad til informasjonsformål. Målet med støtten er ifølge Norad «å bidra til kunnskap, engasjement og debatt i Norge om globale miljø og utviklingsspørsmål» (Norad, 29.03.2017(a)). En oversikt over planlagte tildelinger for 2017, viser at organisasjonene har fått tilbud om avtaler på ett til tre år og beløp mellom 1.500.000 og 3.700.000 NOK (Norad, 29.03.2017(b)).

På den ene siden er det selvfølgelig bra at organisasjonene får økonomisk støtte fra det offentlige, både til drift og spesifikke aktiviteter som informasjonsarbeid. På den annen side er det også problematisk at organisasjonene gjør seg stadig mer avhengig av denne støtten. Jeg har tidligere i oppgaven vært inne på at de statlige tilskuddene ikke er forutsetningsløse gaver (Lorentzen, 2010, s.66). Dersom dette går på bekostning av sivilsamfunnets frihet og autonomi vil det ifølge Lorentzen (2007, s.96) være svært problematisk. Et annet aspekt dreier seg om at større avhengighet av tilskudd bidrar til å gjøre organisasjonene mer sårbare mot endring. Dersom støtten minsker, eller i verste fall bortfaller, vil det raskt kunne føre til problemer. For de fleste organisasjonene vil mindre økonomisk inntekt og støtte innebære at man får utrettet mindre. Karoline Garnes (LAG) har følgende å si om dette:

Norad er hovedkilden til den økonomiske støtten vi får ved siden av medlemskontingenten. De siste årene har Norad-støtten ligget på samme nivå, noe som gjør at ressursene blir mindre og mindre. Lønn, leie og administrative kostnader øker jo år etter år, så da blir det mindre igjen til å utrette ting.
(Karoline Garnes, LAG)

Midt i situasjonen jeg nå har beskrevet, står organisasjonene som jobber med Latin-Amerika i en ekstra sårbar posisjon, ettersom de opplever at regionen også nedprioriteres på andre områder. Vemund Olsen (Regnskogfondet) forteller blant annet: «Vi sliter jo også veldig med

at det politiske fokuset på regionen går ned og at for eksempel midler som vi kanaliserte til prosjekter i Latin-Amerika er truet». Miguel Utreras (FIVAS) uttrykker bekymring for denne situasjonen og forteller at konkurransen om midlene i Norge bare blir hardere. Dette mener han bidrar til at de frivillige organisasjonene i tiden fremover står i større fare for å bli «sultet». Norad bekrefter selv at det har blitt større konkurranse om økonomisk støtte på sin hjemmeside. Der skriver de blant annet at de i 2017 «har fått føringer fra UD om å redusere antall avtaler. Dette inkluderer også informasjonsstøtten» (Norad, 29.03.2017(a)). I årets søknadsrunde kom 36 av de 77 organisasjonene som hadde søkt seg gjennom nåløyet og fikk tilbud om avtale til informasjonsformål. Blant disse er alle de fem organisasjonene jeg har sett nærmere på i denne oppgaven. Fire fikk dessuten en økning i støtten i forhold til 2016. Med bakgrunn i det jeg hittil har vist, er det mye som tyder mye på at den offentlige støtten vil fortsette å være både en velsignelse og forbannelse for de frivillige organisasjonene. Jeg mener derfor det vil være spesielt viktig å finne alternative inntektskilder i årene fremover, som kan gjøre organisasjonene mer uavhengige.

For å oppsummere kort, kunnskapen de frivillige organisasjonene besitter, informasjonsarbeidet de gjør, samt bidraget deres til å skape medieoppmerksomhet rundt saker og geografiske områder som opptar de, bidrar til å gjøre rollen deres viktigere i produksjonen av journalistikk i Norge. Det gjelder spesielt i en tid der journalistene selv reiser mindre, «krisa» legger ekstra hardt press på utenriksstoff og der Latin-Amerika står langt nede på medienes prioriteringsliste. Slik jeg ser det, med bakgrunn i denne oppgavens funn, ligger det et stort potensial for norske journalister å benytte frivillige organisasjoner mer, både som kilde og ressurs i sitt eget arbeid. Samtidig har flere av informantene mine et viktig poeng når de hevder at organisasjonene verken kan eller bør erstatte journalistenes rolle i produksjonen av journalistikk. «Du trenger media for at organisasjonene skal følge med og du trenger organisasjoner for at mediene skal følge med», forteller Karoline Garnes (LAG). Informantene påpeker at det til tross for likheter mellom de to arbeidsformene, fortsatt er viktige forskjeller mellom de. Frivillige organisasjoner har sine mål og oppgaver, og journalistene har sine. Mens organisasjonene hovedsakelig retter fokus på saker og områder knyttet til deres egne interessefelt, har journalistene i større grad ansvar for å sikre en bred allmenn nyhetsdekning, av det som skjer både i Norge og ute i verden. Sigurd Jorde (FIVH) oppsummerer dette på en god måte når han forteller:

Det er mediene og deres allmenndekning som virkelig er i krise, men det er ikke vår rolle som organisasjon å drive løpende nyhetsdekning. Organisasjonene gir for eksempel ikke en løpende dekning av den politiske situasjonen i Brasil eller Venezuela, land og konflikter som er veldig viktige akkurat nå. Vi løfter opp norske selskaper og Norges rolle i enkelte land og konflikter. Dette er viktige, men likevel smale tema hvis du sammenlikner med situasjonen i Brasil eller Venezuela akkurat nå. Det som svikter er medias allmenne nyhetsdekning av hele det store internasjonale spekteret, utenriksdekning i seg selv. Ikke bare valg, men også hverdag. Vi har blitt en viktigere kilde til enkelte problemfelt vi mener det er viktige å løfte frem, men det betyr ikke at vi tar over, eller at vår dekning kan erstatte medias oppgave om å formidle utviklingen i verden. (Sigurd Jorde, FIVH)

Flere av de andre informantene mener i likhet med Jorde, at det er viktig å huske på at organisasjoner og journalister har ulike roller og funksjoner å fylle i samfunnet. De mener derfor det er viktig å ikke redusere noen til en av delene, men at man heller bør fokusere på å finne gode måter å utfylle og spille hverandre gode på. Det er nok spesielt viktig nå, i en tid der mediene er inne i en «krise». Jeg tror også det vil være viktig i årene som kommer, slik at begge parter kan stille sterkere i møte med nye fremtidige utfordringer.

7 KONKLUSJON

Utgangspunktet for denne oppgaven er mediesituasjonen i Norge de senere årene som viser at Latin-Amerika jevnt over vies lite oppmerksomhet, og at utenriksdekningen er under særlig press. Mer konkret har formålet vært å besvare følgende problemstilling: *hvilken rolle spiller norske frivillige organisasjoner i produksjonen av journalistikk om Latin-Amerika i Norge?* For å belyse oppgavens problemstilling har jeg lagt metodetriangulering til grunn, nærmere bestemt kvalitative intervjuer av 17 informanter, både norske journalister og personer tilknyttet de fem organisasjonene FIVAS, FIVH, LAG, SAIH og Regnskogfondet, samt en kvantitativ tekstanalyse av 326 medietekster. Sistnevnte baserer seg på syv saker om problematiske norske investeringer i regionen. Gjennom arbeidet med oppgaven har jeg ønsket å bidra til mer kunnskap om informasjonsarbeidet til norske frivillige organisasjoner, noe jeg håper kan berike journalistisk produksjon i en tid der norske medier og utenriksdekningen er presset.

7.1 Oppgavens viktigste funn

7.1.1 Lite norsk mediedekning av Latin-Amerika

Et viktig funn i oppgaven viser at Latin-Amerika får mindre dekning i norske medier enn tidligere. Det samsvarer med tidligere funn, blant annet i oppgavene til Sæther (2007), Greger og Hætta (2016). Årsaken er sammensatt og kan knyttes til ulike ting. En viktig faktor er nærhet, og bunner i at Latin-Amerika gjerne betraktes som langt unna Norge, både geografisk, politisk og kulturelt. Selv om det med tiden har blitt flere bånd og økt kontakt med regionen, for eksempel gjennom handel, økonomiske investeringer og turisme, ser ikke dette ut til å ha skapt en markant økning i mediefokuset på regionen i Norge.

En annen faktor omfatter regionale utviklingstrekk og endringsprosesser i Latin-Amerika. Overgangen til demokrati, samt fraværet av de store «krisene» som skapte mye engasjement i Norge tidligere, knyttet til borgerkriger og militærdiktaturer, har bidratt til å gjøre regionen mer fredelig enn tidligere. Denne «sannheten» har helt klart mange modifikasjoner, og flere latinamerikanske land står i dag overfor store utfordringer knyttet til blant annet organisert kriminalitet, svake institusjoner og økonomiske kriser. Det har likevel bidratt til å gjøre regionen mindre interessant for mediene som gjerne fokuserer på k-stoff og sensasjon i utenriksdekningen. Noe annet som spiller inn er en tendens blant journalister til å prioritere de «største» og mest «sensasjonelle» hendelsene, noe som igjen kan skygge for

andre saker. Økt terrortrussel og «flyktningkrisen» i Europa er gode eksempler på dette, og har de senere årene ligget jevnt på den norske «nyhetstoppen». Det at nyhetsbildet i seg selv heller ikke er statisk, innebærer dessuten at mediernes fokus på ulike geografiske områder og land vil variere over tid. I dag er det rettet et stort norsk mediefokus mot Midtøsten, noe som er sterkt knyttet til utviklingen i verden etter terrorangrepet mot USA 11. september 2001.

Samlet sett har disse faktorene bidratt til å gjøre det vanskeligere å nå helt opp for saker og geografiske områder som står lengre nede på journalistenes prioriteringsliste, deriblant Latin-Amerika. Den pågående «mediekrisa» har lagt ekstra press på utenriksdekningen, og spiller også inn. Det har jevnt over blitt mindre penger, noe som har gjort det helt nødvendig for mediene å finne nye og alternative inntektskilder, for eksempel gjennom annonser og abonnementer. Mindre penger har også gjort det vanskeligere å reise og ha faste folk ute over lenger tid. Samtidig har det blitt færre journalister som må dekke stadig mer. Alt dette gjør sitt til at konkurransen om hvilke saker og steder som slipper gjennom medias nåløyne har blitt ekstra hard.

7.1.2 «Organisasjons-skepsis» blant norske journalister

Det er bred enighet blant mine informanter om at norske frivillige organisasjoner gjør mye bra arbeid og setter fokus på viktige saker og geografiske områder. Kunnskapen og ressursene de besitter gjør dem til gode kilder, men journalistene uttrykker også en skepsis mot å bruke organisasjonene i eget arbeid. «Organisasjons-skepsisen» kan knyttes til sentrale journalistiske prinsipper, som både er viktige for å legitimere egen rolle og profesjon, og for å skape tiltro til arbeidet journalistene gjør.

Kildekritikk er et av disse prinsippene. For journalister er det for eksempel viktig å avdekke tendens som kan påvirke kilder og kildemateriale. I den forbindelse kan behovet til frivillige organisasjoner for å skaffe medlemmer og ressurser være problematisk. For mange representerer det et slags bakenforliggende motiv, noe som bidrar til å så tvil om intensjonen bak informasjonen organisasjonene tilbyr.

En annen faktor som spiller inn, er at mange anser organisasjonene som en kilde med slagside. Det bunner i de sterke meningene og standpunktene de gjerne knyttes til, og som plasserer dem på én av sidene i en sak. For journalister er dette problematisk med bakgrunn i «objektivitetsnormen» som står høyt hos mange. Kort fortalt innebærer den en streben etter å presentere «virkeligheten» på en balansert og nøytral måte.

Et annet funn i oppgaven viser samtidig at det knyttes mindre skepsis til enkelte typer informasjon fra organisasjonene, som rapporter, kampanjer og lignende typer arbeid. Ifølge mine informanter er det flere grunner til det. For eksempel er det tydeligere hvor og hvem informasjonen kommer fra, noe som gjør den enklere å sjekke. Informasjonen baserer seg dessuten gjerne på grundig arbeid og research, en arbeidsmåte journalister selv verdsetter høyt. Til sammen gir dette informasjonen mer troverdighet, noe som igjen kan gjøre journalister mer velvillige til å bruke den. Noe annet journalister ser ut til å verdsette, er muligheten til å intervju førstehåndskilder. Det tilbyr mange organisasjoner fra tid til annen når de får samarbeidspartnere fra andre land til Norge. Historiene disse personene kan dele om steder og situasjoner rundt om i verden, er verdifulle for journalister, spesielt når de ikke har mulighet til å reise så mye selv.

7.1.3 En norsk link som døråpner

«Organisasjons-skepsisen» blant norske journalister bidrar til å forklare hvorfor frivillige organisasjoner kan oppleve at det er vanskelig å «få på» saker i media.

I den forbindelse har oppgaven vist at alternative «knagger» kan fungere som døråpner og gjøre dette enklere. Ifølge flere av mine informanter er en norsk link et godt eksempel på en slik «knagg». Det samsvarer med noe Sæther (2007), Greger og Hætta (2016) har vist tidligere, nemlig at Latin-Amerika gjerne er mest aktuell og fenger mest som et bakteppe for Norge og nordmenn.

Årsaken til at en norsk link kan gjøre saker om for eksempel Latin-Amerika mer interessante for et norsk publikum, bunner i måten den fungerer på som en kobling. Koblingen bidrar nemlig til å skape mer nærhet til en region som i utgangspunktet anses for å ha stor geografisk, politisk og kulturell avstand til Norge. De syv sakene jeg har sett nærmere på i denne oppgaven illustrerer dette poenget. En sterk norsk link, gjennom de problematiske investeringene, ser nemlig ut til å være en viktig forutsetning for dekningen de har fått.

Den norske linken er på ingen måte en garanti for mer dekning. Basert på funn i denne oppgaven har jeg likevel prøvd å vise at den kan bidra til å skape oppmerksomhet rundt saker, land og områder som kanskje ellers ikke ville ha fått det. For Latin-Amerikas del, som allerede vies lite medieoppmerksomhet i Norge, kan det være spesielt viktig. Flere av mine informanter mener samtidig at det ikke er uproblematisk dersom linken blir avgjørende for

oppmerksomheten rundt saker og områder som burde være viktige og interessante i seg selv. Det kan rett og slett bli «navlebeskuende». Derfor er det også relevant å trekke frem at også andre «knagger» har vist seg å bidra til mer interesse for saker om Latin-Amerika. Det gjelder for eksempel aktuelle hendelser, store arrangementer, begivenheter og ligende. Aftenpostens mest leste sak under OL i Brasil 2016, skrevet av Helene Skjeggestad, illustrer dette på en god måte¹⁴⁴. Den handlet om urettferdighet i landet, og ville trolig ikke slått så godt an hos et norsk publikum uten den store Brasil-interessen som var knyttet til de olympiske lekene.

7.1.4 Frivillige organisasjoner som kilde og informasjonsformidlere

Det empiriske datamaterialet som denne oppgaven bygger på, bestående av kvalitative intervjuer med 17 personer og en kvantitativ tekstanalyse av 326 mediesaker, viser at norske frivillige organisasjoner spiller en sentral rolle i journalistisk produksjon, både som kilde for journalister og som selvstendige informasjonsformidlere. Det skyldes blant annet kunnskapen de besitter, samt oppmerksomheten de skaper rundt saker og geografiske områder knyttet til egne interessefelt. Rollen har dessuten blitt viktigere, noe som kan knyttes til dagens mediesituasjon og «krisa» som har lagt ekstra press på utenriksdekningen.

De syv sakene som står sentralt i oppgaven, viser hvordan organisasjonene bidrar til å sette søkelys på viktige problemstillinger, deriblant norske problematiske investeringer i Latin-Amerika. Den mest dominerende stemmen i dette materialet tilhører frivillige organisasjoner, noe som viser at de har sluppet til mye og vært en viktig kilde for journalistene. De har også bidratt til å skape oppmerksomhet om sakene selv, gjennom publisering av informasjon, kampanjer og lansering av rapporter. Det er lite trolig at sakene ville fått så mye oppmerksomhet uten organisasjonene. Likevel ser oppmerksomheten sjelden ut til å resultere i noe mer konkret. Når det gjelder de syv sakene, har Oljefondet fortsatt investeringer i alle de aktuelle selskapene og planene om vannkraftverket Amaila Falls i Guyana er fortsatt ikke skrinlagt. I tilfeller der selskaper selger seg ut av problematiske områder eller prosjekter, skjer dette gjerne på selskapenes egne premisser. Aktivitetene fortsetter ofte gjennom andre aktører, men da mister journalistene fort interessen. Et viktig unntak er SAIH-kampanjen *We Dream Big*, og rapporten *Ta først, Spørre etterpå* fra 2014. Det la nemlig et viktig grunnlag for arbeidet med forventningsdokumentet for menneskerettigheter i Oljefondet som

¹⁴⁴ Skjeggestad, 06.08.2016.

ble lansert i 2016 (Rønning, 05.02.2016).

7.2 Avsluttende betraktninger

Det er ingen tvil om at Latin-Amerika får lite dekning i norske medier. Regionen er dessuten mindre interessant for norske redaksjoner og journalister enn tidligere.

Noe av det som preger dekningen er bruken av få kilder og stoff fra nyhetsbyråer, en stor andel notiser, punktbelysning og en prioritering av k-stoff. Skildringer av hverdagsliv er så å si ikke-eksisterende, mange stemmer er underrepresentert og det er flere land vi sjelden eller aldri hører om. Det som formidles bidrar derfor i liten grad til innsikt og forståelse av mangfoldet i den «latinamerikanske virkeligheten». Samtidig gjenskapes bildet av en region i krise, styrt av inkompetente myndigheter, noe som gjør sitt til at avstanden opprettholdes og dermed grobunnen for stereotypiske bilder. Til tross for det jeg hittil har nevnt er bildet likevel ikke helsvart og enkelte skiller seg positivt ut, for eksempel NRK. Lite fokus på regionen er heller ikke et særnorsk fenomen.

Det er urealistisk å forvente at mediene skal dekke alt som skjer, alle steder i verden. Med all informasjonen som er tilgjengelig i dag burde man kanskje også forvente at folk tar et større ansvar selv, for å finne informasjonen de er interessert i.

Samtidig har mediene fortsatt et viktig samfunnsoppdrag, noe som blant annet innebærer et ansvar for informasjonsformidling, kritisk granskning av maktutøvelse, samt å motvirke stereotyper og fremmedfrykt. Målsetningen om en bred, nyansert og helhetlig utenriksdekning fortsetter derfor å være viktig, også i årene som kommer.

I den forbindelse er det viktig at den norske Latin-Amerika-dekningen gir plass til mer bredde og analyse, slik at regionen ikke reduseres til en «hvit flekk på mediekartet».

Informasjon om det som skjer utenfor våre egne landegrenser er viktig, blant annet for at allmennheten bedre skal kunne vurdere Norges rolle og virke ute i verden, for eksempel gjennom investeringer. Det gjelder spesielt med tanke på rådende norske selvbilder og måten vi ønsker å fremstå utad: som fredsnasjon, miljøbeskytter, og forkjemper for urfolk- og menneskerettigheter. De syv sakene som har stått sentralt i denne oppgaven illustrerer på en god måte at både media, og alternative aktører som frivillige organisasjoner, spiller en viktig rolle i formidlingen av denne type informasjon og saker. Derfor tror jeg begge vil dra fordel av et bedre samspill, basert på mer åpenhet, transparens og gjensidig forståelse. Målet må være å produsere mer kvalitetsjournalistikk, gjennom å styrke kunnskap, analyse og bredde i

den norske mediedekningen, både geografisk og faglig.

I oppgaven har jeg også prøvd å vise at det ligger et potensial for norske journalister i å benytte frivillige organisasjoner mer som kilde og ressurs i eget arbeid. Det gjelder spesielt med tanke på dagens pressede mediesituasjon og utfordringene knyttet til den økonomiske «krisa». «Organisasjons-skepsisen» blant norske journalister bygger på prinsipper som både er en viktig og nødvendig del av deres praksis. Men dersom disse blir tolket og brukt for mekanisk, kan det likevel føre til at potensialet blir stående ubrukt. Det er ingen tvil om at frivillige organisasjoner er avhengige av å skaffe medlemmer og ressurser. Denne oppgaven peker likevel i retning av at det ikke primært er et promoteringsbehov som driver informasjonsarbeidet deres. Det viktigste for organisasjonene ser ut til å være at det blir oppmerksomhet rundt sakene de interesserer seg for. Et viktig poeng her, er at det til syvende og sist er journalistene selv som avgjør hvordan de vil bruke informasjonen som organisasjonene tilbyr. De blir dermed ikke automatisk et «talerør» for organisasjonene selv om de velger å bruke dem mer.

I forhold til «organisasjons-skepsisen» er det også viktig at organisasjonene selv forstår og respekterer prinsippene den bygger på. Her ligger nemlig forklaringen på det problematiske for en journalist ved å motta for mye bearbejdet stoff og støtte seg for mye til én eller noen få kilder. Når det gjelder organisasjonenes informasjonsarbeid kan det derfor være nyttig å fokusere mer på den type informasjon som journalistene knytter mer troverdighet til, for eksempel rapporter, kampanjer og større arbeider. Det samme gjelder formidlingen av kontakt med førstehåndskilder. Som denne oppgaven har vist, kan mer åpenhet om organisasjonenes egen posisjon, informasjon og kilder gjøre journalistene mer villige til å bruke kunnskapen de besitter. Det kan igjen øke sjansen deres til å «komme på» i media.

7.2.1 Videre studier

Rammene rundt en masteroppgave setter begrensninger til både tid og omfang.

Det er derfor flere interessante forhold tilknyttet tematikken i denne oppgaven jeg ikke har hatt mulighet til å se nærmere på. Avslutningsvis vil jeg derfor komme med noen forslag til videre studier.

For det første tror jeg det kan være interessant å se nærmere på den norske Latin-Amerika-dekningen med tanke på TV, radio og andre nisjemedier (podcaster,

magasiner, blogger og lignende). Det kan også være nyttig å se på flere typer organisasjoner og dermed få mer bredde, for eksempel noen som ikke er med i RORG-samarbeidet.

Det kan også være spennende å undersøke alternative aktørers rolle i deknningen av andre regioner og land, og dermed få et bedre sammenligningsgrunnlag.

Et annet aspekt jeg synes er interessant, er medias bruk av tilsvarsrett og om den påvirker organisasjonenes sjanse til å «komme på» i media. Hva skjer når motparten velger å ikke stille, selv om de har fått muligheten? Kan det føre til at viktige saker ikke får oppmerksomheten de fortjener? I så fall vil det være interessant å undersøke konsekvensene av dette.

Litteraturliste

Allern, S. 2002, «Journalistiske og kommersielle nyhetsverdier: Nyhetsbedrifter som institusjonsforvaltere og markedsaktører», *Nordicom Information*

Amnesty International (2016) *The state of the world's human rights* [Internett], Tilgjengelig fra: <<https://www.amnesty.org/en/documents/pol10/2552/2016/en/>> [Hentet: 09.03.2017, kl. 11.45]

Andersson, A (2016) *Regnskogmilliarden til Guyana: Metoderapport Skup 2016* [Internett]. Bergens Tidende. Tilgjengelig fra: <<http://www.skup.no/wp-content/uploads/2016/04/08-Regnskogmilliarden-til-Guyana-1.pdf>> [Hentet: 17.02.2017, kl. 15.50]

Arnesen, D., K.H Sivesind og T. Gulbrandsen (2016) *Fra medlemsbaserte organisasjoner til koordinert frivillighet? Det norske organisasjonssamfunnet fra 1980 til 2013*, nr. 5/2016. Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Atton, C. 2009 «Alternative and Citizen Journalism». I: Wahl-Jorgensen, K. og T. Hanitzsch (red.), *The Handbook of Journalism Studies*, Routledge, New York

Bednarek, M. og H. Caple. 2014 «Why do news values matter? Towards a new methodological framework for analysing news discourse in Critical Discourse Analysis and beyond», *Discourse & Society*, vol. 25, nr. 2, s.135 - 158

Bergh, A.K. 2011, *Statlig finansiert opplysningsarbeid: en studie av rammeavtalen på Nord/Sør- og utviklings spørsmål og relasjonen mellom NORAD og RammeavtaleORGanisasjonene*, [Masteroppgave], Universitetet i Tromsø

Bergløff, C.B. (20.05.2015) *Møt korrespondentene* [Internett], NRK, Tilgjengelig fra: <<https://www.nrk.no/urix/flere-hundre-fikk-motte-korrespondentene-1.12369616>> [Lest: 28.03.2017, kl. 09.30]

Bjørnbakk, J.M. (29.12.2016) *Syria-krigen er årets mest omtalte nyhetssak* [Internett], Medier24, Tilgjengelig fra: <<https://www.medier24.no/artikler/syria-krigen-er-arets-mest-omtalte-nyhetssak-norske-kommunegrensar-slar-ogsaa-det-amerikanske-presidentvalget/366923>> [Lest: 18.08.2017, kl. 16.50]

Bjåen, B.K. (27.02.2014) *KN refsar gruveselskap – eide aksjer i samme selskap* [Internett], Vårt Land, Tilgjengelig fra: <<http://www.vl.no/samfunn/kn-refsar-gruveselskap-eide-aksjer-i-samme-selskap-1.33850?paywall=true>> [Lest: 12.03.2017, kl. 09.00]

Boykoff, M.T. og J.M. Boykoff. 2004 «Balance as bias: global warming and the US prestige press», *Global Environmental Change*, vol. 14, nr. 2, s.125 - 136

Bull, B. 2010, *Latinamerikanske utfordringer*, Høyskoleforlaget, Kristiansand

(07.08.2015) *Latinobarómetro og det latinamerikanske demokratiets tilstand: noen svar og mange spørsmål* [Internett], SUM/Norlablogg, Tilgjengelig fra: <<http://www.sum.uio.no/forskning/blogg/norlablogg/latinobarometro-og-det-latinamerikanske-demokratiets-tilstand-noen-svar-og-mange-sporsmal.html>> [Lest: 22.02.2017, kl. 13.45]

(05.01.2016) *Høyrebølge i Latin-Amerika?* [Internett], Dagsavisen, Tilgjengelig fra: <http://www.dagsavisen.no/nyemeninger/hoyrebolge-i-latin-amerika-1.679242> [Lest: 01.03.2017, kl. 15.10]

(12.08.2016) *10 clues to the relationship between Norway and Latin America in 2016* [Internett], SUM/Norlablogg, Tilgjengelig fra: <http://www.sum.uio.no/english/research/blog/norlablog/10-clues-to-the-relationship-between-norway-and-l.html> [Lest: 22.02.2017, kl. 13.30]

Cameron, M.A. 2009 «Latin America's Left Turns: beyond good and bad», *Third World Quarterly*, vol. 30, nr. 2, s.331 - 348

Castañeda, J. 2006 «Latin America's Left», *Foreign Affairs*, vol. 85, nr. 3, s.28 - 44

Correjon (2015) *Every drop of water counts: Sustainability report 2015* [Internett], Tilgjengelig fra: http://www.correjon.com/site/Portals/1/Documents/pdf/Info_sostenibilidad_2015.pdf [Hentet: 15.04.2017, kl. 14.50]

De nasjonale forskningsetiske komiteene (27.04.2016) *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi: B. Hensyn til personer* [Internett], Tilgjengelig fra: <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/b.-hensyn-til-personer-5---18/> [Lest: 07.04.2017, kl. 08.30]

Drake, P.W. 2009, *Between Tyranny and Anarchy: A History of Democracy in Latin-America 1800-2006*, Stanford University Press, Stanford

Dvergsdal, H. (23.09.2014) *Informasjonssamfunn* [Internett], Store norske leksikon, Tilgjengelig fra: <https://snl.no/informasjonssamfunn> [Lest: 23.07.2017, kl. 13.30]

Eide, E. 2001 «'Vi' og 'dem'»? I: Eide, E. (red.), «*De der nede*»: reportasjer utenfor allfarvei, 2. utg., IJ-forlaget, Kristiansand

(2009) «Å sortere verden: transnasjonal medieforståelse». I: Eide, E. og A.H. Simonsen (red.), *Dekke verden: lærebok i utenriksjournalistikk*, IJ-forlaget, Kristiansand

Eide, E. og A.H. Simonsen (red.). 2009, *Dekke verden: lærebok i utenriksjournalistikk*, IJ-forlaget, Kristiansand

Eide, E. og K.S. Orgeret. 2009 «Godhetsregimet på tur: bistandsjournalistikkens begrensninger». I: Eide, E. og A.H. Simonsen (red.), *Dekke verden: lærebok i utenriksjournalistikk*, IJ-forlaget, Kristiansand

Engen, A.L. 2006, *All makt hos journalisten? En casestudie i hva som påvirker journalisten i valg av nyheter*, [Masteroppgave], Universitetet i Tromsø

Entman, R. 1993 «Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm», *Journal of Communication*, vol. 43, nr. 4, s.51 - 58

Eraker, H. (14.10.2008) *Indianerernes kamp mot Aracruz* [Internett], NRK, Tilgjengelig fra: <https://www.nrk.no/dokumentar/indianernes-kamp-mot-aracruz-1.6260959> [Lest: 12.04.2017, kl. 15.35]

Fangen, K. 2010, *Deltagende observasjon*, 2. utg., Fagbokforlaget, Bergen

Fjellheim, E.M. (2014) *Ta først, spørre etterpå: Hvordan Oljefondets investeringer i gull og kull bryter urfolk og afroetterkommeres rettigheter i Latin-Amerika*, Studentenes og Akademikernes Internasjonale Hjelpesfond [SAIH]

Fonn, B.K. og N. Kahn-Østrem. 2009 «Den gode, den onde og den grusomme: norsk USA-politikk og journalistikk». I: Eide, E. og A.H. Simonsen (red.), *Dekke verden: lærebok i utenriksjournalistikk*, IJ-forlaget, Kristiansand

Fordal, J.A. (24.10.2016) *Over sju milliarder samlet inn* [Internett], NRK, Tilgjengelig fra: <<https://www.nrk.no/informasjon/over-sju-milliarder-samlet-inn-1.7938778>> [Lest: 11.09.2017, kl. 18.35]

Forsvaret (22.06.2017) *Afghanistan* [Internett], Tilgjengelig fra: <<https://forsvaret.no/fakta/aktivitet/internasjonale-operasjoner/Afghanistan>> [Lest: 18.07.2017, kl. 09.50]

Fossum, E. og S. Meyer. 2008, *Er nå det så sikkert? Journalistikk og kildekritikk*, 3.utg., Cappelen Akademisk Forlag, Oslo

Fuglestad, F. 1994, *Latin-Amerikas og Karibiens historie*, Cappelen Akademisk Forlag, Oslo

Germiso, M. og V. Eldholm (2008) *Soya spiser skogen: Om hvordan økt norsk soyaforbruk ødelegger natur i Brasil – og om botemidler*, nr. 1/2008. Framtiden i våre hender [FIVH]

Goldcorp (u.å) *Marlin: Overview & Operating Highlights* [Internett], Tilgjengelig fra: <<http://www.goldcorp.com/English/Unrivalled-Assets/Mines-and-Projects/Latin-America/Operations/Marlin/Overview-and-Operating-Highlights/default.aspx>> [Lest: 15.04.2017, kl. 10.30]

Green, D. 2003, *Silent Revolution: The Rise and Crisis of Market Economics in Latin America*, 2.utg., Monthly Review Press, New York

Greger, M.W. og J.A Hætta. 2016, *En hvit flekk på mediekartet: En gjennomgang av norsk pressedekning av Latin-Amerika i perioden 2002 – 2015*, [Fordypningsoppgave], Høgskolen i Oslo og Akershus

Greger, M., J.A. Hætta, E. Høeg, R. Krøvel og F.B. Laache. 2017 «En hvit flekk på mediekartet: Trender i norsk journalistikk om Latin-Amerika 2002 – 2015» [Upublisert manuskript fra 18.03.2017]. I: Marsteintredet, L. (red.), *Norge og Latin-Amerika: forbindelser og forestillinger*, Cappelen Damm Akademisk (publiseres ila. 2017)

Hagen, E., N.H. Ranum, V. Olsen, O.S. Elvevold og B. Lahn (2012) *Beauty and the beast: Norway's investments in rainforest protection and rainforest destruction*, Regnskogfondet og Naturvernforbundet

Harcup, T. 2009, *Journalism: principles & practice*, 2.utg., SAGE, London

Hytten, S.S. 2010, *Journalistikkens sammenbrudd? En studie av NRKs TV-aksjon som uttrykk for konflikt mellom ulike journalistiske idealer*, [Masteroppgave], Universitetet i Oslo

Hågvar, Y.B. 2007, *Å forstå avisa: Innføring i praktisk presseanalyse*, Fagbokforlaget, Bergen

Johannessen, A., P.A. Tufte og L. Christoffersen. 2010, *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*, 4.utg., Abstrakt Forlag, Oslo

Jumbert, M.G. (14.12.2015) *Flyktningkrisen i Middelhavet* [Internett], Store norske leksikon, Tilgjengelig fra: <[https://snl.no/Flyktningkrisen i Middelhavet#Om begrepene flyktninger og migranter](https://snl.no/Flyktningkrisen_i_Middelhavet#Om_begrepene_flyktninger_og_migranter)> [Lest: 27.03.2017, kl. 11.40]

Kahn-Østrem, N. 2009 «Islams uutholdelige nærvær: journalistikk og muslimer etter 11.september». I: Eide, E. og A.H. Simonsen (red.), *Dekke verden: lærebok i utenriksjournalistikk*, IJ-forlaget, Kristiansand

Kampanje (04.04.2017) *Trump dominerer nyhetsbildet – omtalt i 26.000 oppslag* [Internett], Tilgjengelig fra: <<http://kampanje.com/medier/2017/04/trump-trumfer-nyhetsbildet---omtalt-i-26.000-medic-oppslag/>> [Lest: 23.07.2017, kl. 08.45]

Krøvel, R. (2011) *RORGenes «fotavtrykk» i media*, [Rapport], Oslo

(2016) «Global and Local Journalism and the Norwegian Colletive Imagination of ‘Post-Conflict’ Colombia». I: Orgeret, K.S. og W. Tayeebwa (red.), *Journalism in Conflict and Post-Conflict Conditions Worldwide Perspectives*, Nordicom, Göteborg

Kulasingam, A.S. og K. Garnes (20.09.2015) *Skrinlegger en hel region* [Internett], NRK, Tilgjengelig fra: <<https://www.nrk.no/ytring/skrinlegger-en-hel-region-1.12558483>> [Lest: 04.03.2017, kl. 12.45]

Kvale, S og S. Brinkmann 2015, *Det kvalitative forskningsintervju*, 3.utg., Gyldendal Norsk Forlag, Oslo

Larsen, D.R. (06.03.2015) *Peruvianske urfolk vant rettssak mot amerikansk oljegyant* [Internett], NRK Sápmi, Tilgjengelig fra: <<https://www.nrk.no/sapmi/peruvianske-urfolk-vant-rettssak-mot-amerikansk-oljegyant-1.12244830>> [Lest: 20.04.2017, kl. 17.30]

Larsen, D.R. og M. Ballovara (05.05.2011) *Ga opp utbygging hos mapuchene* [Internett], NRK Sápmi, Tilgjengelig fra: <<https://www.nrk.no/sapmi/ga-opp-utbygging-hos-mapuchene-1.7621334>> [Lest: 19.04.2017, kl. 11.50]

Latin-Amerikagruppene (u.å)a *Om LAG* [Internett], Tilgjengelig fra: <<http://www.latin-amerikagruppene.no/om-lag>> [Lest: 26.02.2017, kl. 11.15]

(u.å)b *Norske interesser* [Internett], Tilgjengelig fra: <http://www.latin-amerikagruppene.no/noop/page.php?p=Temasider/Norske_interesser/index.html&d=1> [Lest: 04.03.2017, kl. 14.20]

(u.å)c *Tidsskrift* [Internett], Tilgjengelig fra: <<http://www.latin-amerikagruppene.no/tidsskrift>> [Lest: 13.07.2017, kl. 16.25]

Latinobarómetro (u.å) *Latinobarómetro Análisis de datos* [Internett], Tilgjengelig fra: <<http://www.latinobarometro.org/latOnline.jsp>> [Lest: 02.03.2017, kl. 14.20]

Leira, H. [red.] (2007) *Norske selvbilder og norsk utenrikspolitikk* [Internett], Oslo: Norsk Utenrikspolitisk Institutt, Tilgjengelig fra: <https://www.files.ethz.ch/isn/46181/200704_Norske_selvbilder.pdf> [Lest: 17.03.2017, kl. 10.45]

Leira, T. (19.06.2012) *Forvandlingen 2: Gigantiske oljefunn* [Internett], Tilgjengelig fra: <<http://brasileira.no/forvandlingen-2-gigantiske-oljefunn/>> [Lest: 13.03.2017, kl. 13.30]

(2014) *Brasil: Kjempen våkner*, Aschehaug, Oslo

- Leira, T. og Regnskogfondet (2013) *Menneskerettigheter og ressurskonflikter i Amazonas*, Regnskogfondet
- Leraand, D. (06.04.2016) *Irak-krigen 2003* [Internett], Store norske leksikon, Tilgjengelig fra: <https://snl.no/Irak-krigen_2003> [Lest: 25.07.2017, kl. 14.50]
- Levitsky, S. og K. M. Roberts 2011, *The Resurgence of the Latin American Left*, The Johns Hopkins University Press, Baltimore
- Lindahl, H. (2014) *Godt brasiliansk: en kartlegging av soyaforbruket i norsk landbruk og oppdrettsnæring*, nr. 4/2014. Oslo: Framtiden i våre hender
- Lindgren, S. 2011 «Tekstanalyse». I: Fangen, K. og A.M. Sellerberg (red.), *Mange ulike metoder*, Gyldendal Akademisk, Oslo
- Lindholm, A. (21.09.2014) *Journaliststudenter får ikke journalistjobb* [Internett], Tilgjengelig fra: <<https://khrono.no/2014/09/journalistikk-studenter-far-sjeldnest-relevant-jobb>> [Lest: 19.07.2017, kl. 13.05]
- Loge, J. (06.02.2017) *UiO avslutter Latin-Amerikastudier* [Internett], Tilgjengelig fra: <<http://www.uniforum.uio.no/nyheter/2017/02/uio-avslutter-latin-amerikastudier.html>> [Lest: 15.02.2017, kl. 17.15]
- Lorentzen, H. 2007, *Moraldannede kretsløp: stat, samfunn og sivilt engasjement*, Abstrakt Forlag, Oslo
- (2010) *Statlige tilskudd til frivillige organisasjoner: en empirisk kartlegging*, nr. 4/2010. Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor
- Lundeberg, H. og A.L. Grønlund (2017) *Fra brasiliansk jord til norske middagsbord: en rapport om soya i norsk laksefôr*, Framtiden i våre hender og Regnskogfondet
- Lånkan, R.B. (2013) *Ikke gull alt som glimrer: menneskerettighetsbrudd og miljøskade ved Oljefondets gull- og sølvgruver i Latin-Amerika*, nr. 2/2013. Framtiden i våre hender
- Michalsen, G.L. (15.03.2016) *Verdensmagasinet X mister tilskuddet. Det betyr trolig slutten på bladet* [Internett], Medier24, Tilgjengelig fra: <<https://www.medier24.no/artikler/verdensmagasinet-x-mister-tilskuddet-det-betyr-trolig-slutten-for-bladet/362111>> [Lest: 20.02.2017, kl. 13.40]
- Møller, J. og S.E Skaaning 2013, *Democracy and Democratization in Comparative Perspective: Conceptions, Conjunctures, Causes and Consequences*, Routledge, London
- Nakken, M. 2007, *Å bringe verden hjem: en studie av NRKs utenrikskorrespondentnett 1964 - 2004*, [Masteroppgave], Universitetet i Oslo
- Norad (11.04.2016) *Slik var norsk bistand i 2015* [Internett], Tilgjengelig fra: <<https://www.norad.no/aktuelt/nyheter/2016/slik-var-norsk-bistand-i-2015/>> [Lest: 29.03.2017, kl. 10.30]
- (29.03.2017)a *Tildeling til informasjonsformål 2017* [Internett], Tilgjengelig fra: <<https://www.norad.no/tilskudd/tildelinger/tildeling-til-informasjonsformal-2017/>> [Lest: 13.07.2017, kl. 15.45]

(29.03.2017) *b 36 får tilbud om avtale til informasjonsformål* [Internett], Tilgjengelig fra:
<<https://www.norad.no/tilskudd/tildelinger/36-far-tilbud-om-avtale-til-informasjonsformal/>>
[Lest: 13.07.2017, kl. 15.55]

(06.04.2017) *Rekordhøy bistand* [Internett], Tilgjengelig fra:
<<https://www.norad.no/aktuelt/nyheter/2017/slik-var-norsk-bistand-i-2016/>>
[Lest: 08.09.2017, kl. 13.00]

Norges Bank Investment Management (2016) *Statens pensjonsfond utland: årsrapport 2016* [Internett], Tilgjengelig fra:
<<https://www.nbim.no/no/apenhet/rapporter/2016/arsrapport-2016/>>
[Hentet: 15.03.2017, kl. 13.40]

(20.04.2016) *Beholdningene* [Internett], Tilgjengelig fra:
<<https://www.nbim.no/no/fondet/holdningene/>> [Hentet: 15.03.2017, kl. 13.50]

NRK (12.09.2008) –*Nå er det nok fra dere yankeer* [Internett], Tilgjengelig fra:
<<https://www.nrk.no/urix/chavez-raste-mot-usa-1.6217164>> [Lest: 14.06.2017, kl. 13.30]

(18.05.2016) *NRKs korrespondenter* [Internett], Tilgjengelig fra:
<<https://www.nrk.no/informasjon/nrks-korrespondenter-1.8158284>>
[Lest: 28.03.2017, kl. 10.00]

Olerud, M.B. (2015) «*Den grønne ørkenen*», Latin-Amerikagruppene i Norge [LAG]

O'Neill, D. og T. Harcup. 2009 «News Values and Selectivity». I: Wahl-Jorgensen, K. og T. Hanitzsch (red.), *The Handbook of Journalism Studies*, Routledge, New York

Orgeret, K.S. (12.06.2017) *Fjerde statsmakt* [Internett], Store norske leksikon, Tilgjengelig fra:
<https://snl.no/fjerde_statsmakt> [Lest: 13.06.2017, kl. 17.10]

Orgeret, K.S. og A.H. Simonsen. 2009 «'Vår mann i verden': NRKs korrespondentrolle i endring». I: Eide, E. og A.H. Simonsen (red.), *Dekke verden: lærebok i utenriksjournalistikk*, IJ-forlaget, Kristiansand

Pressens Faglige Utvalg (u.å) *Vær Varsom-plakaten* [Internett], Tilgjengelig fra:
<<http://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>> [Lest: 22.03.2017, kl. 13.00]

Ragin, C.C og L.M. Amoroso 2011, *Constructing Social Research*, 2.utg., Pine Forge Press, Thousand Oaks

Regjeringen (16.10.2013) *Politisk plattform* [Internett], Tilgjengelig fra:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/politisk-plattform/id743014/#utenriks_bistand>
[Lest: 29.03.2017, kl. 13.20]

(25.05.2009) *Regjeringens klima- og skogprosjekt* [Internett], Tilgjengelig fra:
<<https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/md/Ryddemappe/2008/regjeringens-klima--og-skogprosjekt-er-i/id526489/>>
[Lest: 15.03.2017, kl. 08.30]

(19.09.2014) *Tilrådninger fra 2010, 2012 og 2014 vedrørende selskapene Rapsol S.A. og Reliance Industries Limited* [Internett], Tilgjengelig fra:
<<https://www.regjeringen.no/no/sub/styret-rad-utvalg/etikkradet/Tilradninger/tilradninger/menskerettigheter/Tilradninger-vedrorende->

[selskapene-Repsol-YPF-na-Repsol-SA-og-Reliance-Industries-Limited-/id2000831/>](#)
[Lest: 20.04.2017, kl. 11.15]

(05.11.2015) *Norge ønsker tettere økonomisk samarbeid med latinamerikanske land* [Internett], Tilgjengelig fra:
<[\(29.02.2016\) *Norsk oljehistorie på 5 minutter* \[Internett\], Tilgjengelig fra:
<\[\\(30.06.2016\\) *Norges frihandelsavtaler* \\[Internett\\], Tilgjengelig fra:
<\\[\\\(17.11.2016\\\) *Guyana and Norway agree on how to take partnership dialogue forward*
\\\[Internett\\\], Tilgjengelig fra: <\\\[\\\\(15.12.2016\\\\) *Brasil og Amazonasfondet* \\\\[Internett\\\\], Tilgjengelig fra:
<\\\\[\\\\\(22.12.2016\\\\\) *Guyana* \\\\\[Internett\\\\\], Tilgjengelig fra:
<\\\\\[\\\\\\(08.02.2017\\\\\\) *Norske utenriksstasjoner* \\\\\\[Internett\\\\\\], Tilgjengelig fra:
<\\\\\\[RORG \\\\\\\(u.å\\\\\\\)a *Om RORG-samarbeidet* \\\\\\\[Internett\\\\\\\], Tilgjengelig fra:
<\\\\\\\[>\\\\\\\]\\\\\\\(http://www.rorg.no/RORG_samarbeidet/Om_RORG_samarbeidet/index.html\\\\\\\)
\\\\\\\[Lest: 21.03.2017, kl. 09.15\\\\\\\]\\\\\\]\\\\\\(https://www.regjeringen.no/no/dep/ud/org/utenriksstasjoner/id524467/>
\\\\\\[Lest: 22.02.2017, kl. 13.45\\\\\\]</p></div><div data-bbox=\\\\\\)\\\\\]\\\\\(https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/klima/klima--og-skogsatsingen/kos-innsikt/guyana/id734164/> \\\\\[Lest: 19.04.2017, kl. 13.30\\\\\]</p></div><div data-bbox=\\\\\)\\\\]\\\\(https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/klima/klima--og-skogsatsingen/kos-innsikt/brasil/id734166/> \\\\[Lest: 16.03.2017, kl. 15.00\\\\]</p></div><div data-bbox=\\\\)\\\]\\\(https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/press-release-guyana-and-norway-agree-on-how-to-take-partnership-dialogue-forward/id2520691/>
\\\[Lest: 19.04.2017, kl. 13.40\\\]</p></div><div data-bbox=\\\)\\]\\(https://www.regjeringen.no/no/tema/naringsliv/handel/nfd---innsiktsartikler/frihandelsavtaler/partner-land/id438843/>
\\[Lest: 03.03.2017, kl. 16.45\\]</p></div><div data-bbox=\\)\]\(https://www.regjeringen.no/no/tema/energi/olje-og-gass/norsk-oljehistorie-pa-5-minutter/id440538/> \[Lest: 03.03.2017, kl. 16.30\]</p></div><div data-bbox=\)](https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/allianse_samarbeid/id2460241/>
[Lest: 03.03.2017, kl. 16.15]</p></div><div data-bbox=)

(u.å)b *Vær Varsom-plakat* [Internett], Tilgjengelig fra:
<[>](http://www.rorg.no/Artikler/1333.html) [Lest: 15.06.2017, kl. 11.45]

Rønning, A.O. (05.02.2016) *Oljefondet skjerper krav om menneskerettigheter* [Internett], Tilgjengelig fra: <[Santiso, J. 2006 «Mexico: The Great Transformation». I: Santiso, J., *Latin America's Political Economy of the Possible: Beyond Good Revolutionaries and Freemarketeers*, MIT Press, Cambridge](https://www.bistandsaktuelt.no/nyheter/2016/oljefondet-skjerper-krav-om-menneskerettigheter/> [Lest: 05.09.2017, kl. 10.15]</p></div><div data-bbox=)

Schudson, M. og C. Anderson. 2009 «Objectivity, Professionalism, and Truth Seeking in Journalism». I: Wahl-Jorgensen, K. og T. Hanitzsch (red.), *The Handbook of Journalism Studies*, Routledge, New York

Simonsen, A.H. 2001 «Reisen og teksten». I: Eide, E. (red.), «*De der nede*»: *reportasjer utenfor allfarvei*, 2. utg., IJ-forlaget, Kristiansand

(2009) «Gode gamle dager? Nostalgi og realisme i utenriksjournalistikken». I: Eide, E. og A.H. Simonsen (red.), *Dekke verden: lærebok i utenriksjournalistikk*, IJ-forlaget, Kristiansand

Skidmore, T.E., P.H. Smith og J.N. Green 2010, *Modern Latin America*, 7.utg., Oxford University Press, New York

Skjeggstad, H. (06.08.2016) *Åpningsseremonien gjorde meg kvalm* [Internett], Aftenposten, Tilgjengelig fra: <<https://www.aftenposten.no/100Sport/mesterskap/Apningsseremonien-gjorde-meg-kvalm--Helene-Skjeggstad-974b.html>> [Lest: 29.05.2017, kl. 09.30]

Skotheim, H. (15.12.2015) *Høyresiden går frem i Latin-Amerika* [Internett], Vårt Land, Tilgjengelig fra: <<http://www.vl.no/nyhet/hoyresiden-gar-fram-i-latin-amerika-1.633748>> [Lest: 01.03.2017, kl. 14.00]

Smith, P.H. 2012, *Democracy in Latin America: Political Change in Comparative Perspective*, 2.utg., Oxford University Press, New York

Soederberg, S. 2010 «The Mexican competition state and the paradoxes of managed neo-liberal development», *Policy Studies*, vol. 31, nr.1, s.77 - 94

Solem, E. og S.A. Lie (18.10.2015) *Soya - verre enn palmeolje* [Internett], NRK, Tilgjengelig fra: <<https://www.nrk.no/ytring/soya--verre-enn-palmeolje-1.12606914>> [Lest: 18.04.2017, kl. 17.20]

Sovereign Wealth Fund Institute [SWFI] (2016) *Fund Rankings* [Internett], Tilgjengelig fra: <<http://www.swfinstitute.org/fund-rankings/>> [Lest: 15.03.2017, kl. 12.00]

Srebrowska, U. 2005 «ATEKST kan lede på villspor», *Norsk Medietidsskrift*, vol. 12, nr.1, s.40 - 43

St. John III, B. og K.A Johnson (red.) 2012, *News with a view: Essays on the Eclipse of Objectivity in Modern Journalism*, McFarland & Company Inc., Jefferson

St.meld. nr.17 (2006 – 2007) *Eit informasjonssamfunn for alle* [Internett], regjeringen.no

nr.35 (2014 – 2015) *Sammen om jobben* [Internett], regjeringen.no

nr.39 (2006 – 2007) *Frivillighet for alle* [Internett], regjeringen.no

Stallings, B. og W. Peres. 2011 «Is Economic Reform Dead in Latin America? Rhetoric and Reality since 2000», *Journal of Latin American Studies*, vol. 43, nr.4, s.755 - 786

Store norske leksikon (05.06.2014) *Latin-Amerika*, [Internett], Tilgjengelig fra: <<https://snl.no/Latin-Amerika>> [Lest: 03.03.2017, kl. 13.30]

Strømsnes, K. (2002) *Samsillet mellom frivillig organisering og demokrati: Teoretiske argument og empirisk dokumentasjon* [Notat], Stein Rokkan senter for flerfaglige samfunnsstudier, [Internett], Tilgjengelig fra: <http://uni.no/media/manual_upload/N09-02-Stromsnes.pdf> [Hentet: 15.06.2017, kl. 11.20]

Sæther, A.K. 2007, *Rapporter fra bakgården: Norsk pressdekning av Latin-Amerika fra 1902 til 2002*, [Hovedoppgave], Universitetet i Oslo og Høgskolen i Oslo

Sæther, S. A. 2015, *Expectations Unfulfilled: Norwegian Migrants in Latin America 1820 – 1940*, Brill [Internett], Tilgjengelig fra: <<http://booksandjournals.brillonline.com/content/books/9789004307391>> [Hentet: 17.03.2017, kl. 14.00]

Tajet, G. (27.08.2010) *Underskriftskampanje: Flytt tusenlappen min* [Internett], Framtiden i våre hender, Tilgjengelig fra: <<https://www.framtiden.no/201008272968/aktuelt/etiske-investeringer/underskriftskampanje-flytt-tusenlappen-min.html>> [Lest: 20.04.2017, kl. 10.40]

Trigger (2016) *Tillitsundersøkelsen* [Internett], Tilgjengelig fra: <<http://www.tillitsundersokelsen.xyz/#hovedsaken->> [Lest: 19.04.2017, kl. 08.20]

Thagaard, T. 2009, *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode*, 3.utg., Fagbokforlaget, Bergen

Tvedt, T. 1995, *Den norske samaritan: ritualer, selvbilder og utviklingshjelp*, Gyldendal Norsk Forlag, Oslo

(2008) «Speilbildenes speilbilde: norsk mentalitetshistorie, NRK og journalistikkens sammenbrudd», *Samtiden*, nr. 4/2008, s.4 - 20

Usher, N. 2017, «Breaking news production in US metropolitan newspapers: Immediacy and journalistic authority», *Journalism*, vol.16, nr.1, s.1 - 16

Utreras, M. og I. Nordbø (2007) *De nye conquistadorene? SN Power i Chile: Vannkraftprosjekt på Mapuche-indianernes territorium*, Foreningen for internasjonale vannstudier [FIVAS]

Vaagan, R.W. 2009 «Kina – harmoni bak muren? Journalistikk og ytringsfrihet under press». I: Eide, E. og A.H. Simonsen (red.), *Dekke verden: lærebok i utenriksjournalistikk*, IJ-forlaget, Kristiansand

van Dijk, T.A. 1988, *News as Discourse*, Lawrence Erlbaum Associates, Hillsdale

Van Gorp, B. 2007, «The Constructionist Approach to Framing: Bringing Culture Back In», *Journal of Communication*, vol.57, s.60 - 78

Waldahl, R. 1999, «Medier, meningsdannelse og den politiske dagsorden», *Politica*, vol.31, nr.2, s.117 - 132

Wisløff, M. og B. Kvaløy (2016) *Frivillighetsbarometeret 2016* [Internett], Frivillighet Norge og Kantar TNS, Tilgjengelig fra: <<http://frivillighetnorge.no/filestore/Dokumenter/FRIVILLIGHETSBAROMETER2016.pdf>> [Lest: 14.03.2017, kl. 15.20]

Ytterstad, A. 2011, «Klimakrisen utfordrer objektivitetsidealet i norsk journalistikk», *Norsk medietidsskrift*, vol.18, nr.4, s.323 - 344

Østbye, H., K. Helland, K. Knapskog og L.O. Larsen 2007, *Metodebok for mediefag*, 3.utg., Fagbokforlaget, Bergen

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide (journalister)

INTRODUKSJON

Hvor lenge har du jobbet som journalist?

Jobber du fast i redaksjon/som frilanser?

Hvilke type saker jobber du med?

- Hvor mye stoff leverer du/hvor ofte?

Hvor lenge har Lat-Am vært interessant for deg som journalist?

- Hvilke type saker synes du er mest interessante/ hvorfor?

Hvor kommer din interesse for Latin-Amerika fra?

- Har du reist/oppholdt deg i regionen?
 - o Når? Hvor var du? Hvor lenge var du der?
- Hvorfor dro du og hva gjorde du der?
- Er du medlem av en organisasjon/ har du vært på brigade?

OM JOURNALISTARBEIDET

Kan du fortelle litt om hvordan du jobber som journalist:

- Hvordan finner du saker? Spesifikke oppdrag/ egne ideer?
- Hvilke kilder er viktig for deg?
- Hvilke type saker vil du helst jobbe med? Får du gjort det?

Hvorfor mener du det er viktig at nordmenn får nyheter/informasjon om Latin-Amerika?

OM DEN NORSKE LATIN-AMERIKA-DEKNINGEN

Hva synes du om den generelle dekningen av Lat-Am i norske medier?

- Synes du noen flinkere enn andre til å dekke Lat-Am? Evt. hvem/hvorfor?
- Har du inntrykk av at dekningen er den samme i ulike medier (radio/TV/aviser)?
- Hvilke saker/stemmer har du inntrykk av at dominerer?
- Hvilke saker/stemmer har du inntrykk av at mangler?

Hvilket inntrykk av Latin-Amerika tror du norske lesere/seere sitter igjen med?

Synes du det er en endring i dekningen i forhold til tidligere?

- I så fall hvordan? Positiv/negativ?

Studier viser at dekningen av Latin-Amerika er liten i forhold til andre deler av verden, hvorfor tror du at regionen nedprioriteres av norske medier?

- Hvordan kunne dekningen vært bedre?
- Hva tror du konsekvensene kan bli dersom trenden fortsetter?
- Hva er dine tanker om utviklingen fremover?
- Tror du andre aktører utenfor media også er viktige kilder til informasjon om Latin-Amerika i Norge? Hvem/hvorfor?

Vedlegg 2: Intervjuguide (organisasjoner)

INTRODUKSJON

- Hvor lenge har du jobbet i denne/lignende organisasjoner?
- Hva går arbeidet ditt ut på/ hvilke type saker jobber du med?
- Hvor lenge har du jobbet med saker fra Latin-Amerika i din jobb?
- Hvor kommer din interesse for Latin-Amerika fra?
- Er du medlem av en organisasjon/har du vært på brigade?

OM ARBEIDET I ORGANISASJONEN

Hvilke saker har dere fokus på? Hvorfor?

- Hva ønsker dere å oppnå?
- Hvem er målgruppen deres?

Hvordan jobber dere for å gjøre mediene interesserte i disse sakene?

Har dere en mediestrategi? (formell/uformell)

- Hva går denne rent praktisk ut på?

Samarbeider dere med andre for å få ut informasjonen? Hvem/Hvorfor?

Hvordan synes du dekningen av denne type saker er i norske medier? Hvorfor mener du det er viktig at nordmenn får denne informasjonen?

Hvilken rolle mener du at organisasjoner som din har i denne informasjonsspredningen?

Møter dere noen hindringer for å spre denne informasjonen?

- Hvilke?/kan du utdype?

OM DEN NORSKE LATIN-AMERIKA-DEKNINGEN (relevant for noen informanter)

Hva synes du om den generelle dekningen av Latin-Amerika i norske medier?

- Synes du noen er flinkere enn andre til å dekke Lat-Am, hvem/hvorfor?
- Har du inntrykk av at dekningen er den samme i ulike medier (radio/TV/aviser)?
- Hvilke saker/stemmer har du inntrykk av at dominerer? Hvilke mangler?
- Hvilket inntrykk av Lat-Am tror du norske lesere/seere sitter igjen med?

Studier viser at dekningen av Latin-Amerika er liten i forhold til andre deler av verden, hvorfor tror du at regionen nedprioriteres av norske medier?

- Hvordan kunne dekningen vært bedre?
- Har organisasjoner som din en rolle knyttet til dette? Kan du utdype?
- Hva tror du konsekvensene kan bli dersom trenden fortsetter?
- Hva er dine tanker om utviklingen fremover?

Vedlegg 3: En oversikt over sakene som utgjør det kvantitative datamaterialet

Nr.	Tittel	Dato	Utgiver	Gjengitt
1	Oljepenger til gassutslipp i regnskogen	22.12.07	Klassekampen	1
2	Oljefondet investerer i regnskograsing	20.03.08	ABC Nyheter	
3	Norsk oljeselskap til uberørt regnskogområde	02.10.08	NRK (Sámi Radio)	
4	Vurderer salg av regnskogaksjer	08.10.08	Bladet Tromsø	
5	DPI føler seg forhåndsdomt av Solheim	11.10.08	Stavanger Aftenblad	4
6	Olje i Perus regnskog: Etikk, næring og vekst	27.10.08	VG	1
7	Oljefondet raserer regnskog	25.03.09	Vårt Land	
8	Peru: Indianer-nei til oljeutvinning	14.04.09	Regnskogfondet	
9	Oljefondet investerer i miljøversting	15.04.09	NRK	2
10	Oljefondet i regnskogtrøbbel	16.04.09	Dagens Næringsliv	
11	Unntakstilstand mot indianere i Peru	13.05.09	Regnskogfondet	
12	Minst 50 drept i Peru	08.06.09	Klassekampen	1
13	Urfolk ut, Statoil/Hydro inn?	19.06.09	Klassekampen	
14	Perus indianere tvang regjeringen til å gi seg	27.06.09	NTB	2
15	Bak sivilisasjonen	02.07.09	VG	1
16	Virkelighetens Pandora	28.01.10	Dagbladet	1
17	Oljefondet 10-doblet investering i selskap som raserer regnskog	05.03.10	Regnskogfondet	
18	Vandalisme og sammel	12.03.10	Dagens Næringsliv	
19	Sting misfornøyd med Sigbjørn Johnsen og Oljefondet	07.09.10	Regnskogfondet	
20	Et grønnere Oljefond	10.09.10	Ny Tid	
21	Rettssak mot oljeversting	12.09.10	Dagsavisen	
22	Kamp på liv og død	19.09.10	VG	
23	Flytt tusenlappen din du og	16.09.10	Nationen	
24	Ber Norge kvitte seg med omstridte oljeaksjer	14.10.10	NTB	2
25	Investerer i regnskogolje	15.10.10	Dagsavisen	1
26	Ber Norge droppe omstridte oljeaksjer	15.10.10	Aftenposten	
27	Avviser dobbeltmoral	16.10.10	Dagsavisen	

28	Retts sak mot oljevesting	09.12.10	Dagsavisen	1
29	Oljefondet ute av kontroll	10.12.10	Dagsavisen	
30	Krever etikksvar	11.12.10	Dagsavisen	
31	Etikk eller taktikk?	23.12.10	Dagsavisen	
32	Her er urbefolkningen ingen har møtt	02.02.11	Dagbladet	
33	Norsk forurensning i Peru (Dagsrevyen)	09.11.11	NRK (TV)	
34	Skittentøy til Rio-toppmøtet	19.06.12	Dagbladet	1
35	Kanadisk oljeselskap forlater Perus regnskog	14.09.12	Regnskogfondet	
36	«Norge investerer i et potensielt folkemord»	13.08.13	Vårt Land	1
37	Aktivister kjemper og dør for regnskogen	26.09.13	Bistandsaktuelt	
38	Gassprosjekt truer isolert stamme	27.01.14	NRK (Sámi Radio)	
39	Nytt gassprosjekt kan utrydde indianske folkeslag	13.02.14	Bergens Tidende	1
40	Oljeselskaper på liste over regnskogverstinger	01.03.14	Stavanger Aftenblad	
41	På jakt etter oljesøl i jungelen	08.03.14	Romerikets Blad	1
42	Regnskogens vokter på norgesbesøk	02.04.14	NRK (Sámi Radio)	
43	Norske svin i regnskogen	25.04.14	Stavanger Aftenblad	1
44	Oljeleiting truar urfolk med utsletting	18.09.14	Vårt Land	1
45	Indianer og hvit (samvittighet)	19.12.14	Dagens Næringsliv	1
46	Dobbeltmoraliserer med regnskogen	24.01.15	Aftenposten	
47	Demonstrasjonen mot Oljefondet (Oddasatt)	14.04.15	NRK (TV)	
48	Peru mister regnskogen som Norge vil redde	26.07.15	Bergens Tidende	1
49	BT ser ikke skogen for bare trær	31.07.15	Bergens Tidende	1
50	La regnskogen leve!	14.10.15	Helgelendingen	
51	Norsk dobbeltmoral i regnskogen	02.02.16	Aftenposten	1
52	Amazonas-indianere plages med oljelekkasjer (Oddasatt)	16.02.16	NRK (TV)	
53	Advarer mot rasering av regnskog i Guyana	07.11.10	NRK	
54	Bygger dam for norske skogmillioner	17.11.10	Vårt Land	3
55	Miljøkritikere dyttes ut i Guyana	18.11.10	Vårt Land	
56	Forsker: Guyana skremte Norge til å gi skogpenger	22.11.10	Vårt Land	

57	Våre venner kineserne	17.12.10	Ny Tid	
58	Guyana må jobbe for pengene	20.12.10	Vårt Land	
59	Regnskogmillioner står ubrukt	01.04.11	NRK	
60	Mener Guyana får for mye regnskogpenger	01.04.11	NRK	
61	Solheim sjekker skogavtale	01.04.11	Vårt Land	
62	Klimakroner kan ødelegge	01.04.11	Aftenposten	
63	Guyanas president frustrert over norsk miljøavtale	01.04.11	NTB	
64	Den nye utviklingsveien	15.04.11	Aftenposten	1
65	Norge er godtroende i Guyana	10.10.11	Vårt Land	
66	Norsk rapport kan få fart i regjeringen	29.08.14	Ny Tid	
67	Hvorfor bruker Norge 600 millioner på å bygge et kraftverk her, midt i regnskogen i Amazonas?	28.03.15	Bergens Tidende	2
68	Norske regnskogpenger går til kraftverk i Guyana	28.03.15	NTB	2
69	Skaper omdømmeproblemer for regnskogsatsingen	29.03.15	Bergens Tidende	
70	Giverens makt	30.03.15	Bergens Tidende	1
71	En seier for verdens klima	01.04.15	Bergens Tidende	
72	Norge må overholde menneskerettighetsforpliktelser	09.04.15	Bergens Tidende	1
73	Gull mot grønne skoger	03.05.15	Bergens Tidende	
74	Ja til regnskogmilliard, nei til valgobservasjon	09.05.15	Bergens Tidende	1
75	Norske klimamillioner utnyttes i omstridt valg-PR	12.05.15	Bergens Tidende	2
76	Amerikansk PR-firma får norske bistandsmillioner for å lage skrytekampanje og tilbakevise kritikk mot regnskogsatsing i Guyana	31.05.15	Bergens Tidende	
77	FRP tar urfolkene i forsvar	01.06.15	Bergens Tidende	1
78	Erik Solheim ble advart mot Guyana, men SV-statsråden overkjørte motstanderne i DU	06.06.15	Bergens Tidende	1
79	Holder tilbake 300 mill. til Guyana	15.06.15	Bergens Tidende	1
80	BT ser ikke skogen for bare trær	31.07.15	Bergens Tidende	1
81	Sundtoft må tåle kritikk	06.08.15	Bergens Tidende	1
82	Dropper å bygge norskstøttet kraftverk i Amazonas	12.08.15	Bergens Tidende	1
83	Brenner inne med regnskogmillioner	02.11.15	Bergens Tidende	2
84	Brenner inne med regnskogmidler	02.11.15	NTB	4

85	Full strid om Amazonas-kraftverk	03.11.15	Stavanger Aftenblad	
86	Dette kraftverket i Amazonas er blitt stridens kjerne i et spill om 900 norske regnskogmillioner	03.11.15	Bergens Tidende	1
87	Stanser PR-kampanje	04.11.15	Bergens Tidende	1
88	Norge tar ingen snarveier i Guyana	06.11.15	Bergens Tidende	2
89	Klimaprojekt kan ende med regnskog-rasering	29.12.15	Bergens Tidende	1
90	Krever stans i pengestrøm til Guyana	23.02.16	Bergens Tidende	
91	Død regnskog i maten din	14.08.06	Forbrukerportalen	2
92	Sats på miljøvennlig biodrivstoff	27.03.07	Dagbladet	2
93	Norsk soyaimport spiser av regnskogen	13.06.08	Bergens Tidende	
94	Tragisk hvis regnskogen blir ødelagt	13.06.08	Bergens Tidende	1
95	Galt å gjøre landbruket til sydebukk	14.06.08	Bergens Tidende	
96	Vi spiser opp regnskogen	05.07.08	Vårt Land	
97	Prisen for det kvite kjøttet	26.03.10	Dag og Tid	1
98	Vil ha debatt om kraftfôr	20.01.12	Nationen	
99	Vil diskutere import med Attac	29.02.12	Nationen	
100	Maner til opprør blant bøndene	07.03.12	Helgeland Arbeiderblad	
101	Norge driver landgrabbing	22.03.12	Gårdsplassen.no	1
102	Kraftfôr i krybben	14.12.12	Aftenposten	
103	Kortreist mat frå Brasil?	10.04.13	Sogn Avis	
104	Hvitt kjøtt gjør Norge mindre selvforsynt	13.12.13	Forskning.no	
105	Økt kraftimport etisk dilemma (Dagsrevyen)	01.04.14	NRK (TV)	1
106	Takke meg til kua!	03.01.14	Dag og Tid	
107	Importerte åkrar	17.03.14	Bergensavisen	5
108	Norges importerte åkrar	24.03.14	Rogaland Avis	
109	Fryktar førmangel gir regnskoghogst	01.04.14	NRK	
110	Nyt Norge - eller Nyt Utland?	08.04.14	NRK	
111	Landbruk uten Brasil-soya	23.04.14	Nationen	
112	Billig kylling bygger ned regnskogen	01.05.14	Natur og Ungdom	
113	Natur og Ungdom trur kyllingdobling kan	01.05.14	Nationen	

	ramme regnskog			
114	Dobling av norsk kyllingproduksjon er direkte miljøfiendtlig	07.05.14	NRK	
115	Landbruk for tjukkaser	09.05.14	Dagbladet	
116	Trygg og miljøvenleg norsk mat	31.05.14	Nationen	4
117	Familielandbruk for solidaritet	22.10.14	Rogaland Avis	
118	Når kraftfôret tek over	07.11.14	Dag og Tid	
119	Kvar av oss et fire kvadratmeter regnskog kvart år	11.11.14	NRK	
120	Mer norsk fôr, mindre soya	20.11.14	NRK	
121	Soyasvin til jul?	16.12.14	Dagbladet	1
122	Laksenæringen importerer nå mer enn de eksporterer	23.12.14	ABC Nyheter	
123	Råvare-import bekymrer seniorrådgiver	25.12.14	Kyst.no	
124	Vil stoppe soya	27.02.15	Ny Tid	
125	Soyalandet Norge	05.03.15	Bondebladet	1
126	Kritisk til stor import av soya	16.03.15	Norges Bondelag	
127	Rikdommens pris	19.03.15	Vårt Land	
128	Prisen vi betaler	25.03.15	Ny Tid	
129	Norsk soyalaks stjeler jord i Brasil	02.04.15	Bergens Tidende	
130	Med god samvittighet	09.04.15	Bergens Tidende	1
131	Spis mindre kjøtt, det er bra for miljøet	14.04.15	Frederiksstad Blad	
132	Aldri produsert mer mat på en sårbar import fra regnskogområder	07.05.15	Solabladet	
133	Soya til sjølberging	22.05.15	Norsk Landbruk	1
134	Sjømatnæringen støtter arbeidet mot avskoging	14.10.15	Sjømat Norge	
135	Banebrytende løfte fra norsk bransje	14.10.15	NRK	
136	Stiller regnskog-krav til soya-leverandører	14.10.15	NRK	
137	Soya og regnskog (NRK Nyhetsmorgen)	14.10.15	NRK (Radio)	
138	Soya - Verre enn palmeolje	18.10.15	NRK	
139	Myter om soya	22.10.15	NRK	
140	Soya verre enn palmeolje (Dagsnytt 18, P2)	22.10.15	NRK (Radio)	
141	«Volumsjuka» har rammet oss	12.11.15	Tidens Krav	2
142	Brasil, Norge og klima	02.12.15	Telemarksavisa	1

143	Om ikke lenge vil oppdrettsindustrien møte veggen	15.02.16	NRK	
144	Kraftfôret erstatter gress (Brenpunkt)	16.02.16	NRK (TV)	
145	Soya fra Brasil føres opp som «norsk»	17.02.16	NRK	
146	Det norske landbrukseventyret - medaljens bakside	16.04.16	Sunnmørsposten	4
147	Billig kraftfôr har en dyr pris	18.04.16	Nationen	1
148	Billeg kraftfôr kostar blod	20.04.16	Bergensavisen	
149	Vil gjere berekraft enklare og billigare	14.06.16	Nationen	1
150	Har soyabransjen reddet regnskogen?	01.07.16	Nationen	2
151	Protesterer mot norsk vannkraft i Chile	03.10.07	Norwatch	1
152	Protesterer mot norsk vannkraft i Chile	03.10.07	NRK	
153	Gjør opprør mot norsk kraftgigant	11.12.07	Klassekampen	1
154	Fastlåst dialog om norsk vannkraft	11.12.07	Norwatch	
155	Overkjører urfolk i Chile	11.12.07	Magasinet for fagorganiserte	
156	Indianere vil stoppe norsk vannkraft	12.12.07	NRK (Sámi Radio)	
157	Gir støtte til indianere	12.12.07	NRK (Sámi Radio)	
158	Kaster omstridt glans	13.12.07	Klassekampen	1
159	Nølede til indianerhjelp	13.12.07	NRK (Sámi Radio)	
160	Norsk indianerstøtte	14.12.07	NRK (Sámi Radio)	
161	SN Power sier de ønsker dialog	17.12.07	Norwatch	
162	Sjef for norskeid selskap beskytt	08.01.08	Dagens Næringsliv	
163	Attentat mot norsk selskap sjokkerer	09.01.08	Fiskaren	1
164	Skytedrama for norsk bedrift i Chile	10.01.08	Aftenposten	1
165	Forberedt på kritikk i Chile	15.01.08	Aftenposten	
166	Kronprinsparet til heksegryte	15.01.08	E24	
167	Ber Haakon sjekke ut skyggesiden	21.01.08	Vårt Land	1
168	Norsk næringsliv invaderer Chile	22.01.08	E24	
169	Fakta om SN Powers prosjekter i Chile	23.01.08	NTB	
170	Kok rundt kronprinsen	23.01.08	Finnmarken	54
171	Kronprinsbesøk svært uheldig	25.01.08	NRK (Sámi Radio)	1

172	Kronprinsens besøk i Chile	29.01.08	Aftenposten	1
173	Vil ta vannkraft ut av bistandsbudsjettet	10.03.08	Dagsavisen	50
174	Reise til jordens folk	04.04.08	Hadeland Blad	
175	Urfolksmagasinet Dávgi	07.06.08	NRK (TV)	
176	Spår ny krafturo i Chile	04.02.10	Klassekampen	1
177	Fengslede urfolksledere sultestreiker mot antiterrorlov	22.09.10	Aftenposten	
178	Norsk selskap skrinla utbygging	05.05.11	NRK (Sámi Radio)	
179	Stortinget skuffer urfolk	03.06.11	NRK (Sámi Radio)	
180	Urfolkleder lover fortsatt kamp	23.06.11	Klassekampen	
181	Slåss for rasering av foss	22.01.16	Klassekampen	
182	Frykter norsk vannkraft skal ta livet av urgammel kultur	04.03.16	NRK (Sámi Radio)	
183	Handler ikke om noens gravstøtter eller vannets høyde	23.03.16	NRK (Sámi Radio)	
184	Statskraft driver råttent spill i Chile	30.04.16	Klassekampen	
185	Redd Statskraft kan ødelegge urfolks kultur	25.05.16	NRK	
186	Knytter never for hellig område	25.05.16	NRK (Sámi Radio)	
187	Avkastning på andres ledelse	18.08.14	Dagsavisen	1
188	Mer etikk på UiO, takk!	19.09.14	Universitas	
189	Stopp oljefondets fossile investeringer	29.09.14	Dagsavisen	1
190	Norge investerer i uetisk gruvevirksomhet	29.09.14	NRK (Sámi Radio)	
191	Ber Oljefondet snu om	30.09.14	Klassekampen	1
192	Krever urfolksstrategi	16.12.14	Klassekampen	
193	Fem grunner til at regjeringen undertrykker urfolk	17.08.15	Bergens Tidende	2
194	Gruven som fjernet alt	30.01.16	Dagsavisen	2
195	Oljefondet tjener fett på omstridt gullgruve	28.09.09	Aftenposten	2
196	Holder øye med selskapet	28.09.09	Aftenposten	
197	Oljefondet tjente millioner på omstridt gruvedrift	29.09.09	NTB	7
198	Krever innsyn i omstridt gruvedrift	29.09.09	Kirkens Nødhjelp	
199	Omstridt gruvedrift	02.10.09	Ny Tid	
200	Oljefondet investerer i skittent gull	06.10.09	Adresseavisen	1

201	Ønsker gult kort for gruveselskap	20.02.10	Aftenposten	1
202	Norge må ta ansvar	06.09.10	Aftenposten	1
203	Reiser sammen til Guatemala	23.03.12	Fredrikstad Blad	
204	Valgte bort kjærligheten for et liv i dødsfare	27.03.12	Vårt Land	
205	Vår pensjon - andres lidelse	16.07.12	Nordlys	
206	Kirkens Nødhjelp trekker investeringer	27.02.14	Kirkens Nødhjelp	
207	KN refser gruveselskap - eide aksjer i samme selskap	27.02.14	Vårt Land	1
208	Der sølv er nederlag	01.03.14	Vårt Land	
209	Ber Etikkrådet vurdere gruvedrift	03.03.14	Vårt Land	
210	Presset mot Norge øker	08.04.14	Klassekampen	
211	Stopp Oljefondets fossile investeringer	29.09.14	Dagsavisen	1
212	Norge investerer i uetisk gruvevirksomhet	29.09.14	NRK (Sámi Radio)	
213	Ber Oljefondet snu om	30.09.14	Klassekampen	1
214	Angriper Oljefondet med dristig kampanje	04.10.14	Kampanje	
215	Krever urfolksstrategi	16.12.14	Klassekampen	
216	Mayakvinne frykter for sine barn etter gruvens inntog (Oddasat)	13.01.15	NRK (TV)	
217	Siv Jensen vil ikke ha sølvpenge	04.02.15	Vårt Land	
218	Vannet vårt er forurenset og områdene våre ødelagt	11.02.15	NRK (Sámi Radio)	
219	Forventer at finansministeren trekker investeringen	17.02.15	NRK (Sámi Radio)	
220	Urfolk: Oljefondet har blod på sine hender	14.04.15	NRK (Sámi Radio)	
221	Stortinget vil skjerpe Oljefondets etikk	08.06.15	NRK (Sámi Radio)	
222	Taler med to tunger	18.08.15	Vårt Land	2
223	Vår mann i Rio	21.12.91	Dagens Næringsliv	
224	Brasiliansk fabrikk hogger skog og høster ros	22.04.92	NTB Tekst	
225	Miljøaksjon mot «norsk» fabrikk	31.05.92	VG	
226	Tjener penger tross lave priser	25.01.93	Aftenposten	
227	Kronprinsen til Aracruz	19.08.95	Dagens Næringsliv	
228	Indianerkrav mot Kongens svoger	24.07.96	Aftenposten	
229	Aracruz: et norsk skaperverk i Brasil	18.08.96	Aftenposten	

230	I godt selskap	22.11.96	Dagens Næringsliv	
231	Kongens svoger og miljøvernministeren står sammen: forsvarer omstridt fabrikk i Brasil	16.11.96	Aftenposten	
232	Erling Lorentzen er under press	24.03.97	Arbeiderbladet	
233	Vanvittige påstander	09.04.97	Arbeiderbladet	
234	Irrelevant selvsmyt	15.04.97	Arbeiderbladet	
235	Kongen sa nei til indianere	15.04.97	VG	
236	Brasilianske indianere mot cellulose-Lorentzen	21.05.97	NTB	
237	Kongens svoger tok vårt land	22.05.97	Dagbladet	
238	Ut mot Erling Lorentzen under Oslobesøk: Indianere krever jorden tilbake	22.05.97	Aftenposten	
239	Til Hans Majestet Kong Harald V	28.05.97	Dagbladet	
240	Brasilianske sambarytmer mot storkonsernet Aracruz	30.05.97	NTB	
241	Aracruz vil kreve erstatning for gammelt indianerland	30.05.97	NTB	1
242	Hvis selskapet må avstå indianerland: Aracruz vil kreve erstatning	31.05.97	Aftenposten	
243	Grønn bløff fra Storebrand	12.06.97	Dagbladet	
244	Kongen av Aracruz	15.06.97	VG	
245	Aracruz-indianere truer med aksjoner	19.01.98	NTB	
246	Aracruz-indianere utsetter aksjoner	30.01.98	NTB	
247	Aracruz-indianere tapte landstrid med Lorentzen	06.03.98	NTB	
248	Aracruzindianere truer med aksjoner	09.03.98	NTB	1
249	Indianere okkuperer Aracruzland	11.03.98	NTB	1
250	Kamp om jordretten i Brasil: Indianere okkuperer eukalyptusplantasjer	12.03.98	Aftenposten	
251	Svenskekongen avlyser Aracruz-besøk	16.03.98	NTB	
252	Avtale for Aracruz-indianere	04.04.98	Dagsavisen	
253	Aracruz og indianerene: Ensidig bilde av konflikten	04.04.98	Aftenposten	
254	Aracruz Webergs skjønning	14.05.98	Aftenposten	
255	Eventyrslottet	15.09.98	Dagbladet	
256	Må granske dødsfallene	25.05.99	Dagsavisen	
257	Mer trøbbel for Aracruz	14.12.99	Dagsavisen	
258	Seriøse Alex denger løs	08.01.01	Aftenposten	
259	Indianerene er ikke interessert i å arbeide	11.01.01	Dagbladet	

260	Folk i Farta (NRK-serie)	11.01.01	NRK (TV)	
261	Kongelig blemme	12.01.01	Dagbladet	
262	White man's burden	13.01.01	Nordlys	
263	Okkuperer Lorentzengård	09.10.01	Ny Tid	
264	Lorentzen foran granskningskommisjon i Brasil	13.08.02	Norwatch	
265	Kongesvoger satser i Brasil	09.05.03	Dagens Næringsliv	
266	Bygger gigantisk massefabrikk i Brasil	09.05.03	iMarked	
267	Oljefondet satser på verstinger	25.06.03	Norwatch	
268	Dette vil ikke Kongen se	07.10.03	VG	1
269	Lynaksjon mot eukalyptus	07.04.04	Dagens Næringsliv	
270	Okkupert igjen	26.04.04	Klassekampen	
271	Best i Brasil	14.10.04	Økonomisk rapport	1
272	Plantasjer kan redde naturskogen	03.11.04	Aftenposten	
273	Årets verste selskaper	12.12.04	Framtiden i våre hender	
274	Prinsessen og halve regnskogen	13.12.04	Folkevett	
275	Krigserklæring mot Lorentzenselskap	14.03.05	Ny Tid	
276	På krigsstien mot Aracruz	20.04.05	Norwatch	1
277	Rikdommens dilemma: slåss med Oljefondet	31.05.05	Stavanger Aftenblad	1
278	Nyrydding i okkupert plantasje	02.06.05	Framtiden i våre hender	
279	Aracruzfabrikk okkupert	06.10.05	Norwatch	1
280	Angrep mot Lorentzenplantasje i Brasil	09.03.06	NTB	20
281	Angrep Lorentzenplantasje	10.03.06	Dagsavisen	1
282	Kvinner angriper Lorentzeneiendom	10.03.06	Firda	44
283	På turné mot nordisk skogsindustri i Brasil	13.09.06	Norwatch	
284	Aracruzarbeidere mot indianere i Brasil	20.09.06	Norwatch	
285	Kjemper mot Aracruz i Brasil	19.11.06	Dagsavisen	
286	Aracruz' pengemakt i brasiliansk politikk	14.12.06	Norwatch	
287	Delseier til Aracruz Cellulose	05.03.07	Norwatch	1
288	Tenner på Lorentzens plantasjer	21.04.07	Dagbladet	
289	Snakker ut om tapet mot indianerne	30.08.07	NRK (Sámi Radio)	

290	Kongens sviger vil tvinge indianere bort	30.08.07	NRK (Sámi Radio)	
291	Indianerene seiret over kongens svoger	30.08.07	E24	
292	Aracruz gir slipp på landområder	31.08.07	NRK (Sámi Radio)	
293	Sa nei til indianermaleri	07.09.07	Ny Tid	
294	Lorentzen ødelegger regnskogen	20.07.08	TV2	25
295	Lorentzen vil ha penger fra Regnskogfondet	20.07.08	TV2	
296	Solheim er ikke stupid	21.07.08	TV2	
297	Ikke gi regnskogpenger til Aracruz	21.07.08	Kirkens Nødhjelp	
298	Regnskogmidlene må komme klimaet til nytte	22.07.08	Venstre	
299	Solgte seg fra regnskog-kjeft	07.08.08	Dagbladet	
300	Selger omstridt fabrikk	07.08.08	Adresseavisen	
301	Jeg er meget respektert i Brasil	08.08.08	Dagens Næringsliv	
302	Gir sine barn milliarder	08.08.08	E24	1
303	Kritikken har vært urettferdig	12.08.08	VGNett	1
304	Lorentzen vil bla opp for miljøet	12.08.08	Vikebladet Vestposten	94
305	Vil bla opp for miljøet	13.08.08	Stavanger Aftenblad	12
306	Dømt for regnskoghogst	21.08.08	TV2	
307	Ble støttet av militærjuntaen	14.10.08	NRK	
308	Har fortsatt forståelse for generalens kupp i Brasil	14.10.08	NRK	
309	Kringsatt av Fiender (dokumentar)	17.10.08	NRK (TV)	
310	Problematisk Aracruz-salg	17.10.08	Norwatch	
311	Jobber for Aracruz	18.10.08	Klassekampen	
312	Konflikt bilagt i fjor	28.10.08	Aftenposten	1
313	Grovt enøyd av NRK	31.10.08	VG	
314	Takket nei til intervju	03.11.08	Aftenposten	
315	Balansert eller rødt NRK?	06.11.08	Aftenposten	1
316	Lorentzen og Brasil	07.11.08	VG	
317	Feil påstander om bistandskritikk	11.11.08	Aftenposten	1
318	Kringsatt av fiender	14.10.08	NRK	
319	Lorentzen-arven sikret	22.01.09	E24	1

320	Pløyer penger inn i eukalyptus	27.07.09	E24	1
321	Kraftverket	09.02.13	Dagbladet	
322	Kjemper mot grønn ørken	25.04.16	Klassekampen	
323	Småbrukarlaget: krever oljepenger ut av eukalyptusproduksjon	25.04.16	NTB	
324	Krever at Oljefondet går ut av eukalyptus	26.04.16	Nationen	1
325	Bærekraftig utvikling? Skitten profitt kaller jeg det!	07.05.16	Brønnøysunds Avis	
326	Eukalyptus som vokser enda raskere	30.10.16	Norsk Skogbruk	1